AL. O. TEODOREANU PĂSTOREL

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

„Refuz ca micul meu volum, Pentru neghiobi şi gură cască, Pe banderolă să-l rezum.

De vor să ştie ce-i şi cum.

Să facă bine să-l citească”.

**PĂSTOREL**

LEI: **2000 W EDITURA DE** VEST

e – 1994. Toate drepturile asupra acestei versiuni aparţin Editurii de Vest, Piaţa Sfântul Gheorghe nr. 1.

Timişoara, ROMÂNIA

NOTA ASUPRA EDIŢIEI

Oferim cititorilor cea dintâi reeditare (selectivă) a onei savuroase lucrări în două volume:

— Al. O. TEODOREANU, *Tămâie şi otravă,* vol. I, Bucureşti, Editura „Naţionala Ciornei” S.A.; f.a; Tiparul Tipografiei „Caragiale”, str. Şelari, 4; 376 p.

— Al. O. TEODOREANU, *Tămâie şi otravă,* vol. II, Bucureşti, Editura „Cultura Naţională”, Pasajul Macca 2, „Cartea de Aur”, 1935, 245 p. („S-au tras din această carte, pe hârtie vidalon, douăzeci şi şase de exemplare, nepuse în comerţ, numerotate de la A la Z. Toate exemplarele cuprind un portret inedit al autorului, de Ioana Basarab”).

*Tămâie şi otravă* cuprinde în ediţia princeps următoarele texte, în ordine:

— *Volumul I: Predoslovie, Cortina, „Momentele” pe scenă, George Enescu la Iaşi, Nemurirea, Două solii, Tudor Arghezi, G. Topârceanu, Al, A. Phlippide „Aur sterp”, Tănase, Un contemporan al lui Horaţiu: Axinte Frunză, Fănuţă, Un parvenit al tiparului: F. Aderca, F. Aderca şi „Merele Paradisului”, Poetul surdo-muţilor: Camil Baltazar, Un Tartuffe al ortodoxiei: Petre Gârboviceanu, „Unu Pascu” şi „Viaţa Românească”, Iar George Pascu? ia să terminăm cu George Pascu, George Pascu redivivus, Vesela spovedanie, Din „Hronicul Măscăriciu*

AL. O. TEODOREANU

*lui Vălătuc”, însemnări despre N. Iorga, Pilula Pink a*

*unei generaţii: N. Iorga, Omul care nu ne trebuie, Autorecenzie, Marele Tot şi Micul netot sau Domnul M. Dragomârescu şi poetul, Gramofonul independent sau încă dl. M. Dragomirescu, Institutul de Literatură şi România Mare, Cina cea de taină, A doua capitală, A Madamme Colette, Scrisoare deschisă sfinţiei sale părintelui Damian Stănoiu, Ortografia la bir, Giovinezza, Cartea şi săpunul, Statui pe rime date, Ei, Tinerii, Opinia publică.*

*— Volumul al II-lea: CÂT EV A ÎNSEMNĂRI: Lyautey, După douăzeci de ani, Pacifistul român, Căminul, Polemistul, Era Caragiale inteligent? Paul Zarifopol, Superstiţia romanului şi prejudecata universalului, La domnul păcicar, Replici în pilule, Non-sens unic, S.O.S. Iaşi S.O.S., Vicii de formă, împuţinarea cuviinţei, Stai, că sare! Două anecdote, Democraţi şi oligarhi, Ultima lecţie, Ţi-o spun eu! între estetic şi comercial, Focuri în vânt: legile, Cotnarul, domnul Cioculescu şi literatura, Mahalaua; CÂTEVA FABULE: Filantropie, Momită Republicană, Măgarii şi libertatea, Criterii; CÂTEVA MISIVE: Cartea poştală ilustrată, Scrisoare deschisă, Ripostă dulce, Domnului G. Topârceanu, Aceluiaşi, Post Festum, Scrisoare amărâtă; CÂTEVA EPIGRAME: O linguriţă pe zi, Cuvânt înainte, Izolare, Lămurire, Logică, Primejdia, Gelozie, Banchete, Tranzacţii, Literatură, Iluzii, Viziuni, Confuzii, Răspunderi, La Cameră, Pacea de la Corso, Post-scriptum, Domnului Pamfil Şeicaru, Domnului M. Sevastos, Domnului Sever* Bocii, *Domnului I. Minulescu, Unui anti-alcoolic militant; CÂTEVA CUVÂNTĂRI: Cuvinte despre Eminescu, Alteţei Sale Regale Principesa Ileana, Kogălniceanu, Panait Istrati, La părăsirea laşului de către Demostene Botez, Pentru maestrul Brezeanu, Către parlamentarii foşti combatanţi, Urare ieşenilor de Anul Nou.*

Din raţiuni axiologice, dar şi de spaţiu, s-a renunţat la unele texte. Pentru a facilita lectura, pe celelalte nu le-am dispus în ordinea din volume, ci le-am grupat pe probleme (literare, sociale etc.).

**TABLOU CRONOLOGIC**

1893 Osvald Teodoreanu, tânăr licenţiat în ştiinţe juridice la Iaşi, vine la Dorohoi pentru *a* practica avocatura. Este căsătorit cu Sofia Muzicescu.

1894 La 30 iulie, în Dorohoi, s-a născut primul copil al familiei Teodoreanu, botezat ALEXANDRU OSVALD, după numele bunicului şi al tatălui, viitorul scriitor cunoscut sub numele de PĂSTOREL.

(„Am păstorit în viaţă vinuri rare / De-aceea îmi: şi zice Păstorel / Şi de la grasă pân-la Ottonel / Le-am preţuit, pe rând, pe fiecare”).

Bunicii dinspre tată erau Alexandru Teodoreanu şi Elena Teodoreanu (n. Christea), iar dinspre mamă, Gavril Muzicescu şi Ştefania Muzicescu. Bunicul dinspre mamă este cunoscutul muzician şi compozitor, director al Conservatorului şi; conducător al Corului metropolitan.

În toamnă, familia lui Osvald Teodoreanu a revenit la Iaşi.

1897 La 6 ianuarie s-a născut al doilea copil, Ioan-Hipolit – scriitorul Ionel Teodoreanu.

1900 S-a născut Laurenţiu (Puiuţu), al treilea între fraţii Teodoreanu.

1901 La 2 decembrie apare „Semănătorul”.

1906: Al. O. Teodoreanu a urmat primele patru clase la Liceul Naţional din Iaşi, unde a dat examenul de absolvire a cursului inferior. Ultimii patru ani a fost elevul Liceului Internat. (Cf. Mircea Handoca, **Pe urmele lui Al. O. Teodoreanu).**

În martie a apărut, la Iaşi, „Viaţa Românească”, sub direcţia lui Constantin Stere şi Paul Bujor. De partea literară se ocupă G. Ibrăileanu, care a avut iniţiativa editării revistei.

După înlăturarea de la conducerea „Semănătorului”, Ilarie Chendi scoate „Viaţa literară”, împreună cu G. Coşbuc şi Ion Gorun.

1914 După absolvirea liceului, Al. O. Teodoreanu îşi satisface stagiul militar, urmând cursurile unei şcoli de ofiţeri.

1916 Este mobilizat ca tânăr sublocotenent în

Regimentul 24 artilerie. A luptat pe fronturile din Transilvania şi Moldova, fiind decorat cu „Steaua României” şi avansat la gradul de căpitan. Despre si1 tuaţia de după război a celor care şi-au pierdut tinereţea pe front va scrie în mai multe rânduri.

(„1916. La Iaşi, într-o grădină de spectacol. Comandantul pieţii, căpitanul Cilibidachi, apare în pauză, anunţând mobilizarea. Acasă, în jurul mesei, părinţii, fraţii şi câţiva prieteni. Făceam parte din Regimentul 24 artilerie care urma să plece la primul semn. Aveam un tren la 6 dimineaţa, aşa că a trebuit să încep imediat pregătirile. La orele 3 noaptea, pe când încuiasem lăzile şi mă pregăteam să mă culc, o bătaie în geam. Dl. prof. I. Simionescu, care se găsea la noi, se dusese acasă şi suise pe jos tot dealul Sărăriei, pentru a-mi oferi la des părţire o cutie de ţigarete de Macedonia (asemenea atenţiuni delicate nu se uită), îmi amintesc apoi plecarea în vagon de marfă până la Roman şi, de aci, cu o locomotivă până la Piatra-Neâmţ, împreună cu colonelul Vlădescu şi Osvald Teodoreanu, tatăl meu, care m-a întovărăşit până în zona frontului.

De-aci înainte, cu toate că am văzut şi trecut prin)., multe, o scenă mi s-a întipărit îndeosebi: primul contact cu inamicul. Am şi acum în urechi glasul; căpitanului Ştefan Pop (directorul Colegiului Sf. Sava din Bucureşti) şi parcă-l aud rostind hotărât: „Tunari, la posturi, marş! Şi-apoi: Din dreapta, Trage!”) – [cf. După douăzeci de ani, (în) Tămâie şi otravă, vol. II, p. 58.]

1918 Moare pe front Laurenţiu Teodoreanu.

1919 Apare, la Iaşi, „însemnări literare”, revistă la care debutează, cu poezii, Păstorel, între colaboratori se numără G. Ibrăileanu, D. Botez, Ionel Teodoreanu, H. Papadat-Bengescu, V. Voiculescu, Otilia Cazimir, Elena Farago, Al. A. Philippide, B. Fundoianu, I. Pillat.

Este student la Drept.

1920 La l martie, reapare „Viaţa Românească”, de care se leagă activitatea literară a lui PĂSTOREL.

Proaspăt licenţiat în drept, este încadrat la Tribunalul din Turnu-Severin, unde stă mai puţin de un an.

Pleacă la Cluj, chemat de Cezar Petrescu, acesta pregătind apariţia revistei „Gândirea”.

Scrie, împreună cu Adrian Maniu, feeria în versuri Rodia de aur (publicată în „Viaţa românească”, nr. 7, 8, 9/1920), care se va juca în stagiunea din acel an pe scena Teatrului Naţional din Iaşi.

1921 Apare, la Cluj, „Gândirea”, la care va colabora şi Al. O. Teodoreanu-Păstorel.

1923 Participă la un lung turneu de şezători literare prin ţară (organizat de revista „Gândirea” şi Societatea Scriitorilor Români), împreună cu Ion Agâr biceanu, Lucian Blaga, M. Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Aron Cotruş, Camil Petrescu, Ion Minulescu, Cezar Petrescu, G. Topârceanu, Demostene. Botez, Ion Pillat, Gib Mihăescu, Adrian Maniu, Mihai Codreanu, Ionel Teodoreanu, Emil Isac.

1928 Debutează editorial cu volumul Hronicul Măscăriciului Vălătuc, Bucureşti, Editura Cartea Românească, despre care G. Călinescu scria: „Hroninicul Măscăriciului Vălătuc corespunde în limba română balzacienelor Contes drolatiques, care pastişau pe Boccacio şi Rabelais într-un ton mai gras.

Sensul unor asemenea pastişe e savoarea, susţinută de o mare capacitate de a face „joyeusetes”. Povestitorul român tratează cazuri de stricăciune şi de amabilă ticăloşie de la începutul secolului al XIX-lea, în limba mai veche a cronicarilor. Fără ca imitarea lui Neculce să fie făcută în chip savant filologic, contrafacerea e amabilă prin autenticitatea moldovenismului, în fond, nuvelele sunt divagaţii în scopul de a se dovedi pe o cât mai largă întindere îndemânarea verbală, nodul lor vital fiind de obicei un calambur enorm ori o vorbă memorabilă. Dar în veselia, uneori extravagantă, şi în snobismul gastronomic şi oenologic e şi o notă substanţial personală”, ((în) **Istoria literaturii române de la origini până în prezent,** ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Minerva. 1982, p. 776.]

Teatrul Naţional din Bucureşti, sub direcţia lui Liviu

Rebreanu, pune în scenă feeria **Rodia de aur.**

Face parte din consiliul de direcţie al Teatrului Naţional din Iaşi, alături de M. Sadoveanu, Iorgu Iordan, Mihai Codreanu, D. Botez.

Apare volumul **Strofe cu pelin de mai contra (pentru) Iorga Nicolai.** („Acest opuscul, fiind refuzat de toate editurile din ţară, a fost imprimat mulţumită devotamentului unui grup de prieteni ai autorului", 9 mai, 1931 leat).

La Cartea Românească se editează **Mici satisfacţii** (schiţe şi nuvele umoristice, cu un portret inedit de Şt. Dimitrescu), despre care Perpessicius nota: „Amuzant jurnal de moravuri contemporane, iată cum am putea numi ultimul volum de vervă umoristică al domnului Al. O. Teodoreanu. Un jurnal în care defilează profesorul universitar, profesorul secundar, mediul de şcoală, cel din armată şi din garnizoanele de provincie, omul de club, omul juridic din noile provincii – dar un jurnal în care negrul e numai de funingine şi chipurile numai comice. (…) Schiţa umoristică a domnului Al. O. Teodoreanu e lipsită de răutatea, de acea causticitate acidă, proprie momentelor şi comediilor lui Caragiale". [(în) Opere 5, Menţiuni critice, Bucureşti, Editura Minerva, 1972, p. 90]

1933 Apare volumul Un porc de câine. La apariţie, acelaşi neobosit comentator al actualităţii literare, Perpessicius, scrie: „Dl. Al. O. Teodoreanu trece, şi cu bun cuvânt, drept unul dintre tinerii maeştri ai umorismului nostru. Aceasta înseamnă că autorul unui porc de câine posedă arta transpunerilor de rigoare, că fantezia şi verva sa răscumpără orice situaţii, chiar pe cele mai îndrăzneţe, şi că niciodată un scriitor spiritual nu va fi un scriitor obscen", [(în) Opere 6, Menţiuni critice, Bucureşti, Editura Minerva, 1973, p. 134]

1934 La Bucureşti, în Editura Naţionala Ciornei, apare Tămâie şi otravă, volumul I.

O cronică comprehensivă scrie G. Călinescu la apariţia cărţii; „Prevăd obiecţiunea acelora obişnuiţi să guste literatura pe categorii; cartea aceasta nu e nici

roman, nici critică, nici polemică propriu-zisă. Şi, nefiind niciuna din toate astea, în chip hotărât, e ca şi când n-ar fi. Lectura dezminte severitatea opiniilor dogmatice şi este acum rostul criticii să descopere originile plăcerii pe care o asemenea citire ne-o dă. O carte, în care autorul ia d serie de atitudini ce sunt reductibile la câteva idei e o carte, în linii generale, de ideologie. Autorul aprobă sau dezaprobă opere literare, aspecte sociale. Iată aci critica. Însă critica e numai un punct de plecare pentru dezlănţuirea unor forţe afective favorabile sau ostile. Tămâie şi otravă reprezintă prin urmare o colecţie de panegirice şi pamflete, discutabile sub raportul adevărului, delectabile în măsura în care sentimentul e adus la cea mai înaltă expresie. Aproape pretutindeni, se dezlănţuie însă o jovialitate care dă o umilitate de ton diferitelor atitudini şi care ne îndreptăţeşte să afirmăm că şi aici, ca şi în celelalte opere, Al. O. Teodoreanu rămâne, în fond, un umorist. La temelia umorului stă întotdeauna o atitudine critică. Şi. cum1 obiectul scontat îl formează viaţa socială; umoristul este un moralist. Moralist este Al; O. Teodoreanu, aşa precum moralişti sunt Topârceanu, Damian Stănoiu, ori. dintre clasici Caragiale. Că-l supără falsa democraţie a opiniei publice, amestecul factorului cazon în promovarea artelor plastice, starea sanitară a românului, nelealitatea cutărui confrate scriitor sau impertinenţa unor tineri de nouă generaţie, totul poate fi convertit în câteva principii pozitive şi ca atare educative. *Ca* la toţi umoriştii, intenţia morală cade pentru cititor la fund şi active nu rămân decât mijloacele de expresie şi elementele psihice afective.

Ceea ce formează din punct de vedere literar originalitatea umorului păstorelian este repedea convertibilitate a sentimentelor, capacitatea de a trece aproape subit, dar totuşi gradat, de la o limită la alta, semn al unui suflet eminamente neprefăcut şi bun. Simpatia sau supărarea îl invadează în vreme ce se luptă să dea cuvintelor o clocotire contrară, şi asta produce un mare efect de sinceritate şi de artă. (...)

Umorul singur, înţeles ca atitudine critică, şi dezvăluirea unui anumit mecanism sufletesc nu ne pot explica savoarea paginilor lui Păstorel Teodoreanu. Nu atitudinea ne face să petrecem citind pe Molière, ci acel abur îmbătător ce se cheamă veselie (mai dens în farsă) ne face tolerabilă atitudinea. Această veselie care nu se poate defini, care e un corp simplu, nerealizabil, absurd, spumegă în cele mai bune pagini ale lui Păstorel. Exclamaţii, paranteze, calambururi sunt tot atâtea izbucniri ale unei jovialităţi naturale din partea unui om care uită motivul esenţial al polemicii pentru a petrece din toată inima cu jocul nevinovat al cuvintelor. (…)

Veselie pură e parodierea cu atâta savoare arhaică, nu atât de origine filologică, pe cât instructiv moldovenească, a cronicilor, îndeosebi acolo unde *e* vorba de d. Iorga, pentru care acest clocot de veselie nu *e* nicidecum jignitor. Rara însuşire de a provoca veselia cu neaşteptata împerechere a vorbelor (tot atât de rară ca şi aceea de a crea melodii originale) face din Păstorel Teodoreanu unul din cei mai autentici continuatori ai spiritului caragialesc, într-un râs mai gras, rabelaisian.

Inteligent, cu un fond trainic de cultură clasică, afectiv şi impulsiv, cu un simţ al limbii excepţional, ardent, jovial, conservator sincer şi înverşunat, Păstorel Teodoreanu înfăţişează cea mai firească împăcare a naraţiunii satirice galo-italice cu parfumul de vin vechi al cronicii moldoveneşti”. [(în) „Adevărul literar şi artistic”, an XIII, seria a II-a, nr. 723, 14 oct. 1934, p. 9]

Este angajat funcţionar la Editura Fundaţiilor Regale.

Al doilea volum din *Tămâie şi otravă.*

Despre Al. O. Teodoreanu şi creaţia sa, C. Ciopraga scria: „Inteligenţă sclipitoare, boem sociabil, interlocutor rafinat, scriitorul avea o solidă cultură literară, trecând lesne de la clasicii latini la modernii francezi sau la valorile autohtone. (…) Peste aproape întreaga proză a lui Al. O. Teodoreanu suflă o briză de jovialitate, naratorul fiind nu numai un component al „lotului bachic” român (cum îl definea Perpessicius), ci şi un caragialian moldovean,

totdeauna cu anecdota gata. (...)

Farmecul rostirii în Tămâie **şi otravă** ţine de diversitatea mozaicală a procedeelor, încât medalionul, caricatura, pamfletul, alocuţiunea, scrisoarea deschisă, catrenul epigramic, fabula, articolul de gazetă, amintirea pioasă şi celelalte sugerează un tutti frutti plin de surprize". [(în) „Cronica", Iaşi, nr. 10 – 11/1974.] t

Pe banderola cărţii Bercu Leibovici, apărută în acest an, PĂSTOREL scrie: „Refuz ca micul meu volum, / Pentru neghiobi şi gură-cască, / Pe banderolă să-l rezum. / De vor să ştie ce-i şi cum, / Să facă bine să-l citească".

G. Călinescu fixează originalitatea creaţiei lui Păstorel în cronica ce i-o dedică: „Această veselie, sau în termeni mai tehnici jovialitate, o are în cea mai înaltă măsură Păstorel Teodoreanu. Rar găseşti la el mecanismul obişnuit al comicului, adică rar ştim de ce râdem şi totodată rar râdem zgomotos.

Umorul lui Păstorel este schimbător ca mătasea, nestabil şi ascuns şi lucrează asupra cititorului simpatetic. Nu e, cu alte cuvinte, un umor strict obiectiv, trăind din viziunea oamenilor, ci un umor liric, care trăieşte din reconstrucţia autorului ca om, cu ajutorul spaţiilor dintre rânduri. (...) Păstorel Teodoreanu este azi singurul continuator al schiţei caragialeşti, pe care o tratează cu atât mai mult merit cu cât iese cu totul din sfera de înrâurire a marelui umorist", [(în) „Adevărul literar şi artistic", XIV, seria a II-a, 751, 28 apr. 1935.)]

La Editura Cultura Naţională, volumul Vin şi apă, cu ilustraţii de Ion Anestin.

Lui Al. O. Teodoreanu-Păstorel i se acordă premiul naţional pentru proză, de către un juriu din care făceau parte Liviu Rebreanu, M. Sadoveanu „Cezar Petrescu, Victor Eftimiu.

În „Adevărul literar şi artistic" (nr. 861), G. Călinescu şi Al. A. Philippide scriu despre laureaţi (poezie, proză, critică).

Volumul de poezie intitulat Caiet. Comentând poezia, la o reeditare, Alexandru Paleologu observa pronunţate

trăsături macedonskiene: „Macedonskiene sunt şi aproape jumătate dacă nu mai mult din poemele strânse în Caiet. Tot macedonskian este la Al. O. Teodoreanu un anumit donquijotism; dar la poetul nopţilor era un donquijotism tragic, ca un blestem; Macedonski asumase ridicolul până la sublim. Cine a citit bine romanul lui Cervantes ştie însă că, într-un colţ discret al conştiinţei, Don Quijote îşi păstrase o detaşare lucidă, amuzându-se pe propria lui socoteală şi pe a celor ce-l luau în râs; asemenea complicitate la propria deriziune odată cu deriziunea lumii e una din seducţiile de preţ ale inteligenţei lui Al. O. Teodoreanu". [(în) Spiritul şi litera, Bucureşti, Editura Eminescu, 1970, p. 174].

1939 Este concentrat pe perioada războiului în Regimentul 24 artilerie, care avea cartierul general în Roman.

1942 Apare ediţia a doua, revăzută şi mărită, din Bercu Leibovici.

1954 La 3 februarie, în timp ce mergea spre sediul

Tribunalului bucureştean, moare Ionel Teodoreanu, datorită unui infarct. Moartea fratelui l-a marcat puternic pe Păstorel.

1956 Se publică Peripeţiile bravului soldat Švejk de Jaroslav Hašek şi Taras Bulba de N.V. Gogol, în „traducerea lui Al. O. Teodoreanu.

1957 Volumul Sonete de Mihai Codreanu este însoţit de o prefaţă scrisă de Al. O. Teodoreanu.

1964 La Bucureşti, în dimineaţa zilei de 15 martie, s-a stins din viaţă cel care a rămas nemuritorul

PĂSTOREL. „Moartea lui a fost exemplară. Până în clipa din urmă, fără nicio iluzie, şi-a permis suprema eleganţă de a o întâmpina tot cu vorbe de spirit, dar fără ostentaţie, lucid şi curtenitor, uşurând celor din jur, şi nu sieşi, durerea despărţirii", scrie Alexandru Paleologu. [(în) Spiritul şi litera, Bucureşti, Editura Eminescu, 1970, p. 179]

1965 Apar Istoria contemporană de Anatole France şi Nuvele de Prosper Mérimée, traduse de Al. O. Teodoreanu.

1972 Volumul selectiv Versuri (antologie şi fisă biobibliografică de Ilie Dan; cuvânt înainte: D. l. Suchianu; studiu introductiv: Ion Rotaru).

1989 Se reeditează **Hronicul Măscăriciului Vălătuc** (ediţie îngrijită, prefaţă, note şi glosar de Titus Moraru).

În condiţii grafice şi artistice deosebite apare volumul **Gastronomice** (ediţie îngrijită de Grigore Daminescu şi Valentin Borda; prezentare grafică şi artistică, Done Stan; postfaţă de George Muntean), în postfaţă, George Muntean îl integrează într-un context ilustru: –, De la Homer, Lucreţiu şi Horaţiu, la Dante şi Rabelais, până la Cervantes, Goethe şi Tolstoi, ori la marii romancieri ai secolului nostru, mâncarea şi băutura se constituie într-o pânză literară continuă şi densă, în ale cărei fibre şi cute putem citi sufletul omenesc într-o perspectivă adesea revelatoare".

**Inter pocula** (ediţie şi prefaţă de Titus Moraru).

Prima şi până acum unica monografie despre Al. O. Teodoreanu-Păstorel este semnată de Mircea Handoca.

Apare volumul **De re culinaria.**

O amplă şi documentată carte, **Pe urmele lui Al. O. Teodoreanu-Păstorel,** a publicat Mircea Handoca.

**Hronicul Măscăriciului Vălătuc,** lucrarea lui Al. O. Teodoreanu cea mai des editată în perioada postbelică, apare la Editura Junimea (prefaţă Gheorghe Hrimiuc).

**PREDOSLOVIE**

Volumul acesta deschide o serie, despre care n-aş putea spune când se va termina. Am înţeles că, în afară de îndeletnicirile beletristice, să adun, sub acest titlu rezumativ şi franc, impresii despre oameni şi lucruri. Am în valizele mele (ca şi chiriaşul grăbit al lui Topârceanu nu mă pot fixa), material pentru mai multe volume din acestea, adică provizii masive din tămâie şi otravă, pe care ţin să le consum până la epuizare. Dar atât tămâia entuziasmului cât şi otrava indignării (nu urăsc pe nimeni, dar urăsc urâtul în sine, aşa cum iubesc frumosul), nu vor înceta decât odată cu fiinţa mea fizică. Aşa că, la finele

fiecăruia din aceste volume, cititorul trebuie să citească *nu va urma* probabil.

Articolele până acum adunate nu conţin decât păreri dezbrăcate de orice făţărnicie asupra câtorva oameni şi a câtorva aspecte de viaţă contemporană.

O dată aceste articole tipărite, în unul din volumele viitoare, purtând acelaşi titlu, voi deschide capitolul, desigur, mai interesant al amintirilor* cu începere, probabil, de la al treilea volum, nu voi consemna decât fapte, împrejurările mi-au îngăduit de multe ori în viaţă să mă aflu în puncte de observaţie din care se vede bine. Şi *am văzut.*

Dacă n-ar fi să comunic contemporanilor decât câteva aspecte inedite ale războiului nostru, adică privind frontul, dosul frontului, vitejii, învârtiţii, oamenii politici etc. Şi tot îmi închipui că această lungă serie de volume îşi va găsi o justificare. Ştiu că mânia şi entuziasmul nu sunt cei mai buni sfetnici întru căutarea adevărului, dar acel care nu-i încercat la tot pasul de aceste încordate stări sufleteşti îl sfătuiesc, în interesul lui, să joace mai bine popiei, decât să scrie cărţi. Polemistul care, punând pana pe hârtie, nu-i copleşit de sentimentul covârşitor că, cu vârful ei, poate abate sorii şi planetele din mersul lor astral, nu poate scrie altceva decât o gogomănie. Dar, dacă o dată semnătura pusă, nu-şi dă seama că a tras un foc în aer, el, polemistul, e un gogoman.

Eu ştiu că trag în aer, dar 2 gomotul acesta îmi place. Arta (a spus-o Wilde şi eu îl cred) e inutilă.

AI. O. T.

**CORTINA**

— Banalităţi paradoxale – I

Taina fericirii constă în a avea un ideal.

Durata ei e condiţionată de neîmplinirea lui.

II

Dascălii începuturilor noastre cărturăreşti, credincioşi cronologiei sacramentale, împărţeau istoria simetric, pe fiţuici rezumative. Epocile se deosebeau categoric şi nu mai mult ca straturi de legume: lăptuci,

arpagic, spanac.

O linie cu creta pe tabelă despărţea vremea: în stânga ev mediu, în dreapta ev modern. Ghilotina nu desparte altfel cap de trup, nici cuţitul feliile de cantalup.

Lumea veche sfârşeşte cu prima statuie pagină dărâmată de noua credinţă. Exact în acelaşi moment apare o alta. Deces şi apariţie simultane. Pe ruinele templului, catedrala gotică, peste noapte.

2*Schimb de năzuinţe ca de cărţi de vizită. Precis şi uşor de reţinut (bucuria elevilor).

III

Profesorii noştri au râs. Au făcut comparaţii şi mai bune şi mai proaste (în felul celor din Cap. II), pentru că ei au aflat că, între momentele istorice, există un „infinit de stări intermediare", imperceptibil. Ei ne spuneau: „domnilor (sau chiar domnilor mei), când afirmăm că evul mediu începe la 1201, nu vrem să înţelegem că el începe la 1201.

Aceasta este o simplă ficţiune, o convenţie impusă de metodă, pentru *a* facilita reţinerea. Evul mediu exista mai înainte de această dată. Ca să ziceni aşa, el se *pregătea,* şi, în momentul în care îi notăm apariţia – cifra e tiranică – poate că o altă epocă începuse. Epoca istorică e asemeni stelei, din versul lui Eminescu:

Era pe când nu s-a zărit
Azi o vedem şi nu e – ş.a.m.d.

IV

După aceştia timpul face un fel de repetiţie – pe ascuns – pentru a juca un „rol nou".

Rolul nou e de obicei o încăierare sângeroasă.

„Infinitul de stări intermediare" e literatură.

Istoria îl constată (cel mult), ia act, cum se zice, în pagini introductive. Imixtiunea lui, în chiar cuprinsul ei, e în afară de subiect. Punctele cardinale ale istoriei sunt marcate de „rolul nou". Lui i se rezervă paginile de cinste. „Infinitul de stări intermediare" nu interesează decât ca interval între două „roluri nouă".

V

Mulţi tăgăduiesc valoarea educativă a unei astfel de învăţături. Pomelnicului războinic i s-ar substitui cu folos o istorie a gândirii. Ei socot o împărţire istorică după cugetători şi poeţi cel puţin mai frumoasă.

Învăţată aşa, istoria ar fi un cântec trecut din tată-n fiu, din gură-n gură, din generaţie în generaţie, un cântec frumos.

Imn de slavă ar creşte de la primul om, stingându-se cu cel din urmă, imn de slavă s-ar înălţa spre stele, inin de slavă ar rătăci prin haos, târziu, ca un ecou al cântecului planetei moarte.

VI

S-a remarcat că după o înfrângere se cântă mai bine. Totuşi, nimeni n-a urmărit înfrângeri. Dar, optimist, omul a conceput înfrângerea iminentă şi chiar necesară. Pentru comoditate a imaginat progresul, civilizaţia, ascensiuni cromatice şi teoretice.

„Mai binele" şi „mai răul" nu s-au sfiit să alterneze capricios. După un „scop nou", urmărit şi atins, n-a urmat totdeauna „mai bine", împlinirea a dat loc cel puţin la nebunie şi cel mult la blazare.

AL. O. TEODOREANU

VII

Aceste reflexii, oarecum nepermise, le făceam răsfoind un volum de versuri patriotice.

Hârtia a scârţâit sub peniţa bardului ca o placă de gramofon.

Premierea volumului e semnificativă: gramofonul place.

VIII

Cântecul *victoriei?* Imnul eroilor?

Eroii nu-l aud.

Victoria e teritorială, străină sufletului, e a pământului mai gras. Drumul la noile hotare duce printre cruci ce veghează *„morţi pentru patrie".*

IX

Singurul cântec sincer de triumf e al cocoşului., când cheamă soarele.

Dar cocoşul e naiv. Naivitatea şi lipsa de memorie i-au hărăzit un ideal cu repetiţie.

X;

Idealiştii de după război sunt cocoşi.

XI

„Infinitul de stări intermediare” comenteze-l profesorii. Noi am asistat la o schimbare bruscă. Pe



fiţuica noastră rezumativă însemnăm cu roşu: anul 1916, luna august, ziua 16-a, ora 12 p.m.

XII

Mobilizarea ne-a găsit la operetă. Comandantul pieţei venit s-o anunţe, emoţionat de însemnătatea evenimentului, a îngăimat zăpăcit: „Starea de asediu e declarată, mobilizarea a sunat pentru această scenă”.

Nu greşea.

XIII

Cortina se lăsa pe-o lume pentru ca, instantaneu, s-o despartă de *alta.*

XIV

Actorii au pornit cu săbii de lemn la lupta cea adevărată. Au pornit voioşi, pentru că întâmplarea trebuia să sfârşească o tristă piesă prea lungă.

XV

Nu s-au întors decât mutilaţi şi istoviţi, în schimbul mâinilor şi picioarelor li s-au dat prea frumoase decoraţii. Publicul i-a aplaudat.

Piesa se jucase bine.

XVI

Lumea s-a obişnuit cu ei. Se pregătea o nouă piesă. Chiar pentru teatru sunt preferabili oamenii valizi.



Actorii au aflat însă din ziare că sunt *eroi.* Un comunicat oficial – ultimul – Ie aducea la cunoştinţă că şi-au atins *Idealul.*

XVII

Idealul *nu-l vedeau.*

Vedeau în schimb în jurul lor oameni roind buimaci

ca muştele ce-şi îndreaptă zborul spre azur şi se lovesc idiot de sticlă.

XIX

Ficţiunea încetase.

XX

Şi-au dat seama că omenirea caută *alt Ideal.*

Ei şi-l atinseseră: nu mai aveau ce urmări.

Au încercat să ridice cortina operetei, dar nu mai funcţiona. S-au strecurat cum au putut în dosul ei, resemnându-se să privească viaţa prin gaura din pânză. Când după atâtea jertfe găseşti atât de puţin *înainte, e* cuminte să te întorci liniştit *înapoi.*

XXI

Au încercat să joace din nou opereta, dar costumele erau decolorate, vocile lor sunau straniu.

Zgomotul *celorlalţi,* de-afară, îi acoperea, covârşitor. Glasul lor îi irita.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

Căutau ficţiunea.

XXII

XXIII

Am asistat, demult, la prima întrunire a conservatorilor-democraţi. Pe vremea ceia, în Iaşi, era mare lipsă de apă. Un orator spunea:

„Domnilor, cu ce v-aţi ales de pe urma lungii guvernări liberale? Atât, că pe timpul ei, a vrut Dumnezeu să fie cramele pline de vin.

Ei bine, *noi vă aducem apa”.*

Inevitabilul cetăţean turmentat remarcă:

*„Dar era mai bine înainte”.*

XXIV

Trăim din amintiri, cum fumăm mucuri de ţigări când isprăvim tutunul.

UN PARVENIT AL **TIPARULUI: F. ADERCA**

Cu prilejul piesei „Zburătorul” Act. I* Viaţa Românească.

Domnul poet F. Aderca a scris o piesă. E loc să ne întrebăm: de ce? Primul act e tipărit în numărul de mai al

*Vieţii Româneşti.* Plutonul respinşilor s-ar părea că are dreptul să scoată capul din marele coş al redacţiei şi trăgând de pantaloni pe domnul Ibrăileanu, să-l interpeleze în cor: Atunci de ce nu ne publici şi pe noi? Interpelarea nu ne-ar părea justificată. Mărturisim. Spre cinstea lui Aderca.

Adică nu tocmai, în fine cum vreţi. Ş-apoi, e mai bine să nu vorbim de stafii. Renunţăm. Inamicii *Vieţii Româneşti* vor arăta titlul piesei pe copertă, cu degetul, fără argumente: vedeţi? Şi vor râde.

Asta n-o putem tolera. Pentru noi, noţiunile *Viaţa Românească* şi G. Ibrăileanu sunt inseparabil cumulate. Oricât ar spune domnul Ibrăileanu că piesa i-a plăcut, ne permitem să credem că nu. E desigur

**— Notă:** în urmă piesa a apărut întreagă, dar n-am citit-o.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ 27

O delicateţă de părinte bine crescut, care nu vrea să-şi mustre copilul în faţa musafirilor. Am putea chiar jura că dacă ar exista vreun mijloc prin care cineva să devie invizibil şi dacă în această stare l-ar urmări ca umbra e cu neputinţă să-l surprindă pe domnul Ibrăileanu desfătându-se cu lecturi din Aderca. Pe cât ştim, în liniştea cabinetului său de lucru domnia sa are preferinţe, cum ar zice dl. Dragomirescu, anti-naţionale. Pe ascuns, domnia sa citeşte pe Tolstoi, Turgheniev, Anatole France şi-n dauna literaturii noastre se delectează. Nu ne îndoim de asemeni că domnia sa se îndoieşte de calitatea multor producţii pe care le publică. Chiar de ale domnului Aderca. Mai ales de ale domnului Aderca. Îndoiala e un privilegiu al minţilor alese şi-i pleonasm să afirmi că domnul Ibrăileanu e una. Dar pentru un director de revistă numai relativul e absolut. (Situaţie penibilă şi anterioară lui Einstein). Între prost şi foarte prost alegi prostul. N-ai încotro. O revistă bună reprezintă maximum-ul de bun ce i se înfăţişează la un moment dat. Alegerea nu poate depăşi limita. Să se fi golit masa încărcată a *Vieţii Româneşti?* Nu cred. Să se fi umplut coşul până la înălţimea mesei? Posibil. Să fi avut

hazardul un capriciu stabilind o ierarhie în straturile marelui coş? De ce nu? Să se fi nimerit manuscrisul domnului Aderca la suprafaţă, în proximitatea mesei, mai la îndemână Mister. Ştim de pe altă parte că piesa domnului Aderca a fost primită cu elogii de comitetul de lectură al Teatrului Naţional din Bucureşti. Pentru acei ce cunosc compoziţia şi activitatea acestui co

AL. O, TEODORKANU

mitet înseamnă că piesa *e* proastă. Domnul leanu însă nu o putea respinge pentru aceasta. Dar nu o putea nici publica pentru a dovedi că nu. uti lizează criteriile consacrate. Paradoxul e prea ieftin pentru un spirit ca al domniei sale. De altfel i s-a întâmplat comitetului de lectură din Bucureştisă primească şi piese bune (fără elogii însă, cu stăruinţi sau din eroare).

Dacă domnul poet Aderca s-ar fi mărginit cu elogiile menţionatului comitet şi dacă şi-ar fi publicat al său *Zburător* în acela al domnului Lovinescu* sau Tiribomba, (tot una), îl asigurăm că nu ne-am fi ocupat nici de domnia sa, nici de piesă. Acolo ar fi fosila locul ei.

În *Viaţa Românească* însă, uimeşte tot atât cât ar uimi pe-un păsărar, apariţia în plasă a unui mistreţ, în copaci, printre păsări. Nici domnul Aderca nici scrisul d-sale nu pot fi ai *Vieţii Româneşti.*

Nici nu trebuie. Apariţia acestui pseudonim în aceasta revistă nu ne poate fi indiferentă.

Copil, în *Viaţa Românească,* am învăţat a preţui scrisul fruntaşilor literaturii noastre.

Adolescent, cu *Viaţa Românească* petreceam cele mai frumoase ceasuri ale vacanţelor.

Astăzi, în *Viaţa Românească* am urmărit desăvârşindu-se cele mai de seamă talente ale acestei vremi: Topârceanu, Demostene Botez, Philippide, Lucia Mantu. Şi pentru a spune tot, Viaţa Românească ne-a călăuzit cu indulgenţă şi simpatie prr Pe vremea când s-a scris acestea, dl. profesor M. Dragoniirescu era factotum în comitet.

** **Zburătorul,** revistă săptămânală, scoasă din

ambiţie şi moartă de inaniţie.



mii paşi nesiguri pe poleiul primejdios al publicis – ticii.

Îi păstrăm respect şi recunoştinţă.

*De aceea* vom căuta să dăm o explicaţie faptului Aderca.

Numele domnului Aderca pe coperta Vieţii Româneşti ne aminteşte o altă întâmplare.

Într-un târg liniştit din nordul Moldovei trăia un tânăr vlăstar al unei vechi familii boiereşti, băiat inteligent, şi instruit dar stăpânit de patima cărţilor, îşi pierduse toată averea într-un club din Bucureşti şi se retrăsese iar în casa părintească „unde trăia modest şi retras. Veni războiul. Trecu.

S-au răsturnat valori şi situaţii, s-au îmbogăţit unii, au sărăcit alţii, în fine prefacere: altă lume. Moştenind o rudă foarte bogată, tânărul plecă la Bucureşti. Nu mai intrase în club de câţiva ani. Mulţi din prietenii de altă dată lipseau, în locul lor, figuri necunoscute. Se simţea străin. Se apropia de masa de baccara. Aruncând un bilet de-o mie pe primul tablou anunţă: 500 de lei în bilet. Pierdu.

Crupierul întârzia cu restul, îi atrase atenţia: „N-aveţi de cât 500 de lei în bilet”. Crupierul îi servi restul. Dar bancherul, un nou venit, i se adresă c-un aer vădit nemulţumit: „Altă dată vă rog, anunţaţi mai tare”. Bătrânii membri au înlemnit. Tânărul care lăsase o avere pe masa aceasta ştiind să pară că asta îl distrează foarte mult, era o fire susceptibilă şi violentă. Se făcu tăcere. Bancherul îşi dădu seamă prea târziu de nesocotinţa lui. Păli. Dar, spre uimirea tuturor, tânărul nu se supără de loc.

Se mulţumi să remarce cu oarecare tristeţe în glas: „Domnule, a trebuit să vie războiul ca să



ajungi dumneata să joci la o masă cu mine”. Apoi plecă şi jocul reîncepu ca şi cum nimica nu s-ar fi întâmplat.

„A trebuit să vie războiul ca dumneata să joci la masă cu mine”.

Dacă tânărul acesta, în ultimii şase ani ar fi trăit în alt continent sau ar fi dormit, lucrurile s-ar fi petrecut altfel, întors, sau trezit deodată, dacă ar fi zărit bancherul prin sala de joc, i-ar fi cerut poate o dulceaţă şi-n gândul lui l-ar fi plâns sincer că din băcan cinstit a ajuns chelner. Dar dacă l-ar fi găsit aşa cum l-a găsit la masa de baccara şi dacă cineva i-ar fi spus că e membru în club ca şi el, l-ar fi lovit desigur apoplexia. Da, a trebuit să vie războiul ca dl. Aderca să *„schimbe idei”* cu dl. Ibrăileanu. A trebuit să vie războiul ca dl. Aderca să scrie la *Viaţa Românească.* A trebuit să vie războiul ca acolo unde eram deprinşi să vedem Caragiale, Hogaş, Anghel şi Iosif, Coşbuc, Sadoveanu, Arghezi, Goga, Brătescu-Voineşti, Galaction să se aşeze dl. Aderca. A trebuit să vie războiul ca pagini ca acele ce cuprind piesa d-sale *Zburătorul* să-şi găsească loc în revistă.

Se pare că şi arsenicul luat progresiv nu mai ucide nici chiar în cantităţi foarte mari.

Cu dl. F. Aderca ne-am deprins cu-ncetul, e drept. Nimeni n-a fost lovit de apoplexie. La Teatrul Naţional repetăm, nu ne surprinde. Scena aceasta reclamă chiar imperios Aderci, ca elemente de tranziţie, spre mai bine. În *Viaţa Românească, Zburătorul* e totuşi o supradozare.

A trebuit să vie războiul.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ 31

Din piesa domnului Aderca n-am citit decât un act – şi ni-i destul, într-un act prim se pregăteşte de obicei o acţiune. Nu vom vorbi de ea, pentru că nu există. Căutând-o însă ne-am amintit de o călătorie la Huşi. Pentru a intra în acest târg pitoresc trenul miniatură care face trajectul trebuie să se strecoare prin o serie de coline aşa că Huşul apare când la dreapta, când la stânga. Faptul acesta înveselise nespus câţiva călători cheflii. Turnându-şi vin îi auzeai în cor: Iaca Huşul! pentru ca după puţin, unul care se cam întrecuse să remarce melancolic: Nuuui.

Iar când Huşul apărea de cealaltă parte a vagonului

toţi se înveseleau din nou semnalându-l zgomotos: Uite Huşul dom'le (şi râdeau). Şi tot aşa cu Iaca Huşul, nu e Huşul, uite Huşul, am ajuns la Huşi.

Dar Huşul există. Mai la dreapta, mai la stânga, la urma urmei tot îl găseşti. Nu putem spune acelaşi lucru despre piesa (adică actul) domnului Aderca. Piesa e lipsită cu desăvârşire de conflict. Nu-i nimic. Mai ales la lectură, ce are a face! în formă dialogată s-au spus şi se pot spune lucruri atât de interesante.

Nici Cometa lui Anghel şi Iosif nu prea are conflict.

Dar are versuri. Multe din piesele lui Sacha Guitry nu au conflict. Dar au spirit. Ultimele piese ale lui Fr. de Curei nu au conflict. Dar au gânduri. Ce are piesa domnului Aderca? Are mai întâi un subtitlu. Comedie contrară. Contrară cui? Genului dramatic? talentului? modestiei? De acord. Pe urmă trei persoane: El – Ea – Soţul – Servitoarea (servitoarea e bine găsit). Singurul pasaj bun din piesă aparţine lui Eminescu, dar dl. Aderca îl aşază în dosul cortinei, în adevăr, domnia sa pretinde ca înainte

AL. O. TEODOREANU

de ridicarea ei să se audă o voce de fată care „să rostească limpede":

„Zburător cu negre plete Vin la noapte de mă fură".

Pe urmă începe dezastrul. Pretext: Ea se desparte de musafiri şi-şi aşteaptă soţul. Apare el (adică în metafora domnului Aderca *Zburătorul),* mascat şi în frac şi o ameninţă întâi cu revolverul, pe urmă cu conversaţia. De-aci încolo el o plictiseşte pe ea şi amândoi cititorul. Plictiseala se menţine şi pe alocuri creşte chiar. Genul nu e nou. Se numeşte genul plicticos.

Pentru că piesa, nefiind piesă, să rămâie totuşi o bună literatură, conversaţia între cei doi ar fi trebuit să intereseze prin ceva. Ar fi fost bine chiar ca ea să fie strălucită. Pe-un mozaic spiritual pe care paşii de căprioară ar cădea prea greu, F.

Aderca tropăieşte însă ca o ordonanţă care aduce ofiţerului sufertaşul cu tocană şi cighir. E pretenţios şi vulgar, atât. Foarte vulgar, greţos chiar, scârbos. În situaţia

în care şi-a pus el personajele dramei, câte nu se puteau spune! Octave Mirabeau, de pildă ar fi fost vehement, tăios, crud. Anatole France ironic, bonom, seducător. Jules Renard ar fi pus observaţie, fineţă, duioşie, Oscar Wilde ar fi fost elegant, paradoxal, sclipitor. Courteline ar fi fost hilaritant până la lacrimi. F. Aderca însă rămâne tot F. Aderca. Şi nu se mulţumeşte să rămână F. Aderca. Ni se prezintă în felurite feluri.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ 33

Iată:

*Spiritual.* Citez: EA (crezând că el vine să fure).

Te înţeleg domnul meu, te înţeleg foarte bine.

Cred că am ghicit. Numai că n-ar fi stricat să-mi spui totul de la început. Ştiu, cu toţii suntem supuşi viciilor. Unul bea, altul e jucător de cărţi… O, nu vreau să spun că dumneata eşti cartofor (aluzie fină), dar aşa, prin familii, cu ce vrei să-şi omoare timpul oamenii bine crescuţi? Jucând popiei? La poker se pierd mulţi bani. Ai pierdut şi dumneata, ai avut ghinion. N-ai noroc la cărţi.

EL

Nu. Am noroc la femei – (Ha! ha!) EA…

Sunt sigură că cunoşti pe bărbatul meu, ştii, (acest ştii ne-a sedus) preşedintele secţiei a II-a de la Casaţie. Ţi-o fi refuzat vreodată cu bani şi acuma, spiritual cum eşti ai vrut să-i joci o farsă – (Ha! ha!). Minunată farsă. El însă nu e acasă.

EL

Se vede.

*Ironic.* Femeia aceasta, cu toată teroarea şi dezgustul pe care trebuie să i le inspire un om care a venit s-o prade, şi care îi afirmă că are succes la femei (femeile sunt totdeauna rău impresionate de acest gen de făţuitate), nu mai departe decât în replicile imediat următoare îşi râde (aici spiritul continuă dar se adaugă ironia), de bărbatul ei, faţă de acest om.

EA

Ce vrei să facă acasă? (bărbatul ei). E şi el om

cult. Nu joacă popice. (Ha! ha!). Preferă chemin de fier (ha! ha! ha!). De altfel trebuie să pice (vai!) şi el.

EL

Pică ceva mai târziu. Deocamdată picai eu (Ha! ha! ha!).

EA

Ar fi venit el de mult acasă, dar e în câştig probabil şi nu vrea să se ridice de la masă. E om de onoare. Nu vrea să părăsească jocul până nu-i curăţă (aici ironia culminează) pe toţi.

*Distins* (pur şi simplu).

EL

Scumpă doamnă ai imaginaţie. Ceea ce înseamnă că deşi eşti măritată... (Adică tot te gândeşti la amant, citeşte Zburător).

După subtitlul „deşi eşti măritată", F. Aderca pune puncte, puncte. Cititorul trebuie să ia aminte ca în replica aceasta aşa numitele printre rânduri încep de la puncte şi se cuprind în ele.

*Distins* (şi în acelaşi timp pervers).

EL (ceremonios – asta-i culmea).

O cât e de frumos! Cât e de necesar pentru o inimă feciorelnică de soţie virtuoasă. E alcoolul omului care nu bea; havana bolnavului de piept; viciul copilului care doarme cu *mă-sa;* da, zburătorul femeii măritate.

Sau: EA

De unde ştii că madam Ionescu e nedespărţită de madam Popescu!

— Parantezele îmi aparţin. Ele traduc perfect starea mea sufletească în faţa textului.



EL

Dar e atât de uşor de ghicit când doamna Ionescu trăieşte cu domnul Popescu, iar doamna Popescu trăieşte cu domnul Ionescu.

Adică:

De sorte que Monsieur Mouton

Faisait avec Madame Boudin.
Juste ce que Monsieur Boudin
Faisait avec Madame Mouton.

Acest cuplet se cântă la Paris în teatrele de varietăţi. Dar aceasta, acolo, nu se numeşte literatură.

*FMosof* (şi poet: poet filosofic sau vice-versa) EL

Continuă te rog toaleta. Lacrimile fără toaletă n-au niciun efect. Femeia sărmană care plânge la poarta bogatului, legănându-şi la sânul supt un copil mort, dar e o priveliştе firească. Ciudat ar fi dacă nenorocita ar cânta şi-ar ţopăi. Pe câtă vreme o *damă* care stă în lojă la teatru şi, emoţionată, simte că dă drumul prin ochii ei de azur la două lacrimi mici (celelalte sunt mari) –, dar spectacolul acesta e înhuman!

În Caragiale, cuvântul *damă, e* întrebuinţat într-un sens, vorba domnului Aderca, contrar, adică hazliu: „Pentru ce insulţi dame mişelule? *(Noaptea Furtunoasă).*

Dar după această replică de cârnăţar, cititorul dacă nu e dezgustat suficient ca să abandoneze lectura, constată cu uimire că femeia întinde braţele ca să-i spuie: te iubesc!

Nu mai insist.

AL. O. TEODORMNU

Am văzut şi citit în viaţa noastră multe piese bune. Am citit şi piese proaste. Şi mediocre. De tot felul. Dar, putem declara pe cuvânt de onoare că aşa ceva n-am mai văzut. Imaginându-ni-l pe dl. Aderca dublat în El şi Ea, suntem de părere că el nu trebuie scos de pe scenă decât cu poliţia, de-un gardist energic care să-l înşface de guler şi să-l ia „din scurt”: ce cauţi aicea domnule? de unde-ai furat hainele? pe unde ai intrat? Hai la secţie! (Hai la secţie e în stilul piesei).

Socotim că nu e (afară de umanitarişti) om pe lume faţă de care să nu existe o femeie care să-l poată determina să facă orice, în genunchi, cu fruntea prosternată, în ţărână, acestei adorabile necunoscute ne adresăm pentru a o implora:

Doamnă.

Căutaţi un moment prielnic pentru a smulge lui F. Aderca jurământul că nu va mai scrie piese. Privegheaţi apoi să-l respecte. Dacă-l iubiţi, gândiţi-vă că e în interesul lui. Dacă nu-l iubiţi, faceţi-o pentru umanitate. Veţi bine merita, Doamnă, de la tot ce e om de gust şi artist în această blagoslovita tară. La statuie de metal nepieritor veţi avea dreptul Doamnă şi statuie în metal nepieritor vi se va înălţa. Cea dintâi piatră a soclului ce va să sprijine chipul dumneavoastră, de aci înainte sortit să arate veacurilor mântuirea celei mai încercate generaţii, de un scandalos publicist, o va pune, spre vecinică a voastră slavă, acela ce mai dinainte se măguleşte a fi al vostru şi prea plecat serv.

F. ADERCA **ŞI** „MERELE PARADISULUI”.

Maliţiozitatea peninsulară a scornit, pe seama piemontezilor, această evidentă calomnie:

Un piemontez voia să fure din grădina vecinului un papagal care părea adormit, pe-un ram, de portocal. S-a apropiat tiptil de pasăre şi-a pus mâna pe ea. La primul contact, papagalul, foarte bine dresat, se răsti: „idiotule!” Impresionat de această apostrofă neaşteptată, piemontezul se dădu câţiva paşi, înapoi, descoperindu-se:

— „Scuză-mă, te rog, signore, eu credeam că eşti o pasăre…

Am evocat această cunoscută anecdotă, nu pentru că profilul lui F. Aderca, decupat în carton presat sau în talpă de papuc, aduce aidoma cu profilul exoticei zburătoare, nici pentru că a colaborat cândva la „Bilete de papagal”: m-am gândit la cugetarea lui. În adevăr, piemontezul din fabulă ia pasărea drept om. În urma unui proces intelectual analog, F. Aderca, inversând situaţiile, ia omul drept pasăre. Dar, în anecdota; cu piemonte

AL. O. TEODOREANU

zul, italienii mint. În cazul lui F. Aderca eu spun drept.

În numărul din 11 Mai 1930 al *„Adevărului literar”,* F. Aderca semnează un articol intitulat *„Pasărea cu două limbi”.*

Pasărea e André Gide. Piemontezul, F. Aderca.

Acest ingenios limbaj metaforic i-a fost inspirat (dacă asta se poate numi inspiraţie), lui F. Aderca, de faptul că André Gide a completat el însuşi în nemţeşte, traducerea în limba germană a cunoscutelor: *„Nourritures terrestres”.* Trecute prin alambicul cerebral al confratelui de la Dâmboviţa, gândurile subtilului francez devin *„Nourritures terre à terre”.* Dar, să nu anticipăm – procedând mai bine, ca de obicei, metodic.

Că o tălmăcire nemţească a lui Gide l-a exaltat pe F. Aderca până la delir şi histerie, înţeleg.

Ştiam că F. Aderca e un, ca să zic aşa, intelectual – dublat de un incorigibil poligraf; şi nu mă tăia capul, unde să-l caut. Mă lămurisem de mult că limba română prezintă pentru el serioase şi explicabile dificultăţi. Aşa bunăoară, îmi amintesc foarte bine că, într-un al său articol, F. Aderca sileşte un ţăran român să zică *il a* (cu *î,* din *i),* în loc de *ăla.*

Dacă şi în loc de *aia,* F. Aderca socoate că ţăranul român zice, fără să se înece, *în* nu ştiu.

Mi-e destul atât. Cred că nici pentru opinia publică franceză, dacă ai imprima (presupunând că ai găsi unde), o frază ca aceasta:

*„Le littérature français est plein de mechantes litterateurs”.*

nu mai e de adăugit nimic.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ 39

La lumina acestei constatări liminare, să examinăm conţinutul compartimentului literar, din cutiuţa craniană a lui F. Aderca.

André§ Gide, scrie editorului său din Berlin:

„Nu mi-e teamă să afirm că versiunea germană, *aşa cum se prezintă* (sublinierile sunt ale mele), mă mulţumeşte pe *alocuri,* mai mult decât textul francez, în asemenea măsură că aş ruga pe traducătorul englez să se folosească mai curând de textul german”.

Bun. Dar, din această afirmaţie F. Aderca se grăbeşte să bată monedă, susţinând morţiş că traducerea germană, prin intervenţia lui Gide însuşi, întrece originalul.

Şi asta-i o prostie. Argument:

Mai întâi, ştiut este, că englezii traduc mai uşor din nemţeşte, decât din franţuzeşte (şi asta trebuia s-o ştie F. Aderca).

Apoi declaraţia lui Gide că traducerea întrece originalul (şi asta *înainte* de intervenţia lui), e o formulă curentă de politeţe între autor şi traducător (asta nu pretind s-o fi ştiut F. Aderca).

Întru sprijinul şubredei lui gogomănii, F. Aderca reproduce din textul german, corectat şi adăugit de Gide tălmăcind în urmă, cum ştie el, pe româneşte. Neamţul zice (citez):

*„Du hast nicht von dem Apfel gesprochen".*

Gide adaugă:

*„Doch gestehe Ich geme,* da Ms *Paradis-äpfel, mehr das Auge laben, als den Gaumen reizen".*

AL. O. TEODOREANU

Şi Aderca *traduce!*

„Deşi trebuie să mărturisesc că *merele* Para*disului,* mai savuroase sunt vederii ochiului (ochiului e de prisos), decât plăcute ceriului gurii".

Îi, Mărturisesc că nu ştiu nemţeşte, dar sensul acestei fraze mi s-a părut ciudat şi oarecum suspect. De ce să nu fie bune de mâncat merele *Paradisului?* Să fi scris oare Gide întocmai?

M-am gândit la legenda biblică. După câte îmi amintesc şi Eva şi Adam, dând de gustul fructului oprit, l-au găsit savuros şi mult delectabil. Dovada că, izgoniţi din Paradis, a purces Adam-Tatăl la o grabnică şi îndelungată repeţire, mulţumită căreia s-a populat această lume. Dacă mărul acela legendar n-ar fi fost bun, nici. F. Aderca nu-l traducea astăzi pe Gide, nici eu nu-l mai comentam. Referindu-mă la mine, trebuie să recunosc că m-am înfruptat şi eu (ca omul), din acel măr – şi foarte mi-a plăcut. Cred că lui F. Aderca însuşi (sper pentru el), nu-i displace. Pe de altă parte, ştiam că această simbolică poamă nu devine acră, decât atunci când nu mai ai dinţi să muşti din ea.

Atunci, de ce să fi scris André Gide, că *merele Paradisului* sunt mai plăcute vederii? Să-şi fi strepezit el dinţii? Pentru că are 60 de ani? Nu cred! Asemenea glume sunt mai mult în genul lui F. Aderca.

Pe când îmi puneam, enervat, aceste sâcâitoare întrebări, un bun amic, colaborator şi el la *„Adevărul Literar”,* profesor distins şi om de duh, intră în

TĂMÂIE ŞI OTRAVA

cofetăria în care mă aflam, luând loc la masa mea.

Zărind revista începu să râdă semnificativ.

— Ai citit articolul lui Aderca?

— „Da” – zic. „Fanfaron şi obraznic, nu-i aşa?”

— „Lasă asta” – zice – „n-ai observat cum traduce el *„Paradiss-ăpfel?”*

Respiraţia mi se tăiase. Atinsese punctul dureros.

— „Nu” – mint eu –, n-am citit decât textul german”.

— N-ai observat că traduce *Paradiss-ăpfel* cu *merele Paradisului?*

— „Dar, ce înseamnă?” – întreb eu pocăit.

— *Pătlăgele,* domnule, nu *merele Paradisului!...* Pătlăgele roşii”.

*Totuşi, F.* Aderca îşi termină articolul:

„În româneşte, în anul de graţie; 1930, nu există încă nicio traducere din André Gide, cu excepţia unei singure pagini *(ia lasă!),* care a apărut în 1929 în *„Bilete de papagal”,* fapt lipsit cu totul de merit *(je te crois, mon vieux!),* întrucât se datorează subsemnatului *(ce modestie – nu?).*

Nu mă mir că F. Aderea nu s-a gândit că, în România, acei care nu-l pot citi pe Gide în original nu sunt pregătiţi să-l citească nici în traduceri, mai ales ca în cea de mai sus. Se putea gândi însă F. Aderca (în interesul lui) că, oricât de polyglotă *toată pasărea pe limba ei piere.*

Sau poate l-a încurajat gândul modest că nu poţi pieri într-o limbă în care n-ai existat niciodată? că

**POETUL SUEDO-MUPLOR:** CAMIL **BALTAZAR**

Flaute de mătase, Editura Ancora.

E totuşi un (dacă vreţi) poet melodic. Mai modest ca

Horaţiu, el nu aspiră să-şi dureze din ale sale (să zicem) versuri, monument „aere perennius”.

El cântă din flaut de mătase, după cum probabil îşi suflă nasul în batistă de abanos. Volumul e de-abia un volumaş; mai degrabă o broşură: o broşurică, în paginile lui (sau ei), găsim versuri mici, mici de tot, sau chiar de loc.

Versurile inserate înăuntru încap bine pe-o pagină de revistă, lăsând loc suficient pentru desene explicative. O copertă galbenă ca învelişul cutiilor de chibrituri suedeze sau ca îngheţata de vanilie.

La sud-est, un dreptunghi tras cu negru şi în chip de inscripţie tombală (era preferabil pe latineşte): „flaute de mătase, de Camil baltazar”. Camil Baltazar e scris cu literă mică, parcă ar mai fi fost nevoie să se sublinieze că substantivul e comun. S-ar putea forma un verb nou: a baltazariza = a o lăsa baltă, ceea ce şi face autorul în zece pagini, cu de



plin succes. Aceste pagini, incontestabil infinit superioare celorlalte, sunt nescrise, în mijlocul unui dreptunghi ceva mai mare ca cel de pe copertă şi de data asta vişiniu, ca o vipuşcă de curs superior de la şcolile comerciale, o floricică mititică, de un minunat efect grafic. Nu se specifică nicăieri dacă execuţia floricicăi aparţine tot domnului Camil baltazar (ideea e cu siguranţă a domniei sale). Nicăieri versul lui Vigny: „seul le silence est grand, tout le reste est faiblesse” nu şi-a găsit o aplicaţie mai practică. Aceste zece pagini, au fără îndoială, semnificaţia lor. Ele ar putea reprezenta timpul necesar pregătirii cititorului său, ca să ne slujim de stilul metaforic al autorului, acordării flautului. Cititorul superficial va obiecta că un flaut de mătase nu are nevoie de acordare. Dar cine ne poate asigura că domnul Camil baltazar nu-l curăţă cu peria de dinţi îmbibată în cea mai pură esenţă de terebentină?

Oricum, aceste zece pagini imaculate dovedesc ezitare (şi asta e bine), modestie (asta e şi mai bine), ba

chiar un început de autocritică (şi asta e aproape admirabil).

Tenorul invitat să cânte într-un salon îşi şterge fruntea cu batista, zice că-i răguşit şi în orice caz tuşeşte. Nu va nega nimeni că e cu neputinţă să realizezi acestea pe hârtie. La pagina 11 însă autorul se decide, scriind negru pe galben:

„Taci lin" Invitaţia la tăcere revine obsedantă, dar fără

AL. O. TEODOREANU

multe versiuni şi în alte bucăţi (niciuna nu are titlu special: „flaute de mătase" spune tot):

„Taci molcom".

Pe urmă iar:

„Taci lin".

Apoi din nou:

„Taci molcom".

Cunoaştem şi alte variante ale imperativului acestui verb: taci mâlc, taci chitic, taci peşte, etc.

E drept că hotărârea autorului se dovedeşte timidă la pag. 11. De abia nouă versuri. Total: 28 de cuvinte. Cu 7 sonuri Wagner a scris Parcifal, Tristan şi Isolda, Lohengrin. În 28 cuvinte domnul Camil Baltazar nu obţine decât ceea ce am putea numi, în termenii cei mai proprii, a scrie bâlbâit.

Şi nu e nevoie să ne gândim la alte arte. În literatură, în literatura românească, lui Eminescu. tot 9 versuri i-au trebuit, ba i-au fost de-ajuns 27 de cuvinte ca să scrie:

Rugămu-ne 'ndurărilor
Luceafărului mărilor.
Din valul ce ne bântuie înalţă-ne, ne mântuie.
Privirea adorată
Asupră-ne coboară.
O, maică prea curată
Şi pururea fecioară
Marie.



Dar iată cum domnul Cărnii Baltazar care începuse

atât de bine (îi iertasem titlul) îşi dă în petic de la prima bucată:

Taci lin, îngerii serii vin
Sara vine
Şi a căzut zăpadă.
Melodii albe
Au să urce
Şi-au să cadă.
Şi vor poposi
Lângă sufletul tău de seară, şi zăpadă.

Asta nu e însă decât o simplă dovadă de paupertate literară. Ceea ce e mai grav e că domnul Camil Baltazar nu cunoaşte măcar limba în care cântă (din flaut). Tocul său se buimăceşte înăuntru ei ca un bondar între două geamuri, în adevăr, la pag.

17 găsim:

„A venit noapte".

A venit noapte, s-a dus tinereţe, a trecut procuror, a sucombat cumnată de la Tanti, nu e româneşte.

Şi. dacă e, e tot atât cât şi:

„Găina mea-i deja cochetă".

aparţinând unui al domnului Camil Baltazar confrate.

Autorul nu se opreşte aici. Persistă:

(Pag. 27) Când luna a trimis de-acum
(O! Domnule Baltazar!) Atât de mulţi îngeri.
AL. O. TEODOKEANU

Suntem convinşi că cititorul e complet edificat *de-acum.*

Când ignorarea limbii ne permite să alegem exemple ca cele citate, evident e, că ea se răsfrânge asupra totului. Scoase din pământul lor şi lipite în pâsla domnului Baltazar, cuvintele vor avea, fireşte, o valoare foarte relativă. Faptul acesta ne-ar dispensa cu prisosinţă să ne mai ocupăm de restul opuşorului. Ştim însă că au existat cronicari francezi care să scrie că Emilie Verhaeren nu ştie franţuzeşte (fără a-i contesta talentul). Beletriştii români s-au grăbit (se putea altfel?) să-i taxeze de imbecili. Nu ne îndoim că nu poate exista Român de bună credinţă care să

susţie că d. Camil Baltazar ştie româneşte. Dar nu-i exclus să apară vreun filolog străin din Leipzig sau poate din Tübingen, căruia românească domnului Camil Baltazar să-i pară fermecătoare. De aceea vom duce mai departe cercetările începute. E oportun totuşi să amintim înainte că talentul acestui scriitor (unanim recunoscut de onor. critică) a evoluat sub binevoitoarea şi statornica priveghere a unui ilustru critic din Bucureşti. De ce nu şi-a tradus pe Acolyt în româneşte? Nu i s-ar fi deschis desigur (adică cine ştie?) porţile Academiei, precum i s-au deschis lui Homer, votat de curând de secţia literară a înaltului aşezământ în persoana domnului Murnu, meşterul tălmaci al *Odiseei.* Ar fi făcut în schimb faptă, dacă nu naţională cel puţin prietenească.



Dat fiind că se adresează surdo-muţilor (ipoteza e în avantajul domniei sale) domnul Camil Baltazar se slujeşte de termenii muzicali ca şi de limba română. Sufletul său alb pluteşte ca un puf de gâscă (poate că şi el sonor) între tăcere şi armonii de cea mai stranie provenienţă. Totul: soarele, anotimpurile, mâinile proprii şi chiar iubita (vai! vai!) îi apar, când nu melodii, măcar melodioase şi mai cu seamă melodice.

„Nu auzi melodia melodiilor tăcute?" (pag. 14).
„Toamna melodic apunea
Pe ziduri şi pe tapete de suflet.
Toamna melodic apunea în suflete
(fără tapete) (pag. 36).
„Să culegem mimoze cu surâsul galben
Şi să le îngropăm melodic".
(adică cum? Cu muzica militară?) (pag. 42).
„În scrisul de melodie şi de aur al sufletului.
(pag. 42).
„Mimozele (iar!) spun în melodii galbene (sic)
că ai să vii. Pag. 43).
„Melodios ca o primăvară tristă" (pag. 44).
Trist ca o primăvară melodioasă. (Asta-i de la mine).
„Sara; fluture melodic şi alb de os" (pag. 46).

„Talanga (asta mai merge!) melodică”, (pag. 56).

…„fruntea ei palidă şi melodică melancolie, (pag. 58). etc.

AL. O. TEODOREANU

Ceea ce jigneşte mai mult pe cititorul delicat în scrisul domnului Gamil Baltazar e desigur exibiţia unor sentimente, pe care până acum poezia, lirică nu le cunoştea. E trist că tocmai aceasta să constituie singura parte originală a autorului. Poeţii, de obicei în imposibilitate materială de a oferi iubitei daruri de preţ, sunt de o prodigalitate unică în ceea ce priveşte suspinele, sărutările şi la rigoare lacrimile (pentru specia elegiacă). Acest adevăr nu e valabil numai pentru literatura populară, şi cea cultă. Până şi literatura de mahala abundă în pilde convergând în sensul afirmaţiei noastre.

De-ar fi cerul o hârtie

Şi oceanul călimării N-aş putea copilă dragă, Seri atâtea sărutări.

Harpagonismul domnului Gamil Baltazar e fără îndoială prima încercare de a compromite dărnicia genului iritabil. La pagina 22 domnia sa scrie:

Să mângâi lacrimile mele (dacă s-a mai auzit!) Să le umezesc cu lacrimi noi

Pentru ca la pagina 23 să-şi ia măsuri:

„Am să vin să ţi le cer înapoi – cândva cu mână de frate trist şi sărac”.

Voyons Baltazar!

Ca să exprime un maximum de durere, românul zice că vede stele verzi. Domnul Camil Baltazar



se află la celălalt pol psycho-physiologic. Domnia sa vede stele albe.

Ulcioare albe

Stele albe

*Melodii* albe etc. (Pap. 14).

Această stare de linişte monocromă nu-şi are echivalent plastic decât într-un celebru monolog hazliu (al domnului doctor Ureche mi se pare). Actorul prezintă

publicului o coală albă de hârtie, atrăgând atenţia, că ea reprezintă o regiune polară şi că un ochi avizat poate uşor distinge doi laponi acoperiţi, de zăpadă, mâncând lapte acru sau halviţă la uşa unui cort acoperit cu blăni de urs alb.

Dar monologul are o valoare humoristică.

Pe măsură ce înaintăm cu lectura, versurile ocupă mai mult loc în pagină (o primă scădere), conţinutul devine din ce în ce mai surprinzător.

„Lângă somnul tău s-au oprit viţeluşe Mugetul lor mic (sic) spune vecernii; Prelungeşte frumuseţea serii în care dormim, Cum poţi să taci aşa de frumos?

(Pag. 27).

*(Cum poţi să scrii aşa de absurd?).*

Stinge lumina din cântecul minelor tale.

(Pag. 31).

Clopotele de înviere au putrezit *de-acum* Clopotele de lumină fragedă Clopotele ochilor tăi.

(Pag. 33).

4 – Tămâie şi otravă

AL. O. TEODOREANU

Ne luam de mâini şi plângeam
Când amurgul picura din violine galbene
Târziu – tăceam şi adăstam.

Tu însă nu mai vrei să ne îngemănăm sufletele în sângele curs (ascultaţi domnilor!) din darabane sângeroase.

Tu nu mai plângi şi îţi mai fâlfâi Pleoapele în rugăciuni pripite.

Domnul Camil Baltazar face iubitei propuneri extravagante:

„Închide pleoapa minelor
Trage zăbrelele degetelor
Apleacă-te peste grilajul cerului
Sărută urmele paşilor de căprioară
Coboară-te Myriam.
Cu mâinile; tăişuri întornnate
Cu ochii grei de coşuleţe de viorele.

Asta depăşeşte pretenţia pe care ar fi putut-o avea autorul, pretinzând iubitei să se apropie umblând în mână, pe când el, din capul scărilor, să-i cânte din al său de mătase flaut, sau chiar din ocarină de catifea. Dar acest Camil Baltazar e pornograf.

Iată:

„Mâinile tale au scâncit melodii stângace".

(Pag. 17).

Credem că şi cel mai tolerant cititor se va scandaliza în faţa acestui vers porcos. Ştim cu toţii că unii şcolari rău crescuţi, printr-un truc de cea mai

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

vulgară categorie ajung să evoce cu ajutorul mânelor sunete inomabile reprezentând oribile onomatopee. N-am putea spune că cuvântul *scâncit* n-ar fi sugestiv. Dar nu putem califica de bun gust, atitudinea poetului care atribuie acestor sunete calităţi de melodie (fie şi stângace). Dacă „asta-i muzica ce-i place" nu înţelegem de ce recurge la contrafaceri.

Înclinaţiunea poetului pentru scabros, culminează însă în versul:

„Trupul tău îşi susură limpezimile".

Din restul poeziei aflăm că e întuneric şi din chiar cuprinsul versului reiese că poetul culege impresia *auditiv.* Prin urmare limpiditatea elementului cântat nu o putea cunoaşte decât pe cale de informaţie (rezultatul unei analize chimice de ex.) sau dintr-o contemplare anterioară. Oricum, indiscreţiunea ne pare odioasă.

Credem că e destul.

Recunoaştem totuşi că muiat în sirop otrăvit, sau tipărit de-a dreptul pe hârtie de muşte, volumul domnului Baltazar şi-ar afla un rost pe lume.

UN **TARTUFFE AL ORTODOXIEI: PETRE GÂRBOVICEANU**

Să nu mi se ţie discursuri funebre, căci sunt sigur că primul înscris va fi ţârcovnicul **de** Gârboviceanu.

*Coco Demetrescu* (cu limbă de moarte).

Predestinat din leagăn să popularizeze pe Molière în

creştinescul ţinut al Olteniei, „Omul Bisericii” păşeşte în viaţa laică timid şi cu paşi nesiguri, ca elefantul când intră în teren mlăştinos, străin de cele lumeşti, absent, serafic, adus de împrejurări prielnice („fără voia mea, fără ştirea mea, domnule”), şef al Partidului Naţional-Liberal din judeţul Mehedinţi.

Însuşire omenească nu şi-a găsit nici când încarnaţiune mai completă, mai integrală ca făţărnicia, în acest bărbat eminamente dulce. Tot ce-l atinge îţi face impresia că-l atinge pentru prima oară. În faţa vieţii sufletul său e plin de virginătăţi. Dacă se uită la gheata sau la tabacherea dumitale, el pare că n-a mai văzut gheată sau tabachere. Dacă-i



atragi atenţia că şi piciorul lui. e înfipt într-un articol similar, plin de nevinovăţie el se miră, ruculând ca o porumbiţă care-şi cheamă mirele:

— „Uite domnule şi eu aveam ghete! Nu ştiam, crede-mă, nu ştiam!”

Şi-i exclus să ai cu el o discuţie, fără ca să-ţi declare de la început că e în totul *alăturea de dumneata.* Aşa se face că el reuşeşte să-ţi plaseze la fiecare două vorbe cinci minciuni, cu gândul la o a şaptea. Dar acest cameleon moral se conformează şi fiziceşte rostului său pe lume făcându-şi ochii când verzi, când căprui, când albaştri (cum binevoieşti).

Dacă ai avut nenorocirea să pierzi un ochi într-un accident, el te strânge de mână şi-ţi exprimă regretul că nu e şi el chior; dacă te încrunţi la el îţi surâde galeş; dacă ridici băţul să-l loveşti, el îţi şterge haina şi de pofteşti face tumba; dacă-l înşfaci hotărât de guler şi-l faci pre el porc bătrân (după cum şi este), el, slugarnic, evocă figura tatălui dumitale, pe care nu l-a cunoscut şi cu care ţi se înfăţişează ca frate. Iar dacă dispreţul îţi stoarce în faţa-i un surâs indulgent, el se gelatinizează instantaneu tremurător, sau se topeşte de-a dreptul – ca halviţa.

În timp ce destinele neamului se plămădeau în pământ şi sânge, el păzea hârca lui Mihai Viteazul, în

jalnica peregrinare de-a lungul pravoslavnicei Rusii.

Pentru treaba asta ortodoxă, guvernul care îl însărcinase i-a dat bune parale. Şi astfel, nici aceste sfinte oase înăuntrul cărora a încolţit pentru prima oară ideea unirii n-au fost scutite de bir către domnia sa, domnul Petre Gârboviceanu.

AL. O. TEODOREANU

Şi dacă în gospodăria judeţului Mehedinţi, unde seamănă făgăduieli şi reclamă voturi, n-a bătut măcar un cui de care să-şi anine numele, pentru a caracteriza trecerea lui prin Şcoală şi Biserică, vom cita fapte două:

*Prin Biserică*

Fiind administrator general al Casei Bisericii nu s-a învrednicit să clădească Domnului adăpost în satul său natal, rămas şi acum fără sfânt lăcaş: Aceasta a determinat pe un venerabil prelat să-i răspundă, de altfel cu duhovnicească blândeţe, când căzut la o alegere eparhială, *ameninţa* că părăseşte eparhia:

— „Bine faci fiule, că vitreg i-ai fost!” *Prin Şcoală.*

Director de Şcoală Normală şi deprins mai mult să ia decât să dea, chiar când da din banii Statului (adică totdeauna), pretindea pentru asta recunoştinţă eternă şi personală şi se minuna foarte, când nu i se arăta.

Aşa, întâlnind într-o campanie electorală un învăţător care-i fusese cândva elev, făcând propagandă pentru alt partid, a început să-i aducă imputări amare, cu vocea lui dulceagă şi timbru-i de milog:

— Bine domnule şi dumneata eşti contra mea? apoi nu te-am învăţat eu, nu te-am hrănit, nu te-am îmbrăcat?”

Fostul elev i-a răspuns rece:



— „De îmbrăcat m-ai îmbrăcat, dar iscăleam două costume şi dumneata îmi dădeai numai unul!”

Cu aceste calităţi şi cu binevoitorul concurs a doi morţi, a foarte mulţi răniţi şi a trei mii de arestaţi *ad-hoc,* domnul Petre Gârboviceanu suie din nou dealul Mitropoliei în taximetru, ca ales al judeţului Mehedinţi.

Adulând pe toţi şi neservind pe nimeni, omul acesta

ieşit fără niciun rost din tagma nevăzuţilor, s-a furişat mieros, clandestin, tiptil, tăcut, din treaptă în treaptă şi când nu se aştepta nimeni, fără sens şi fără explicaţie, ne-am trezit cu el poponeţ în primele rânduri.

Nu scrie, nu vorbeşte, nu latră, nu împunge.

Nici nu râde, nici nu plânge (se vaită numai!), nici nu cântă, nici nu bea.

Îl duc împrejurările cum duc apele în revărsare o cutie de sardele goală, sau un şoşon prins în drum.

Unde, nici el nu ştie şi nici îi pasă. E la suprafaţă: e bine-aşa.

Tantieme, diurnele, lefile şi alte încasări periodice se vor adăugi automat şi de aci înainte, unei averi şi fără asta respectabilă. Omul va fi şi de aci înainte incolor, şters, inexistent.

E însă învingător.

Totuşi nu e nimeni din cei ce nu-l cunosc, care în faţa figurii sale nevinovate de mucenic suferind, să nu exclame cu un accent de sinceră compătimire:

Bietul om!

AL. O. TEODOREANU

P.S. –, L-am văzut *aşa la* Turnu-Severin în timpul alegerilor. I-am spus: dumneata faci teroare pe judeţ. Te voi face caraghios *pe ţară.*

Ceea ce; şi fac.

UNU **PASCU” ŞI „VIAŢA**

ROMÂNEASCĂ”.

Unus Petrus est în Roma Una turris în Cremona Alma mater Jassiorum Habet Pascum; Şi onoram Quem ineptum vidit forum.*

Un *projet medieval necunoscut*

Congestionat şi bunduc, George (cu i) Pascu n-a fiinţat în memoria noastră, nicicând, izolat.

Ni-l amintim, într-o fotografie, prizărit printre întemeietorii „Vieţii Româneşti” ca un morcov într-o jerbă, întrebând cine e, ni s-a răspuns: *„unu Pascu”.* Neştiindu-l scriitor, nedumerirea ne-a fost luminată: „Un bun *elev* al domnului Philippide”.

Adolescenţa noastră entuziastă împrumuta ceva din prestigiul celor ce-o înconjoară, acestei anexe, aşezând-o în ierarhia valorilorcam ca pe o notulă marginală într-un op copios.

L-am văzut mai târziu pe George Pascu pe stra* Despre acesta în unul din volumele viitoare (când i-o venii rândul).

AL. O. TEODOREANU

da Română, evoluând circular în jurul domnului Ibrăileanu, cu salturi zglobii, ca un „fox-terier".

Contactul personal cu domnia sa nu ne aminteşte displăcut decât un detaliu: darea mânei (numitul transpiră cleios), încolo, nimic de zis. îl ştiam definitiv şi inofensiv specializat în filologie.

N-aveau să ne supere nici încercările d-sale în publicistica zilnică: nu-l citeam.

Recent, l-am întâlnit pe stradă, agitându-şi indexul cu frenezie şi recomandând cunoscuţilor, din mers: „Aurora! Aurora!" – Publicase un articol.

Nu împărtăşeam de loc hazul trecătorilor. Ne-a fost totdeauna milă de ameninţaţi. De aceea, ne-am interesat chiar binevoitor de George Pascu propunând unui amic al său – medic – să-i recomande puncţie lombară (analiza sângelui dă loc la erori) pentru ca în cazul prezumat de noi *afirmativ,* să recurgă la măsuri urgente. Amicul d-sale însă ne-a întâmpinat zâmbind: „Nu-i domnule ce crezi, *aşa* a *fost totdeauna".*

În faţa acestei revelaţii neaşteptate, nu ezităm să-l denunţăm publicului şi Universităţii unde e ceva, pentru infamii şi pornografie – fără remuşcări. Că în paginile unei voluminoase publicaţii humoristice locale, George Pascu se supără pe toată lumea – îl priveşte.

Că George Pascu se avântă imprudent în afară de specialitatea lui obscură, ca un culbec ieşit din crusta calcaroasă – înţelegem.

Când George Pascu scrie: „Proiectul *meu era superior* proiectului Guşti"; când George Pascu se îngâmfă: „Profesorul Guşti mă linguşea *pe mine* George Pascu" – pe-

atunci ajutor de bibliotecar

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ 59

Într-o bibliotecă în stare născândă; când Grigore Pascu traduce dintr-o revistă *italiană* un pasagiu dintr-o recenzie, din care aflăm că George Pascu cercetează cele mai vechi documente *româneşti* şi când George Pascu iscăleşte impudic această recenzie George Pascu, avem motive să afirmăm că George Pascu se află în plin delir de auto-admiraţie.

E firesc deci ca George Pascu să caute aiurea o popularitate pe care filologia, atât de puţin urmărită la noi nu i-o putea da, plocon. Polemică în această ştiinţă în care, din generaţia d-sale, George Pascu, e unic, necontrolat şi ignorat specialist, nu ar putea angaja decât cu învăţatul profesor A. Philippide. Socotim că nu cutează, cu toate că şi domnul Philippide l-a proteguit.

Am fi privit cu indulgenţă insultele aduse revistei „Viaţa Românească" în a cărei redacţie George Pascu a figurat cândva ca „pique-assiete" (pe româneşte, *linge blide).*

Am fi trecut cu vederea şi obrăzniciile relative la domnul Paul Zarifopol, scriitor primit cu cinste în marile reviste străine. Cititorul îl va fi urmărit, erudit şi substanţial în „Viaţa Românească", sarcastic şi vioi alături de domnul Arghezi în „Cronica", totdeauna interesant. De altfel, George Pascu nu izbuteşte decât să *comenteze* (cu citate) greşelile de tipar (o veche duşmănie cu şeful corector al „Vieţii Româneşti").

Îl înlăturăm din discuţia literară ca pe-o muscă inoportun căzută în cafea. Dar, acest George Pascu, scrie porcării, a cărora drepturi şi răspunderi de *autor* îi revin de plin drept (tot el a scos la iveală, din fântâna nesecată a comorilor neamului, ci

AL. O. TEOD. OREANU

„Am o raţă târţă-pârţă, şi-un răţoi târţoimilitură: pârţoi").

El se antrenează, în pomenita publicaţie ieşeană, ce are subtitlu: „organ al societăţii istorice şi filologice" să

stupească pestilenţial o mână ce i s-a întins protectoare, pe când se repezea s-o pupe cât smerenie.

George Paşcu batjocoreşte *persoana* domnului Ibrăileanu, dând la iveală simţăminte care mocneau demult în el, împurpurându-i învelişul slăninos, şi fără de asta obscen evocator. Gestul acesta faţă de un protector a cărui exagerată modestie nu-i explicabilă decât prin aceea că se menţine cu seninătate deasupra curentelor de subsol, conţine toată josnicia slugoiului care tăcea mijlocind bacşiş, pentru a da în vileag vecinilor, imediat ce-i dat afară, că stăpâna avea amant.

Creionul fetid insalivat al Pascului ridicat să împungă a ricoşat rizibil şi neputincios să vatăme altfel, a fecundat ciuperci otrăvite, pe care le exhibă ca flori de stil, în buchet inconştient.

Lăsând mijlociile la o parte, domnul Ibrăileanu e *acuzat* că se mai numeşte Garabet şi că ar fi mi-i lionar.

Urmând imboldul irezistibil al vocaţiunii lui de chelner, accidental poliglot, filologul prezintă cu zâmbet tâmpit adiţiunea sumelor încasate de domnul Ibrăileanu de la „Viaţa Românească”, încărcând notele şi batjocorind o exemplară cinste, de nimeni bănuită.)”.

Aceasta e o mică infamie numai. I-am fi preferat o calomnie bine ticluită şi scrisă cu talent.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

Neglijent cum îl ştim, dl. Ibrăileanu va fi mulţumit, desigur, că datorită vigilenţei unui „fost amic” cunoaşte situaţia exactă a unor socoteli, pe care, probabil, le ignoră. George Pascu nu ignoră însă că dl. Ibrăileanu e un om sărac şi nici că în administrarea revistei a pus bani din buzunar, pe care i-a pierdut.

Ţâşnit din ghete ca un mormoloc din praştie, George Pascu s-ar fi lipit ridicol de firmament, ca un muc de ţigară în tavan, dacă nu întâlnea rezistenţa neprevăzută a pălăriei care l-a receptat, uluit.

Plantă zguduită de vânturi înăbuşitor insalubre, George Pascu are comun cu animalul şira spinării, cu varietatea om, cravata. Trece printre noi străin şi

monstruos, ca o balenă între peşti.

Pentru slugărnicie, pentru necuviinţă, pentru întrebuinţarea interesată şi abuzivă a titlului de colaborator al „Vieţii Româneşti”, pentru trădare de prietenie, pentru crimă săvârşită şi neizbutită împotriva binefăcătorului, propunem ca George Pascu să fie ucis, sau cel puţin împiedicat să se reproducă, prin cunoscuta metodă preconizată de dl. profesor Guşti, pentru delincvenţii înnăscuţi şi cretini incurabili.

—.1 r

IAR GIORGE PASCU?...”

N-am auzit berbec să fredoneze din Aida, nici râmă să latre şi să se dea la om, dar l-am văzut pe George Pascu profesor universitar. Ceea ce lipseşte circului Klutzki şi celor mai vestite menajerii, Universitatea din Iaşi, are. Toată lumea ştie cum se poate obţine un câne-lup. Dar cine şi-ar putea închipui că luând un dovleac şi cioplindu-i ochi de broască, nas de morun şi urechi clăpăug –., dacă în loc să-l pui într-un vârf de băţ ca să-l faci felinar, îl aşezi între umeri şi-i zici George Pascu, se poate să obţii un filolog? Iată, s-a putut. Şi pentru întâia oară de la facerea lumii apare pe scoarţa planetei omul cucurbitaceu. Nu e deci de mirare că el cugetă buruienos şi vorbeşte cu sâmburi. Din conţinutul gelatinos al craniului său vegetal, cuvintele se desprind anevoie şi odată libere, o iau razna şi brusc în viteză maximă, ca o garnitură de vagoane scăpată la vale, după ce toate frânele s-au rupt. Gesticulaţia lui disperată şi în contradicţie cu ceea ce spune, e o dovadă că vorbirea îi produce dureri fi Pentru conţinutul acestui articol, semnatarul a fost dat în judecată şi achitat.



zice şi că mecanismul ei dezlănţuit funcţionează independent şi scapă oricărui control. De altfel scopul vorbirii lui trebuie căutat exclusiv în ea însăşi, George Pascu vorbind numai pentru a nu uita să vorbească. Exerciţiile lui de dicţiune amintesc acele motoare hodorogite care dacă sunt oprite, nu mai pornesc

niciodată, împiedicat să vorbească două minute, George Pascu ar rămâne mut pe viaţă. De aceea el nu poate fi făcut răspunzător de tot ceea ce spune. Sunt totuşi manifestări verbale care trădează în umanitatea lui relativă sentimente bestiale, pentru a căror ferocitate el trebuie luat de guler şi scuturat puţin.

Animalele cele mai crude păstrează acelui ce le dă mâncare şi le îngrijeşte la boală un ataşament pe care numai turba îl poate anula.

Raporturile dintre dl. G. Ibrăileanu şi dobitoc n-au fost şi nici nu puteau fi altele.

Totuşi, într-un recent consiliu de facultate inenarabila mascara, şi-a dat cu ideea că dl. Ibrăileanu să fie prematur pensionat, pentru că sănătatea nu i-a permis câtva timp să ţie curs. Pe firmamentul redus al închipuirii lui tenebroase, George Pascu a dezlănţuit un fulger de pâslă, voind să prăvale o stâncă adevărată. A pârâit puţin dovleacul şi nu s-a mai întâmplat nimic, firește. Dar nu efectele acestei măgării ne interesează, ci intenţia şi necuviinţa nemernicului. Spectatorului neinformat îi va apărea desigur firească aversiunea Pascului faţă de dl. Ibrăileanu, dat fiind numărul de trepte care pe scara zoologică separă aceste două fiinţe. Dar puţini sunt aceia care ştiu că dl. Ibrăileanu a venit nit odată cu braţul cu fân în ieslea animalului şi i-a



dat lui să pască şi l-a îngrijit pre el la boală şi l-a ocrotit. Nu l-am auzit niciodată pe d. Ibrăileanu vorbind altfel despre George Pascu, decât cu o înţelegătoare indulgenţă, pe când incorigibilul derbedeu, îl calomnia până şi în faţa camarazilor săi de la oficiu.

Dacă nenumăratele servicii pe care cu toate acestea dl. Ibrăileanu i le-a făcut din milă o viaţă întreagă, au rămas în majoritatea lor necunoscute, aceasta se datorează numai discreţiei proverbiale care e o a doua natură a acestui distins exemplar uman. Dar dacă acele care nu s-au putut ascunde, s-ar şti, care e omul de omenie

care nu s-ar scârbi peste măsură şi s-ar putea abţine să recapituleze:

Când în toiul cumplitei ierni din 1917, în urma urâtelor tale purtări, rectoratul hotărâse să te dea afară din direcţia bibliotecii, ai uitat că numai în urma intervenţiilor domnului Ibrăileanu n-ai fost aruncat în stradă, haimana?

Când în Urma infamiilor debitate pe seama profesorului Ilie Bărbulescu, care şi el te-a ospătat şi proteguit, acesta a vrut să te ia, după; cum şi meritai, la palme, ai uitat că te-ai agăţat ca un netrebnic de pulpana domnului Ibrăileanu şi că numai aşa ai scăpat de bătaie, păcătosule?

Când ai fost surprins scriind porcării în condica de prezenţă la adresa colegilor, şi un alt profesor a voit să-ţi aplice aceiaşi sancţiune, ai uitat că tot sub redingota domnului Ibrăileanu ţi-ai găsit salvarea, ticălosule?!”,<:

Când la rândul lui, Demostene Botez, s-a văzut silit să te bată, ai uitat că tot dl. Ibrăileanu te-a scăpat, mişelule?”

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

Când eu însumi, de faţă cu profesorul Marinescu, ţi-am făgăduit în Piaţa Unirii palme, dacă continui să mai vorbeşti despre noi cu servitorii „Vieţii Româneşti”, nu ştiai că tot domnul Ibrăileanu m-a oprit să ţi le dau, măgarule.

Când simplă eroare de tipar a „Vieţii Româneşti”, râvneai la catedra care din nenorocire ţi s-a dat, ai uitat că la vederea domnului Ibrăileanu te gudurai ca o javră, lichea, alergând după el cu pălăria în mână, pe străzi, slugoiule?

Aceste toate i s-ar cuveni spuse „coram populo” lui George Pascu dacă acest George Pascu ar avea obraz. Dar eu care ştiu că nici dojana, nici ocara, nici justiţia în faţa căreia a fost tradus în mai multe rânduri, nici bătaia care i-a fost aplicată metodic, nu-l pot îndrepta, în faţa nesimţirii lui celei dobitoceşti mă întreb descurajat: „Pascule, cretinule, ce trebuie să se mai întâmple, pentru a te fixa odată definitiv, în obscuritatea ta glodoasă?”

— De-atunci i le-am şi dat, fiind încă în curs de judecată cu fenomenul. Fără de acest amănunt, poate îl uitam.

5 – Tămâie şi otravă

CA SĂ TERMINĂM CU **GIORGE** PASCU

Pentru acei care îi cunosc compoziţia chimică, George Pascu nu mai e un mister. El nu e om, după cum nu e bicicletă sau pyramidon. Substanţa din care e alcătuit având proprietăţi hipermimetice, el.

poate fi orice. Ţinut în apă el prinde, după împrejurări crustă sau aripioare, devenind rac, broască sau ştiucă. În prundiş el se preface în pietricică, pe care drumeţul superstiţios o poate ţine în gură ca să nu-i apară stafii, sau să capete ca Demostene dicţiune, iar cel practic o poate întrebuinţa ca scăpărătoare (singura formă în care George Pascu e scăpărător), în sertarul bărbierului, el devine brici, la stână, oaie sau măgar, în colivie papagal, între filolog şi papagal sunt legături indisolubile, în faza lui actuală George Pascu e filolog. E interesant ca cititorul să afle cum se prezintă el ca atare. George Pascu nu scrie: eu sunt filolog. Nici măcar: eu îs filolog.

El scrie: eu-s filolog. Şi fiindcă *el-i* filolog, îi vom arăta de unde vine al său, până acum, pentru el, inexplicabil nume. Investigaţiile noastre în această direcţie, ne-au dus la concluzia *că-u* final e de pri



sos. Ar trebui: George (se subînţelege *eu*), *Pasc.*

*Pasc,* de la a *pasce-pascere.* Verb act. conj. III Indic, prez. Pers. I singular a III-a plural. *(Eu pasc, ei pasc).*

Cazul e o curioasă derogare de la teoria originii speciilor, în adevăr:

Omul se trage din maimuţă. George Pascu, pentru a confirma regula, a creat excepţia, trăgându-se din rumegător.

Câteva secole tenebroase a continuat să ragă.

Schimbând forma brusc şi fără tranziţie (am arătat mai sus că asta e o însuşire particulară lui), când a fost întrebat de primul biped cuvântător cu care a luat contact:

*ce mai faci?* – el a răspuns în chip firesc: pasc. Cum în vechea ortografie se scria cu *u* scurt, i s-a spus imediat Pascu, sau chiar Pasculu.

Nu se ştie de ce ţine el să păstreze *pe un* scurt.

Actualmente, George Pascu umblă cu uşurinţă pe picioarele de dinapoi (parcă aşa ar fi umblat de când lumea) şi în această poziţie extravagantă suie scările Facultăţii de Litere, unde ţine curs de filologie. Se hrăneşte cu iarbă, lăcuste, râme, gândaci şi (vorba cronicarului), alte păsări. Toate evenimentele acestei vieţi îi apar ciudate şi în formă de cimilituri. De aceea a şi scris despre. Ţinând seamă de plus-quam-cameleonismul insului său, o minte imaginativă i-ar putea pregăti un sfârşit fabulos.

Ţinut în pământ până la glezne şi stropi zilnic, el ar prinde rădăcini şi s-ar ramifica. Când frunzele ar ajunge în dreptul nodului ombilical, el ar putea fi tăiat de acolo (ca pruncii), şi restul pus în cireada.

Jumătatea preschimbată în malac, ar putea fi legată de jumătatea transsubstanţială în plantă. Mul

AL. O. TEODOREANU

ţumită acestei ingenioase procedări, George Pascu ar atinge neatinsa culme, să se autoconsume. Când cei doi şerpi din poveste se întâlnesc şi se mănâncă unul pe altul, anecdota zice că nu mai rămâne nimic. Din George Pascu, bivolul ar supravieţui totuşi. Noi însă, din momentul de faţă îl socotim mort.

De aceea i-am şi redactat următorul proiect de

EPITAF

Aici zace (odihneşte, sau repauzează), George Pascu, filolog, mort subit de apoplexie, citind pe Al. O. Teodoreanu, *tocmai când acesta îl iertase.*

**GIORGE PASCU REDIVIVUS**

Titlul acesta se cere grabnic lămurit. Cititorul din Capitală şi din restul ţării (cu excepţia Iaşilor), e îndreptăţit să-mi opuie o firească întâmpinare: „cum să reînvie George Pascu, domnule, din moment ce pentru mine, George Pascu, niciodată n-a existat?” De fapt, eu

însumi sunt surprins că „dintr-o a mea neglijenţă, pe care sincer mi-o reproşez, din rubricile umoristice ale cotidienelor ieşene, unde-l localizasem ca pe-un buboi, ne-am trezit deodată cu prezenţa insolită a zevzecului meu client, în coloanele ziarelor din Capitală.

Lucrul e de mirare, cum de mirare ar fi ea.

Magnificentius sau Virgilică, personagiile similare din Bucureşti, cu reputaţia circumcisă însă, în loc de Universitate, a unuia la Mărcuţa, a celuilalt la cafeneaua Capsa, să-şi câştige, peste noapte, o popularitate subită în urbea mea natală. Compus exclusiv din infra-uman şi ultra ridicol, apoplecticul deţinător al, prin aceasta, veselei catedre de filologie *de* pe *lângă* Facultatea de Litere din Iaşi, părea a fi definitiv resemnat ca prezenţa lui inenarabilă să nu depăşească raza municipiului, a cărui paupertate



notorie o remedia întrucâtva, mărindu-i importanţa geografică, printr-un obiect de curiozitate în plus.

Orice sentimente i-am nutri şi oricât am dori să-l diminuăm, trebuie să recunoaştem că de la moartea elefantului circului Sidoli, George Pascu constituie fenomenul cel mai, ca să zic aşa, fenomenal, al regiunii. El prezintă desigur un element de atracţie pentru excursionişti, *un* motiv de tonică bună dispoziţie pentru localnici, un excelent subiect de articole pentru subsemnatul, în fine un *număr.* Cunosc cazul unui vizitator din Ardeal, care cu toate că de-abia mai avea bani de drum, n-a vrut să părăsească laşul, unde venise pentru afaceri, înainte de a vedea Turnul Golia şi pe George Pascu. Onestitatea mă obligă să recunosc, că am contribuit la aceasta şi nu odată mi-a fost semnalat de copii pe stradă sau de vecini în sălile de spectacol şi alte localuri publice: „Uite Pascu! Unde-i Pascu? Ăsta-i Pascu? Ha! ha! ha!” în faţa acestor entuziaste manifestări, vanitatea mea de scriitor era pusă la grea încercare. Căci (trebuie să fac această confesiune), m-am deprins întru atât să văd în George Pascu o creaţiune a mea, încât de câte ori un

confrate îi pronunţă numele, aveam impresia că mă plagiază, iar probele existenţei reale a personajului sfârşiseră prin a-mi provoca ameţeli. Faptele, riguros exacte, atribuite de mine Pascului în presa ieşeană păreau atât de neverosimile, încât publicul (bon enfant!), le punea sistematic în seama imaginaţiei mele de gazetar, în pană de informaţii. Sugestionat de această erezie colectivă, am ajuns să cred eu însumi că George Pascu e o ficţiune. Ca să nu lungesc subiectul îl ucisesem, redactându-i şi un epi



taf, pe care nu rămânea decât să-l traduc în latineşte, pentru a pune în urmă să-l sape în piatră.

De aceea, când am citit în ziare că George Pascu, tulburând planul armonic al arhitecturii mele literare, se încăpăţânează într-o existenţă de-aci înainte inutilă, şarjând efectele cu trivialităţi bufone şi continuând porceşte o activitate pe care economia compoziţiei mele cu tâlc proporţionată o reclama imperios finită, am încercat senzaţia stranie pe care aş resimţi-o dacă cineva mi-ar spune că un colonel care nu există decât într-o nuvelă a mea, a fost avansat general şi trimis în Basarabia, sau dacă domnul Mihalache Dragomirescu (ar avea haz ca ăsta să *existe),* mi-ar cere personal socoteala de cele de mine, despre el, scrise. Revenit în realitate, prin însăşi fapta lui necugetată (uite, ăsta-i pleonasm), George Pascu se cuvine energic, cum se zice pus la punct, în bun părinte, mă simt dator să intervin.

Fizicamente, l-am descris aiurea. Nu revin. E destul să menţionez în treacăt, că în vitrina unui librar, fiind expuse mai multe caricaturi şi fotografia Pascului, publicul a opinat că cea mai bună caricatură e a lui George Pascu. Intelectualmente, el face parte din tagma etern majoritară a *incultivabililor*. A scăpat în cultură ca un câine turbat între cristaluri şi porţelane. Spre ruşinea târgului şi pacostea Universităţii e profesor. S-a suit pe catedră, fiindcă a fost lăsat să se suie. Asta nu-i vina lui. Nu invent nimic reproducând (fidel!), ceva din ceea ce face acolo acest tehui reprezentant al ţigăni ei blonde:

AL. O. TEODOREANU

GIORGE PASCU

Şi după cum ştiţi din Ies *„Fpmmes savantes”* ale lui *Cornelie...*

UN STUDENT MUCALIT Nu *Corneille, Racine,* domnule profesor.

GIORGE PASCU *Racine,* da, un lapsus.

STUDENTUL

Am greşit, voiam să zic *Molière.*

GIORGE PASCU

Aşa-i, domnule, Molière.

Eu cred că numai timiditatea i-a inspirat studentului soluţia adevărului. Un temerar se oprea, fără primejdie la Dante sau Cervantes. Nul în literatură şi bâlbâit în cugetare, activitatea ştiinţifică a Pascului se reduce la culegerea de cimilituri pornografice, din gura poporului şi la consemnarea acestei particularităţi în notule marginale iscălite George Pascu (aportul propriu), ca şi cum după ce ai tras cu băţul în baltă făcând să sară stropi în văzul lumii, mai e nevoie să explici că ai dat cu băţul şi că au sărit stropi.

În prezent, George Pascu e unicamente preocupat cu pronunţarea lui a din *i* (î), cu limba în cerul gurii, la antropofagi.

Deprins din şcoală să scrie pe pereţi, George Pascu aduce şi în Facultatea de Litere aceste apu



caturi de derbedeu, însemnând în condica de prezenţă, în dreptul colegilor cu care se află în permanent conflict, *idiot, cârn,* sau *chior.* Prins asupra faptului George Pascu a mâncat în mai multe rânduri palme, ceea ce l-a potolit temporar, dat fiind că singură corecţiunea fizică s-a dovedit eficace în soluţionarea cazului, readucând energumenul la rostul lui hilar. Ea i-a fost aplicată însă întâmplător şi fără metodă, de aceea efectul nu s-a produs complet încă. Când de exemplu profesorul Ilie Bărbulescu a cercat să-l lovească, George Pascu s-a refugiat sub redingota domnului Ibrăileanu care l-a salvat. Convins că

d. Ibrăileanu *nu bate,* George Pascu s-a grăbit să-l insulte, peste câteva zile chiar, în paginile imunde ale unei obscure publicaţii pe care o conduce. Tânăr şi ager, profesorul Şerban, căruia George Pascu i-a făcut nenumărate şi neînchipuite măgării, era desigur indicat să-l sancţioneze mai simţitor, dar l-a scăpat. Căci, de-abia apucase să-i aplice o biată palmă în strada Lăpuşneanu; când să-l mustre cu a doua, George Pascu era în Piaţa Unirii (câteva sute de metri), ascuns în mulţimea trecătorilor pe care-i implora să-l apere.

Ajutat cum se vede de noroc, iar de către unii colegi tratat cu aceeaşi inexplicabilă bunăvoinţă cu care l-a tratat şi justiţia, când pe bună dreptate, a fost dus în faţa ei pentru infracţiuni diverse (cum au unii medic cu luna, Pascu are penalist), George Pascu nu se mulţumeşte cu diurnele ce-i reveneau de plin drept ca examinator într-o comisiune din Bucureşti, el dublează ad-hoc preţul şi fără de asta scandalos al ineptelor sale lucrări, obligând candidaţii să le cumpere, achitându-i totodată şi abona

AL. O. TEODOREANU

mentul la o mizerie de revistă, pe care o scoate el la Iaşi. Acei ce n-au achitat birul au căzut la examen. Un profesor mi-a mărturisit indignat, că acei cari l-au achitat, cunoşteau întrebările dinainte. Că un asemenea examen trebuie casat, nu mai rămâne vorbă. Dar haimanaua de George Pascu mai poate cu asemenea aureolă, să deţie locul pe care îl ocupă? Soluţie, nu văd decât una: supunerea numitului unui amănunţit examen anatomic.

I sunt convins că nu e un (cum eronat s-au pronunţat anumiţi naturalişti), antropoid. Exemplar unic al faunei terestre el trebuie aşezat pe scara zoologică între *oustiti-ul* suferind de elefantiazis şi veveriţă, sau poate bursuc. Nu mă îndoiesc că anomaliile organice pe care cu siguranţă le prezintă, vor adeveri în totul bănuielile mele. Deci, nu la puşcărie, cum vor unii, nici la balamuc, cum ar dori alţii, ci la *menagerie.*

VESELA **SPOVEDANIE**

Iată ce mi-a povestit într-o seară, la un pahar de vin,

un fost camarad de arme:

Jalnicul armistiţiu fusese semnat în împrejurările ştiute.

Misiunea germană, sub comanda trufaşului general Brandenstein pogorâse asupra îndoliatei Cetăţi de Scaun a laşilor, ca un stol de corbi. Peste defecţiunea ruşilor înnebuniţi de alcool: şi duhul otrăvitor al răzvrătirii, peste lipsurile şi mizeriile de tot felul, marasmul şi descurajarea veniseră ca o ultimă lovitură a destinului să ne încovoaie grumazii, răpunând şi cele din urmă nădejdi.

Întovărăşeam un prieten, în altă dată liniştitul cartier al Tătăraşilor, tulburat acum de chiotele răguşite-ale ostaşilor împărăteşti, Păşeam abătuţi prin zăpada moale şi. fără să schimbăm o vorbă ne-am strâns mâna, despărţindu-ne în poartă. Purtam încă uniforma regimentului 24 artilerie şi De cât îmi era cu putinţă ocoleam străzile principale, pent.ru a nu fi silit să salut ofiţerii nemţi. Fulgi mari cădeau molcom pe acoperişurile joase. Cotind pe-o ulicioară pustie, zăresc în pragul bisericii un

AL. O. TEODOREANU

preot înalt, pregătindu-se să intre. Nu ştiu ce-mi vine şi mă iau după el. Un impuls ancestral, nevoia de-a auzi o vorbă de încurajare, cine ştie? îmi zice:

— Ce doreşti, fiule!

— Să mă spovedesc, părinte. Caut ispăşirea păcatelor şi duhovnicească sfinţiei tale binecuvântare.

— Ai ucis?

— Da!

— Rău!

— R-Nemţi?”

— Nemţi! +!

— Bine!

— Îţi place teatru? – Da!

— Bine! Dar *Moartea lui Mihai Viteazul?*

— Nu!

V – Rău! Crezi în Dumnezeu? – i – Da!

— Bine!

— Dar în N. Iorga?

— Nu!

ţi; – Rău!... Şi de ce nu crezi în N. Iorga!: [– E zălud părinte, e sărit!

— Ieşi afară, măgarule! Am să te reclam la marele cartier general! Am să te chem la Curtea Marţială! Vei fi împuşcat ca un câine! E o ruşine să mai porţi uniforma! La zid, la zid!

Credeam că a înnebunit popa. O şterg, Dascălul se ia după mine:

b.

— Bine, domnule locotenent, cum îţi veni? – Dar ce-am făcut?

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

— Ăsta nu e popă, domnule.

— Cum?

— Ăsta e domnul profesor Iorga. S-a îmbrăcat aşa de frica nemţilor.

Camaradul meu surâdea nostimei amintiri:

— Şi cine crezi că făcea pe dascălul?

— Făgeţel?

— Ai ghicit!

**DIN „HRONICUL** MĂSCĂRICIULUI VĂLĂTUC”.

— Anul 2001, luna Octombrie, ziua 16 – Introducere – Vălătuc măscăriciul ar fi trăit, pare-se, în prima jumătate a veacului XX sub glorioasa domnie a marelui voievod Ferdinand I de Hohenzolern-Siegmaringen „făuritorul României Mari şi cel dintâi al ei Rege. A lăsat în urmă-i o seamă de scripte şi hrisoave, găsite acum două decenii de zelosul cercetător şi om de carte Epaminonda Gongopolos, în podul castelului de la Ciucea, într-o valiză uzată, pe care stăruiau încă iniţialele Al. O. T.

Întorsătura frazei, greşelile evident voite de acord, şi mai ales unele cuvinte de care se slujeşte prea des, nu corespund întru nimic nici epocii în care a trăit măscăriciul, nici acelora în care căuta să-şi aşeze unele povestiri. De altfel nu mai rămâne umbră de îndoială, că semnătura aceasta e un pseudonim.

Caracterul lui e amplu confirmat de întreaga

operă, care abundă în ghiduşii şi zeflemele, ceea ce dovedeşte că autorul ei nu dispreţuia pamfletul şi farsa, folosindu-le ades cu destulă îndemânare.

Anacronismele ţipătoare, presărate printre cuvinte şi locuţiuni uzuale din leatul în care scria, îi trădează suficient intenţia de a păcăli posteritatea.

Dar a conchide de aci, că măscăriciul ar fi fost un vulgar mistificator de documente şi un scrib ignar, e desigur hazardat, mai ales că avem probe certe că el cunoştea binişor vechile pravili, aşa că nici scăpare din vedere, nici eroare din parte-i nu poate fi. De altfel hipoteza (repetăm: eronată, şi adăugim: absurdă) a falsificării, nu rezistă unei critici serioase şi nu a fost susţinută decât de un singur contemporan al măscăriciului – unul N. Iorga* (Nastase, Nistor, Nicoară sau Nastratin?) cu al căruia portret măscăriciul îşi începe hrisovul. Numitul (istoric? medic? economist?), se zice că ar fi aşezat un pretins document (fantezist) al măscăriciului în veacul al XVII-lea, punând prea multă gravitate, în interpretarea unui text de natură

„Sub semnătura N. Iorga întâlnim publicaţii foarte variate: „scrieri agricole, piese de teatru, colecţii de articolaşe politice, poezii, botanică pentru cursuri serale de adulţi, economie politicăt, sfaturi pentru – gospodine, educaţie fizică pentru limfatici, întreţinerea părului în stare de curăţenie fără apă şi săpun, colecţie de anecdote picante despre junii turci, etc. etc. Nu e încă bine stabilit dacă autorul e una şi aceeaşi persoană. Se ştie însă că acesta (dacă e acelaşi) sau unul din aceştia (dacă vor fi fost mai mulţi) s-a ocupat cu studiul istoriei, care fiind pe atunci în faşă i-a deschis ca încurajare porţile Academiei, atrăgându-i totodată multă laudă şi onor un clin partea comtimporanilor. De altfel, Ştiinţa nu are a se ocupa de cazul acesta, deoarece niciuna din scrierile semnate cu numele menţionat nu prezintă o importanţă deosebită.

Extras din „Marea Enciclopedie Română”.

AL. O. TEODOREANU

uşoară. Se pare că întâmplarea a făcut hazul societăţii cultivate de pe-atunci, mai ales că măscăriciul n-a pierdut prilejul s-o speculeze în comic, arătând că păcatul bietului N. Iorga nu e nou şi că franţujii cu multă vreme înainte au denumit generic procedeul, prin cunoscuta zicală: *„Couper dans la pomade”.*

Se vede din portretul ce urmează, că măscăriciul e parţial şi perfid, întrucât faptele atribuite acelui N. Iorga (de ex. Aşa-zisa lui pretenţie de a fi afecţionat mai mult pe principele moştenitor decât regescul lui părinte însuşi, descifrarea inscripţiilor de la Curtea de Argeş, scrierea operelor dramatice în tren etc.) par cu totul neverosimile. Tendinţa aceasta de şarjă şi satiră, care nu se dezminte o clipă, poate fi un motiv de atracţie în plus pentru cititorul profan, în ochii cercetătorului obiectiv însă ea nu e mai puţin, o scădere care se răsfrânge asupra întregii lucrări. Cu toate acestea, imparţialitatea ne obligă să atragem atenţia cititorului, că o întreagă serie de documente, păstrate la Academie, îi stă la dispoziţie pentru a dovedi că animozitatea dintre măscărici şi cel vizat e cu mult anterioară fragmentului pe care îl publicăm.

Recent, domnul profesor doctor D.R. Ioaniţescu, a descoperit o scrisoare a măscăriciului către poetul Octavian Goga, datată Ilovăţ, 15 Ianuar 1926.

Pasagiul următor din acea scrisoare vine întreg în sprijinul afirmaţiilor noastre:

* „Neobositul Kostakelu”. Vezi colecţia revistei „Viaţa Românească”, din veacul trecut.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

…Deci, iubite domnule Goga, niciun fel de ură personală în contra domniei sale domnului N. Iorga. Toţi colegii mei sunt martori că, de pe băncile şcolii încă, păstrez o violentă aversiune pentru *această categorie de intelectuali.* Ea nu poate germina decât în fazele primare ale civilizaţiilor născânde. În ţările cu tradiţii culturale mai vechi, asemenea cazuri nu sunt posibile. Ce efect ar fi avut de pildă în Franţa un atac sau chiar o campanie vehementă a lui Edmond Rostand în contra motorului inventat de-un

Durând sau Dupont oarecare? Ar fi provocat desigur dezaprobare şi cel mult surâsuri ironice până şi-n rândurile propriilor lui admiratori, *în România însă nu se breveta motorul!* Căci la noi e suficient ca dl. N. Iorga să spună ministrului de Instrucţie că dl. Ionescu sau Popescu nu ştie să cânte din vioară, pentru ca nenorocitului să i se refuze catedra la Conservator, sau să scrie un singur articol în *Neamul Românesc* pentru ca nici birtaşii să nu-l accepte capelmaistru… De aceea…”

Dar să dăm cuvântul măscăriciului:

ÎNSEMNĂRI

**DESPRE N. IORGA**

Fragment incomplet dintr-un document prizărit în Hornicul Măscăriciului Vălătuc.

*…(indescifrabil)* … jucând Hamlet în costum de biciclist… (*indescifrabil) …*

6 – Tămâie şi otravă

AL. O. TEODOREANU

şi era acest N.* Iorga om învăţat telmiz, burduf, cunoscător a multe limbi ca: turceşte (cel mai bine), frânceşte, româneşte (mai puţin), elineşte, nemţeşte şi încă într-un fel, tot nemţeşte, dar nu tocmai, ce-o vorbesc tot Nemţii, dar nu toţi, ci numai o parte, spre miazănoapte, lângă o apă. Ştia până şi limba kitailor (chinezeşte) *şi în* multe era chiar kitai (Chinez).

La trup lung şi umbra lui pe zid precum o mătură de Ţarigrad cu josul în susu, având el barbă, măcar că unii au scris (neadevărat), că glas şi chip de fecioară avea, care l-am văzut io, cu ochii mei că avea barbă. Ci fără barbă şi subţire-n glas era altul, ce-au fost capuchihaie şi Logofăt al-trebilor din afară. Iară pe acela ştim bine că îl chema Nicolae Titulescu şi nicidecum N. Iorga. Ci de Iorga numai atât nu ştim pre N.

Mulţi s-au pripit a zicere de N. Iorga că-i mare, nu se ştie bine de ce: au că era lung (în bătaie de gioc), au pentru mintea lui (ca proştii). La umblet umbla încovoiet, anume cu umărul stâng înspre Sud-West* şi călca asemeni

unui cocostârc cu aripile tăiate, fugărit de copoi, caraghios, împleticindu-se… *(indescifrabil)* …şi fără ruşine, în faţa cucoanelor, vorbea măscări…

*(indescifrabil)* …şi numaicătând că-i om bătrân şi nu se cade… (*indescifrabil) …*

dar s-o înapoiat de la Beci (Wiana), mofluz, că nr. Năstase, Nistor, Nicoară sau Nastratin?

** Expresie inexistentă pe vremea când se scria astfel, recunoaşte măscăriciul într-o notulă marginală, adresându-se lui N. Iorga cu vorbele: asta *am pus-o aşa, de la mine, ca să te irit.*



mic nu i-au putut face Woronof… *(indescifrabil*]… dar iar mă ’ntorc şi zic: de nebun n-o fi nebun, dar nici în toate minţile nu-i…

*(indescifrabil*) … şi ei să-i taie barba nu altceva şi l-au huiduit şi l-au fugărit pre uliţa mare cu batjocuri şi ocări… şi fluierau ca dracii… şi cum au scăpat de acel prăpăd au şi scris de olac Măriei Sale lui Vodă, zicând că l-au ameninţat c-un obiect tăios şi l-au făcut pre el de râs în tot felul zicându-i lui om de gumă, pilulă Pinck şi mascara… (*indescifrabil)* şi uitând că nu-i îmbrăcat, că era uituc foarte şi cam zevzec, s-au suit în birjă numai în cămeşă de noapte şi-n picioarele goale, negru, pocit, păros, mai mare scârba… subvenţii peste subvenţii… culturale… *(indescifrabil*) … de linguşitor nici că se mai poate linguşitor… fricos.

ţâfnos.;…şi fudul… *(indescifrabil)* foamete mare… numai fasole şi pită.

*(indescifrabil)* trimitea Ionel Brătianu şi puţinei cu brânză şi compoturi şi făină şi câte toate şi el îl lăuda…)… ci, încetând războiul cu bine şi nemaiavând nevoie, venitu-şi-au N. Iorga în fire şi trezindu-se din acea spaimă mare ce i-au fost cuprins, au uitat binele… au scos şi haina de popă… *(indescifrabil)* vorbe urâte… *(indescifrabil),* ca ţiganul… şi zicea că-i boer (minciuni) …ci pusu-l-au atunci Octavian Goga, ce-au fost Logofăt al trebilor dinăuntru, în condica lui ce-i ziceaţ *ara Noastră* ca-n oglindă, pe două

coloane, ce bine le zicea Pro şi *contra, cât* murea Iorga de ciudă cetind acele

AL. O. TEODOREANU

coloane, dar n-avea încotro… şi striga Schiţănescul în divan: *taci Iorgo!* Ci neplăcând Averescului mareşalul una ca asta i-au spus Schiţănescului să nu mai strige: *taci Iorgo,* că nu se cade, fiind Iorga mai vârstnic. Iară Schiţănescul, nici n-au mai strigat de-atunci *taci* Iorgo, afară de numai odată, când s-au legat Iorga de el şi când neavând ce face, făgăduind el mareşalului să nu mai strige taci *Iorgo,* nici n-au mai strigat *taci Iorgo,* ci numai atât au zis Schiţănescul catră el: *Ţaţa parlamentului!… (indescifrabil) …*

Cititor de pravili, era bun cititor de pravili, numai că se pripea. Fiind din fire iute şi ciudos foarte, nici nu mai cată să citească slovele pe de-a-ntregul, ci dacă apuca să vadă două-trei buchi, năpustindu-se ca Tătarul la manuscris, se repezea să scrie şi punea mai departe de la el. Aşa spunea el ades că ornamentele sunt inscripţiuni şi inscripţiunile ornamente, cât au băgat de seamă şi Charles Diehl că treabă serioasă asta nu poate fi. Ba odată, tălmăcind el o inscripţiune de pe un zid din Calafat, au zis că sub acel străvechi zid ar fi îngropat un Domn muntean (Tugomir) şi când colo, s-a dovedit a fi nişte necuviinţe, porcării, săpate de-un elev bulgar (derbedeu), despre un profesor şpanchi şi cu nevastă frumoasă, pentru care l-au şi dat afară din şcoli pre acel elev… *(indescifrabil)* ţinea la mânie şi dacă-l supărai cumva nu te uita ferit-o sfântul… şi rău… *(indescifrabil) …* de aceia se amesteca în toate, fără socoteală şi despre toate scria, în fiecare zi câte o carte, Duminica două. Iar când se înfierbânta, un

TĂMÂIE ŞI OTRAVA

raft umplea. Zic unii, că cetind una din acele cărţi, un beţiv duhliu i-au scornit că se născuse în ziua de 10 Mai şi că de la bubuitul tunului i se trage una ca asta, dar de-i adevărat sau nu, dracu’ ştie… *(indescifrabil)* în timpul căldurilor mari… *(indescifrabil) …* mai ales seara.

PILULA **PINK** A UNEI **GENERAŢII: N. IORGA**

Prefer o strofă de Eminescu întregii opere literare a domnului Iorga.

*Octavian Goga*

Ca Pico de la Mirandola ştie tot ce se poate şti, şi încă ceva.

Nu există zi, nu există ceas, nu există clipă, în care numele său să nu fie pomenit.

N. Iorga istoric, N. Iorga orator, N. Iorga ziarist, N. Iorga donator (şi vice-versa), N. Iorga franco-fil sau fob (după dispoziţii), N. Iorga germano (tot aşa), N. Iorga semito (idem), N. Iorga viitor ministru, N. Iorga fost deputat, N. Iorga mim, N.

Iorga alpinist, N. Iorga agent (sau factor) cultural, N. Iorga om politic, N. Iorga om pur şi simplu sau încă N. Iorga intim, în fine: N. Iorga.

Nu există fapt, nu există fenomen, nu există întâmplare, nu există chestiune, nu există problem, în faţa căruia dl. Iorga să nu răsară ca împins de resort.

N. Iorga şi războiul, N. Iorga şi pacea, N. Iorga



şi valuta (mai ales), N. Iorga şi inscripţiile de la Curtea de Argeş (ghinion!), N. Iorga şi Universitatea, N. Iorga şi Academia, N. Iorga şi Europa.

N. Iorga şi planeta Marte, N. Iorga şi Universul (literar), N. Iorga şi Teoria Cunoaşterei, N. Iorga şi musca columbacă, N. Iorga şi cărarea la ceafă, N. Iorga şi Ceahlăul, etc., etc., etc.

De mic copil, profesorii, bunicii şi părinţii ne-au deprins a vedea în acest bărbat ceva *kolosal.*

În şcoală ne-am trudit ochii pe frazele lui mari cât un ev şi asimetrice ca o brişcă din Paşcani.

Student, am auzit numele lui cântat pe patru voci, de la Nisa pân-la Tisa, de la Sorbonna la Vălenii de munte.

De douăzeci şi mai bine de ani, refrenul revine obsedant şi neîntrerupt, repetat parcă de mii de demoni invizibili şi perverşi într-o sală cu milioane de ecouri:

N. Iorga, N. Iorga, N. Iorga, N. Iorga.

Pe afişe, în jurnale, pe ziduri părăsite, pe bănci, la

bănci, în sus, în jos, la dreapta, la stânga, înainte, înapoi: N. Iorga.

Domnul N. Iorga a spus că toţi francofilii nu-s decât nişte secături entuziaste. Ura!

Domnul N. Iorga a spus că numai francofilii au dat dovadă de patriotism, simţ politic şi experienţă istorică.

Ura! Ura!

Domnul N. Iorga a scris că *jidanii* sunt inasimilabili.

Ura!

AL. O. TEODOREANU

Domnul N. Iorga a scris că *evreii* s-au asimilat.

Ura! Ura!

Domnul N. Iorga a spus că broasca zboară.

Ha! ha!

Francezii numesc aceasta *une scie.* Până la apariţia domnului N. Iorga limba românească n-a simţit nevoia unui cuvânt similar, de aceea el nu există încă. Orice înfăţişare va lua el însă, istoricul lui va fi inseparabil legat de numele marelui nostru istoric.

*Un elephant, ga pese,* ea *pese, Un elephant,* ca *pese enormement Deux elephant,* ca *pese* ca *pese, Deux elephant,* ca *pese enormement, Trois elephants etc.*

Pe româneşte va fi:

*Un mic iorghist ţipa cu-nversunare: Domnul Iorga-i mare, domnul Iorga-i mare, Domnul Iorga-i mare cât un elefant.*

*Doi mici iorghisti etc.*

Dar de asta nu-i vinovat exclusiv domnia sa.

Dovedind din şcoală, pe lângă o memorie fabuloasă, excepţionale aptitudini pentru învăţătură» elevul N. Iorga a stârnit în juru-i o prea justificată admiraţiune. Când, mai târziu, terminându-şi studiile strălucite, a continuat (ci să *maniere),* să se instruiască, pe vremea când la noi în ţară, profesorul, inginerul sau medicul, într-un cuvânt intelec



tualul, îşi mărginea îndeobşte curiozitatea şi chiar idealul în obţinerea diplomei, desigur dl. N. Iorga a reprezentat o rarisimă excepţie. Cu toate acestea domnia

sa nu se poate plânge de nenoroc. Faima i-a mers fulgerător. Toţi îl revendicau ca pe-o fală a neamului, acordându-i un credit nelimitat în toate domeniile. A fost pilula Pink a generaţiei sale.

Apăsat din toate părţile de cea mai zgomotoasă popularitate, a ieşit la suprafaţă cu uşurinţă, ca o coloană de pastă de dinţi dintr-un tub sub presiune. Entuziasmul mulţimii l-a modelat semizeu.

Domnia sa s-a simţit bine ca atare. Acesta e punctul de plecare al tuturor erorilor.

A existat un fetişism N. Iorga. *A existat…*

Cu posedaţii nu se putea vorbi. Puteai să le demonstrezi negru pe alb, sau alb pe negru, că dl. Iorga e supus şi el ca toţi oamenii păcatelor şi mizeriilor omeneşti, că strănută pe nas şi păşeşte pe talpă, că doarme, că mănâncă, în sfârşit că i se întâmplă să se contrazică, şi că uneori susţine inexactităţi, că nu are de ex. un dram de talent literar, nici pic de spirit critic. Inutil. Ei râdeau dispreţuitori şi-ţi răspundeau stereotip:

„Te pui cu dl. Iorga?”

Dacă domnului Iorga i-ar fi venit fantezia să dea reprezentaţii de dans ei l-ar fi comparat cu Nijiński sau cu Napierkowsca, dacă ar fi pictat, cu Leonardo, dacă ar fi spus cuplete, cu Nitta-Jo. Căci nu există activitate omenească în care dl. Iorga să nu exceleze, de la jocul de şah la pirogravură, obţinând aşa cum a obţinut din şcoala primară până la Academie, premiul I.

Dacă mai adăugăm la toate acestea un anturaj

AL. O. TEODOREANU

adulatoriu, care se extazia sau simula extazul, în faţa unor gesturi de la care prietenii sinceri l-ar fi oprit, miracolul se explică bine. Astăzi domnul Iorga se află în situaţia dificilă şi mai presus de toate jenantă de a-şi putea îngădui orice Domnia sa o şi face. Pentru minţile în funcţiune aceasta nu vine în avantajul d-sale.

Domnul N. Iorga afirmase că Ucraina nu există.

Revista „Viaţa Românească” a dovedit că ea există. Domnul Iorga a pus capăt polemicei, adresându-se

colaboratorilor „infamei reviste ieşene” cu vorbele: „Sunteţi obraznici!”

Recent*, dl. Octavian Goga aminteşte în Camera deputaţilor faptul notoriu că dl. Iorga figurează în bilanţul băncii Blank. Camera râde. Domnul Iorga soluţionează situaţia apostrofând întreaga adunare: „Să vă fie ruşine!”

Domnul N. Iorga informează un ziar francez *(Nouvelles littéraires)* despre România arătând „că dl. Brătescu-Voineşti e cel mai mare romancier al ţării.

Dacă eminentul nuvelist n-a scris până în prezent romane, aceasta e desigur o necuviinţă faţă de dl. Iorga.

Quousque tandem?

E incontestabil, că în viaţa publică dl. Iorga reprezintă, ca să întrebuinţăm o locuţie trivială, un temperament. Pe jăratecul cotidianităţii, domnia sa clocoteşte ca apa în samovar. Ne-am entuziasmat cu domnia sa, când în adevăr inspirat şi mare, cu ochii în tavan şi umărul stâng înspre sud-vest, a izbutit să

— Cam prin 1925 îmi pare.



ridice spre culmi ameţitoare nivelul unei Camere demoralizate, în anul de bejenie 1917.

Dar dl. Iorga face, vai, politică.

Nu vom comite imprudenţa, să ne amestecăm în cercetările d-sale istorice. Ştim că admiratorii cei mai avizaţi aşteaptă cu gura de mai înainte căscată, fructul răscopt al maturităţii ştiinţifice, marea operă de sinteză, pe care din suflet i-o dorim formidabilă, şi despre ale cărei idei centrale să putem discuta serios cum pot fi discutate astăzi de pildă ideile lui A.D. Xenopol.

Nu vom avea nici cruzimea să-i analizăm capriciile politice, cu toate că am fost secătură entuziastă, şi că prin urmare simţ politic avem. Evenimentele şi-au luat de multişor sarcina să-l izoleze în ceară ca pe-un guzgan mort în stup.

Dar dl. Iorga face, vai, literatură.

Producţia şi critica literară (domnia sa se amuză cu ambele) îşi au obârşia, una în puternice simţăminte,

cealaltă în atente cercetări, ambele în reflecţie şi meditaţiune, în reculegere. D-l Iorga nu e un contemplativ. Am da un premiu aceluia care ne-ar putea indica ora când dl. Iorga gândeşte. Nu are timp. E un om de acţiune, mai bine zis de trepidaţie, tip eminament motor. Capacitatea şi conţinutul comprehensiune! sale artistice nu poate fi simbolizat decât de tărtăcuţă. După dejun, când nu are musafiri sau vreo redingotă de cercat, domnia sa, în loc să se liniştească, ia creionul şi se pronunţă instantaneu asupra literaturii, în privinţa aceasta e mai prejos de inamicul d-sale de altă dată, dl. M. Dragoniirescu. Nu are nici candoarea, nici bonomia acestuia. Domnul Dragomirescu nu pricepe nimic

AL. O. TEODOREANU

şi nu convinge pe nimeni: e amuzant. D-l Iorga pricepe greşit şi convinge destui: e primejdios.

Despre creaţiunile d-sale în literatură e de prisos să discutăm. Se ştie că între o conferinţă şi o vizită electorală dl. Iorga „compune o poezie”. Între două feluri de mâncare însemnă pe şervet o cugetare pentru „Neamul Românesc”, între două staţii de cale ferată scrie un act de teatru. Piesele d-sale s-ar putea socoti pe gări. Numere-le alţii.

Privite sub specia eternităţii ele apar construite prin învârtituri cu bastonul în aer. Sub unghiul actualităţii imediate, comenteze-le cronicarii specializaţi.

În noi înşine, suntem convinşi că dacă într-o clipită de luciditate autocritică, dl. Iorga s-ar putea sustrage halucinantului narcotic al gloriolei şi ar privi în urmă ce-a făcut, inteligent şi impulsiv cum e, nu ne îndoim că ar da cu tunul în partizanii politici care i-au aplaudat piesele şi ar gâtui recenzenţii care lăudându-i literatura i-au pregătit pieirea. De aceea, drept credincios al acestei oropsite îndeletniciri omeneşti, şi ca nevrednic slujitor al ei, din amvonul conştiinţei noastre împărtăşite din harul vornicului Neculce şi logofătului Miron, din amvonul conştiinţei noastre în care mai pluteşte duhul sfânt al lui Eminescu, Creangă, Caragiale şi Coşbuc, din amvonul conştiinţei noastre spre care se ridică fum de hârtie arsă

din jertfa derizorie a domnului N. Iorga, spre mântuirea sufletului său rătăcit şi spre iertarea păcatelor sale, adevăr zic vouă fraţilor:

Afară din templu! îndepărtaţi păgmul! Afară, afară.

**OMUL CARE** NU NE **TREBUIE**

Înscriu acest titlu în fruntea rândurilor de faţă, cu hotărârea şi convingerea pe care mi-o dă sentimentul covârşitor, că unanimitatea unui plebiscit, l-ar ratifica. Nu e nevoie de mai mult, ca toţi să înţeleagă ce vreau să spun şi despre cine e vorba.

Văd în picătura de cerneală cu care scriu lacrima amară pe care o varsă un neam deznădăjduit şi simt adunată în ascuţişul penei mele toată indignarea publică, în felul în care fulgerele cerului îşi frâng zigzagul de foc în vârful derizoriu al paratonerului. M-am coborât în fundul prăpastiei care stă să ne înghită ţara şi din fundul prăpastiei strig:

Duhul răscolitor al nesupunerii se ridică din toate unghiurile, ameninţând să prăvale firmamentul în cioburi, peste capetele noastre. Catapeteasma lumii se clatină şi Dumnezeu şi-a întors faţa de la noi.

La fiecare colţ de stradă nu întâlneşti decât figuri supte şi mohorâte, pe când răzvrătirea încleştează dinţii şi ridică pumnii în faţa fiecărei administraţii financiare.

AL. O. TEODOREANU

Dar nu pentru *a* evoca mizeria care şi-a întins hrăpăreaţa-i mână nemiloasă din coliba plugarului şi mansarda studentului, până la masa altă dată încărcată, a fostului mare proprietar, m-am aşezat să scriu. Am vrut numai să desprind din jalnica frescă a actualităţii două momente trăite, profund semnificative, prin izbitorul lor contrast.

Fusesem la agapa anuală a foştilor combatanţi care, ca şi în alte rânduri, avusese loc la via de la Copou, a camaradului Dan Badareu, preşedintele asociaţiei. Niciunul din participanţii la marea epopee, adunaţi acolo, nu era dintre aceia în care sămânţa otrăvită a revoltei să germineze. Dar voioşia de odinioară dispăruse şi o mare

îngrijorare se citea în ochii tuturor. Eram parcă înstrăinaţi unul de altul şi glumele cu care câţiva mai căutau să învioreze adunarea cădeau în vid, lăsând pe fiecare cu gândurile lui. O clipă însă, ne-a unit pe toţi. Prefectul judeţului se ridicase să închine, după ritualul întâlnirilor noastre, cel dintâi pahar, pentru Rege. Când a rostit numele Suveranului, ca la o comandă pe care nimeni n-o dăduse, toţi ne-am trezit în picioare, intonând imnul regal.

A fost o clipă de reculegere şi îmbărbătare.

Discursuri propriu-zise n-au urmat. S-au evocat scene din război şi s-au răsfoit amintiri comune. Vechea legătură se restabilise. Şi la acel ceas al înfrăţirii şi al destăinuirilor, maiorul invalid Emil Miclescu, cu lacrimi în ochi şi buza tremurândă s-a spovedit nouă arătându-ne starea de plâns în care se află tovarăşii lui de glorie şi suferinţă. Nici ei, nici invalizii de război, nu-şi mai primesc nenoroci



tele pensii, lăsaţi de vitrega stăpânire în voia sorţii, ca nişte oameni fără căpătâi, adevăraţi copii ai nimănui. Nu era protestare în glasul sugrumat al vorbitorului. N-a pronunţat cuvinte de ură şi nici n-a proferat ameninţări. Resemnat şi mândru ca un adevărat ostaş, crescut de mic în respectul Coroanei şi iubirii de ţară, desigur, că nici n-ar fi spus ce-a spus decât între noi. Durerea de nedescris care îl stăpânea era durerea altora şi nu prinsese glas decât pentru a ne cere să îndulcim agonia unui fost camarad, invalid şi el, care nu numai că nu-şi poate îngriji plămânii minaţi de boală, dar nu are nici banii trebuitori pentru pâinea cea de toate zilele.

Sub stăpânirea acestei impresii grozave ne-am ridicat de la masă, îndreptându-ne spre dâmbul înverzit de pe care preotul urma să sfinţească placa de marmură indicând „Aleea ofiţerilor de rezervă”.

Ca în atâtea vremi de restrişte ale neamului românesc, gândul abătut găsea un adăpost la umbra crucii. Priveam la cei patruzeci de foşti luptători îngenuncheaţi în iarba jilavă şi-mi ziceam:

— Vai de noi şi vai de ţară, când şi aceştia vor pierde

nădejdea!

Ne-am despărţit posomorâţi, în grupuri mici.

Am intrat, cu grupul în care mă aflam, în casa unui camarad care ne poftise la o cafea. Am stat multă vreme fără cuvânt, în faţa ceştilor băute în tăcere.

Cum vorbele nu mai aveau rost, gazda a întors butonul unui aparat de radio şi ne-am trezit deodată în faţa marelui discurs al primului ministru. Domnia-sa (e), ne asigura că suntem un popor sănătos (ce), că în adevăr (e), trecem printr-o criză de stat

AL. O. TEODOREANU

(ce, ce) şi ne invita să *ne facem datoria.* Soluţia tuturor relelor care ne bântuie, domnul preşedinte al consiliului nu o vedea decât în sufletele noastre (e), îşi va fi amintit profesorul de istorie că în zbuciumatul nostru trecut, după ocârmuirile haine şi pustiitoare, nu odată, a însemnat cronicarul pe răboj că au rămas bieţii oameni *numai cu sufletele,* întocmai ca după guvernarea domniei-sale. Dar nu domnia-sa, care a inaugurat regimul stomahurilor goale, e indicat să facă apel la suflete şi să ne ceară jertfe. Nu domnia-sa care n-a înţeles suferinţa şi a batjocorit sărăcia mai poate să vorbească ţării. Am înţeles cu toţii repede însă că nu vorbea un prim-ministru. Vorbea autorul lui Sarmală, vorbea omul pe care natura a experimentat inima de găină pe trup de pajură, vorbea „haut – parleur”-ul Larousse-ului, vorbeau stihiile, vorbea neantul. Şi pe undele hertziene ale sufletului meu care rupsese contactul cu postul Bucureşti şi Blaj experimental, am prins răspunsul ţării:

„Pleacă domnule profesor de la nelocul dumitale, pleacă! Du-te la Văleni sau la Sorbona, la Oxford, sau la Cetinge, pe ocean sau în stratosfera, du-te unde vrei, numai du-te odată!... Sufletele de care vorbeai sunt destul de îngăduitoare şi nu-ţi vor cere nici să te arunci în mare şi nici măcar să-ţi tai barba, îţi cer să le laşi în bună pace numai cu necazurile lor! Ba, sunt perfect convins că conducătorii de mâine, oricare ar fi ei, se vor îngriji să nu ţi se întâmple nimic neplăcut şi vor veghea desigur să-ţi

încasezi la timp lefile toate…”

Am întrerupt aici scrisul, chemat la telefon unde aflu acum, în al unsprezecelea ceas al nopţii şi al



sorţii noastre noutatea reconfortantă că d. profesor Iorga a prezentat Suveranului demisia cabinetului. Să fi auzit şi domnia sa răspunsul sufletelor la care se adresa? Nu cred. Dar închei aceste rânduri triste dominat de viziunea ţării lăsată de izbelişte, ca un ogor pustiu, pe când pe zarea devastată se proiectează uriaşă, neagră, strâmbă şi rău prevestitoare, fantoma omului care nu ne trebuie, ca o sperietoare de păsări.

7 – Tăiaâte şi otravă

MAKELE TOT ŞI **MICUL** NETOT

SAU

DOMNUL M. DRAGOMIRESCU *ŞI* POETUL

Fantezie grotescă pe o temă idioată.

Estetica integrală vede în operele geniale nişte adevărate specii ale unei lumi noi ale lumii psihofizice, lume deosebită şi de cea fizică şi de cea psihică.

*M. Dragomirescu*

Casa prietenului meu, poetul Alfa e aşezată în fundul unui parc plurisecular în împrejurimile oraşului Omega. Insulată* în izolare, clădirea aceasta cu un singur etaj, e acoperită în întregime de plante agăţătoare. Iar parcul întins pe câteva hectare e împrejmuit în faţă de vechi ziduri groase care nu lasă să i se vadă de afară vegetaţia exotică, multiformele boschete, pavilioanele, peluzele, bazinurile

— Cuvânt nou (a insula, insularea, a se insula.) S-ar fi putut să fie rezultatul unei greşeli de zaţ. Anticipez.



cu peşti de aur şi jocurile de apă pe care fantezia maladivă a unui grădinar artist le-a orânduit cu o desăvârşită şi halucinantă măiestrie, în definitiv n-ar putea preciza nimeni de ce, dar toată lumea era de acord că neobişnuitul ornamentaţiilor acestui decor dădea o stranie impresie de vis şi nebunie, părând mai degrabă a fi

materializarea provizorie a unei viziuni de somnambul, decât alcătuit în adevăr din lemn, piatră, plante, marmur şi nisip. În dosul clădirii absenţa zidurilor permitea unui lac nesfârşit să facă punte de safir între locuinţa poetului şi firmament. Nu aveai de scoborât decât vreo câteva trepte de pe terasă pentru a păşi în barca adormită, de unde se vedea mai bine lina lunecare a lebedelor căutând luceferi, printre nuferi paralizaţi.

Prietenul meu se întorsese de câteva zile numai dintr-o lungă călătorie în extremul orient.

Lovind în gangul care agăţat de portiţa de stejar înlocuieşte muzical stridenţa soneriilor electrice, n-a trebuit să aştepte prea mult pentru ca bătrânul PsihoPhisicus să-mi deschidă cu acelaşi surâs pe care îi cunoaştem de ani şi ani. Bătrânul Psiho Phisicus fusese botezat de D-l Mihail Dragomirescu în al cărui „Institut de literatură" figura încă, în calitate de membru onorific, fiind un personaj abstract şi totuşi palpabil şi (după propria expresie a maestrului) depinzând de stăpânul său (Poetul) şi totuşi de sine stătător ca: *Divina Comedie., Faubt,* Foiletoanele din *Viitorul* şi *Pseudokinegeticos.* Simpatia pe care capul lui înălbit ţi-o inspira era anulată repede şi în întregime de rezerva preţioasă cu care te primea, precum şi de mania de a complica



lucrurile prin vorbirea lui pedantă şi „toute en formules". Îmi era totdeauna teamă să-i pun o întrebare, căci nu se putea prevedea niciodată unde poate duce această imprudenţă. Risc totuşi: – Ce face stăpânul tău, bătrâne?

— E un mister pe care slăbitele puteri ale modestei mele minţi nu l-au putut pătrunde.

— Nu-ţi cer un interview PsihoPhisicus, vreau să ştiu numai dacă în momentul acesta stăpânul tău e vizibil.

— A! E o aluzie la romanul lui Wels! L-am citit.

— Nicio aluzie PsihoPhisicus, te întreb dacă stăpânul tău e acasă şi dacă-l pot vedea fără să-l tulbur.

— Pentru că domnul îşi dă osteneala să insiste, am

înalta onoare a-i răspunde mai întâi că pentru stăpânul meu domnul e totdeauna binevenit, apoi că stăpânul meu nu s-a îmbrăcat încă şi că în clipa în care am onoare să vorbesc se găseşte în odaia de lucru. Mi-a poruncit să-l las singur până mă va chema. A intrat în odaia de lucru la 11 didimineaţa şi iată, deasupra pavilionului chinezesc luna a crescut pe-un ram de chiparos ca un măr de aur într-un pom de Crăciun, fără ca luminatul meu stăpân să fi apelat încă la nerăbdarea mea de a-l servi.

În casă, un fum gros şi mirosind ciudat mă lovi.

— Ce-i mirosul acesta PsihoPhisicus?

— Numai pentru că domnul l-a remarcat îmi voi permite să-i atrag atenţia că mi-am permis să am impresia că de la reîntoarcerea din orient stăpânul meu se artificializează.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ *WI*

— Ascultă PsihoPhisicus, fumul acesta îmi pare a fi de opium.

PsihoPhisicus păru ultragiat de sublinierea mea indiscretă.

— Analizarea acestui detaliu nu intră în umilele mele atribuţiuni.

De abia atunci mi-am dat seama că gogomanul se gândise la „Les paradis artificiels” de Baudelaire.

Ajunsesem la uşa odăii de lucru.

Cu călcâiele lipite şi mijlocul frânt în unghi drept solemn şi teatral PsihoPhisicus deschisese uşa, pentru a o închide apoi încet şi fără zgomot în urma mea.

Prietenul meu Alfa, într-un halat de mătase neagră împodobit cu flori galbene, dormea cu capul pe masă. Mâna întinsă de-a lungul suprafeţei lăcuite a acestei minuni de artă japoneză se crispase pe toe, iar bărbia îi era sprijinită de-o coală de hârtie pe care se vedea o mare pată de cerneală neagră, îl bat uşor pe umăr. La vederea mea, expresia poetului ia o înfăţişare de groază:

— Te-ai umflat? Ai crescut? Te-ai bărbierit! Nu găseam nicio explicaţie acestei primiri neaşteptate. Dar prietenul meu îşi reveni.

— Iartă-mă, începu el. Nu-ţi poţi închipui ce mi s-ra întâmplat. Şi după ce-mi oferi ţigări şi cognac începu această extraordinară povestire.

Toată noaptea n-am putut dormi de căldură.

Aprindeam lumina la fiecare jumătate de oră, fu



m-am o ţigară, încercam din nou să dorm, imposibil. Aveam câteva cărţi interesante dar nu voiam să încerc niciuna, în nădejdea că la primele pagini de lectură, voi izbuti să dorm. Îmi trebuia ceva uşor, plicticos chiar. Mi-am amintit că pusesem de-o parte câteva publicaţii româneşti.

Reviste, ziare, cu şi fără suplimente literare.

Le-am citit pe toate, într-un târziu am adormit.

După vreo patru ore de somn, adică pe la zece dimineaţa m-am trezit. După un duş călduţ şi un păhărel de Porto am intrat aici. Îţi mărturisesc că nota. dominantă a celor mai multe periodice româneşti pe care le citisem în timpul nopţii, mă umpluse de jale. Mă pregăteam să scriu pentru „Ţara Noastră" un articol în care intenţionam să discut câteva aspecte ale acestei literaturi.

Bag tocul în călimară, dar când să-l scot simt o greutate agitându-se în vârful peniţei. Te asigur că n-am resimţit deloc curiozitatea pescarului care nii ştie dacă în vârful undiţei se zbate un rac, o broască sau (vorba fabulei) o ştiucă. Un sentiment de groază pusese stăpânire pe întreaga mea fiinţă, în cele din urmă mă hotărăsc şi trag tocul afară.

Cine crezi că se zbătea cu nasul înfipt în vârful peniţei mele? însuşi domnul Dragomir Mihalachescu.

— Mihail Dragomirescu, rectific maşinal şi uluit.

— Nu-i tot una? zâmbi amicul meu. Cine-o să-şi mai bată capul cu astfel de mofturi? L-am recunoscut după modul de-a rosti cuvântul *genial.*

Şi bagă de seamă, până acum nu-i controlasem pronunţia decât pe hârtie. La vederea lui, graţioasa Ta



nagra pe care o vezi îşi acoperi faţa făcând o bruscă piruetă şi dând cu ochii de bustul lui Voltaire, a căruia

înfăţişare se dilatase în semnul celui mai (dacă se poate spune) homerice veselii, i se adresă cu vorbele: „Quelle horreur, Monsieur!”

Asta m-a edificat asupra autenticităţii statuetei, confirmându-mi bănuiala că gingaşa antichitate elină e de fabricaţie pariziană.

În timpul acestei scurte scene, urmând ritmul, zbâniâielii unui bondar, domnul M. Dragomirescu, cum zici că-i zice, dansa pe sugativă descriind în litere ronde, cu ajutorul călcâielor sale pline de cerneală, frazele pe care le poţi citi. Uite. În adevăr citesc pe sugativă: „Estetica integrală, infinitul naţionalizat, eu nu pot avea nimic cu Al. O. Teodoreanu din moment ce nu s-a dovedit a fi genial, ce poate avea el cu mine din moment ce eu sunt?” Urmează câteva curbe capricioase, ca urmele de olandeză pe gheaţă. M-am convins că afirmaţia unora (vezi A. Mirea), cum că domnul M. Dragomirescu ar scrie cu piciorul nu e o banală figură poetică ci un neverosimil adevăr baroc.

— Şi ce-ai făcut, zic, din ce în ce mai uluit?

— Întâi l-am dezbrăcat. Nu-l puteam lăsa aşa plin de cerneală. Mă temeam să nu moară. Dar asta e o prostie. A vrea să-l scapi pe domnul M. Dragomirescu din cerneală, e ca şi cum ai vrea să salvezi peştii de la înec în timpul inundaţiilor. Cerneala e elementul lui. Dacă nu se înăbuşă la aer e că se aseamănă şi în această privinţă cu racul. Chiar dumneata (mi se pare în revista „Gândirea” *).

— Perfect adevărat. Articolul următor e dovadă.

AL. O. TEODOREANU

printr-o singură apăsare de peniţă, l-ai scos la iveală în mărime supranaturală (umflat cu aer).

De astă dată, l-am pescuit în călimară, de unde a ieşit în proporţiile lui fireşti, adică de mărimea unui E din titlul „Adevărului literar”. După ce l-am dezbrăcat, l-am fricţionat cu peria de dinţi săpunată şi la urmă cu „pierre-ponce”. I-am făcut apoi un duş cu pulverizatorul (a-ha! i-hu! bum-ta-rara! Iu, în, în! – aşa făcea), şi l-am lăsat să se usuce într-o cabină improvizată din cărţi de joc, oferindu-i un colţ de sugativă, tăiat de mine în formă de halat – de

baie. Dar de-abia îl pudrasem cu talc ca pe-un pruncuşor opărit şi el iar s-a repezit la călimiară. Când am văzut că-i incorigibil l-am luat frumuşel! de ceafă şi l-am pus în palmă (văzut cu lupa e foarte nostim). Partea amuzantă e că a început să mă mustre. Se uita la mine de sus în jos.

Cred că; suferă de un defect de optică. Avea aerul să-şi închipuie că el e uriaşul şi eu piticul. Părea că nici. nu bănuieşte că nu depindea decât de capriciul meu; să aleg între a-i intrdouce un ac de cravată în nodul vital sau a-i da soarta unei anumite insecte noctambule, strivindu-l prin presiune, cu unghia.

Dar supărarea nu i-a ţinut mult. Omuleţul a început să târâie o conferinţă în care nu era vorba decât de infinit, de el şi de eternitate. Un greier ca un ecou răspunse de undeva covârşindu-l. Am profitat de ocazie pentru a-l examina. Cu vârful peniţei i-am ridicat învelişul cutiuţei craniene, cum ridici un capac de lulea. M-am bucurat pentru dumneata. Ţi se dovedea exactă o ipoteză aparent inadmisibilă.

Fac o secţiune într-o proeminenţă afectând forma unei circumvoluţii din ceea ce părea a fi un creier.



Gust. Ai avut dreptate: *Capul domnului M. Dragomirescu conţine miez de nucă.* Acum se explică toate îmi ziceam închizând la loc capacul, pe când pacientul ţârâia înainte. Faptul ar trebui numai răspândit, (ceea ce şi fac. N. A.). Mă mir chiar că vreme de 30 de ani, atât de puţini scriitori români să fi aflat secretul acesta. Un val de aer proaspăt năvăli pe geamul deschis. Am aşezat vivanta miniatură pe-o coală de hârtie şi l-am scos la geam. La vederea bolţii înstelate a făcut un mic gest larg.

*Marele Tot!* exclamă el ceva mai tărişor, ţârâind apoi pe-acelaşi ton (monoton, monton!).

*Micul netot!* hohoti un liliac din zbor, voind parcă să-l anunţe nopţii indiferente, pe când licuricii toţi parodiau stelele, în aplauzele de catifea ale falenelor. Omuleţul meu începuse să se umfle.

La un moment dat devenise completamente sferic şi

nu mai păstra cu hârtia decât un singur punct de contact, înţepându-l atunci cu peniţa (aşa, din glumă) a plesnit deodată şi n-a mai rămas din el decât pata de cerneală pe care-o vezi.

Prietenul meu tăcu.

Sprijinit de pervazul ferestrii priveam parcul, în lumina selenară diamantele bazinelor se schimbau în ametiste, safire, smaralde şi opale. Şi ca un invizibil bazin muzical, din desişul copacilor înmărmuriţi, privighetoarea aruncă o limpede jerbă de note.

Uite, am spus fără voie. Dacă Mihalache Dragomirescu ar exista încă pe coala dumitale de hârtie, ar scrie desigur fără toc, (cu tocurile), că privighetoarea aceasta are talent dar că poetul Talaz de ex. are *geniu.*

AL. O. TEODOREANU

Ei şi? replică poetul întinzându-se de oboseală.

Pământul şi-ar continua totuşi nesupărat mersul în neant, cu tot cu privighetori, parcuri, nopţi de Mai, Dragomireşti şi alte mofturi.

Bătrânul PsihoPhisicus ascultase se vede la uşă.

Cu o temeritate de neînchipuit la un om ca el, intră buzna în cabinet. Era livid. Cu o voce de asfixiat de-abia putu articula, arătând pata de cerneală.

Asta e tot ce-a rămas din Maestru? b-l Dar ce-ai fi vrut să rămâie, pufni Poetul? în faţa acestui răspuns brutal, cu o hotărâre, admirabilă PsihoPhisicus sări în picioare pe coala de hârtie şi-şi dădu foc. S-a consumat liniştit ca o havană, lăsând nu mai mult ca două scrumiere de scrum gros.

Şi iată cum, aproape odată cu Maestrul creator, dispăru atât de mişcător şi Creatura, bătrânul Psiho Phisicus, personaj abstract şi totuşi palpabil şi (după propria expresie a Maestrului) depinzând de stăpânu-l său (Poetul) şi totuşi de sine stătător ca: *Divina Comedie, Faust,* Foiletoanele din *Viitorul* şi *Pseuăokinegetico's.*

Morală:

Nu fumaţi niciodată opium cu stomacul încărcat.

GBAMO FONUL INDEPENDENT

Sau încă

M. Dragomirescu, Institutul de Literatură şi România Mare

Les sots sont ici-bas Pour nos menus plaisirs.

*Gresset.*

Se-ntreabă-un critic: „tu Horaţiu Ce stai acuma în Olimp, Pe când trăiai, oare cât timp şi cam ce loc aveai în spaţiu?”

Şi i-a răspuns atunci Horaţiu, Cu domiciliul în Olimp: „Dragomirescu are spaţiu, Horaţiu însă n-are timp”.

*A. Mir ea* (Caleidoscop).

CONVERSAŢIE

(Scena se petrece la Lipsea, pe când domnul M. Bragoniirescu făcea doctoratul în filosofie).

AL. O. TEODOREAN1

COLEGUL Mihalache, tu l-ai citit pe Kant?

D-l M. DRAGOMIRESCU Eu nu-l citesc pe Kant!

COLEGUL Dar pe Schopenhauer?

D-l M. DRAGOMIRESCU Eu nu-l citesc pe Schopenhauer.

COLEGUL Nici pe Nietzsche?

D-l M. DRAGOMIRESCU Eu nu-l citesc pe Nietzsche.

COLEGUL

Bine Mihalache, dar ce fel de doctorat în filosofie faci tu, dacă nu citeşti niciun filosof?

D-l M. DRAGOMIRESCU

Uite ce-i dragă, eu vreau să fac critică în literatura română, de aceea nu citesc nimic şi mai ales străini pentru că aş risca să-mi alterez personalitatea;

*(Gura lumii).*

AMÂIE. ŞI OTRAVĂ

Pentru copilăria şi adolescenţa celei mai încerite generaţii, dl. M. Dragomirescu a fost un fenolen autumnal: obsesie. La începutul anului şcolar, Ornată cu cele din urmă frunze moarte ale toamnei, dispăreau din vitrinele librăriilor, exemplarele cu în Veliş atrăgător, în locul lor, odată cu ciorile şi corbii, coperta cenuşie a îngrozitoarelor manuale didactice. Peste toate, covârşitor, titlul tenebros

al cursului de limba română: M. Dragomirescu. Din înalt ordin ministerial, prin el şi numai prin el, mijlocitor oficial de literatură şi retorică, fragedele vlăstare puteau lua contact cu scrisul lui Eminescu, Creangă, Coşbuc, Caragiale. Printr-o tainică vrere a destinului el şi numai el avea să asocieze o tristă amintire numelui celor mai dragi sufletului nostru scriitori, în ceasurile ce-ar fi urmat să fie de încântare şi reculegere, nu puteai cutreiera hudiţele Humuleştilor, nu te puteai veseli la „Nunta Zamfirei”, nici urmări luna plutind „Pe mişcătoarea mărilor singurătate”, în închipuirea halucinantă a celei mai frumoase vârste, fără ca dl. M. Dragomirescu să nu te tragă înapoi, de picioare, în mocirla cu mormoloci şi râme, a notulei sale explicative.

„Mais helas! Ici-bas est maître: să hantise Vient în ecoeurer parfois jusqu’en cel abri sur, Et le vomissement impur de la Beţise Me force a me boucher le nez devant l’azur”.

Dar a trecut şi asta. Am părăsit şcoala cu certitudinea că dl. M. Dragomirescu nu-i nici destul de înţelept ca să fie critic, nici destul de nebun ca să fie scriitor, îl iertasem (pe jumătate) şi-l uitasem

AL. O. TEODOREANL aproape. Mi-l amintea arare vreo cronică veselă, caricatură, o anecdotă. De multe ori însă, la auzi numelui său, vechile revolte reînviau tumultuoasfe.

Simţeam (mărturisesc) o francă aversiune faţă de acest om pe care nu-l văzusem încă. Dragomiresepmihalachizarea literaturii noastre mă irita. Căci p. u se poate contesta că în acest jalnic moment al *dfez*voltării noastre literare dominat de prezenţa sa, dl. M. Dragomirescu reprezintă o realitate culturală (calificativul e la modă).

Onoare lui! Onoare ţării!

Au trecut ani.

„Realitatea culturală” s-a micşorat în mintea mea treptat, treptat, până la dispariţie. Dar iată, în timp ce-mi făceam serviciul militar, într-o noapte limpede de iunie, în

tabăra de la Dadilov, numele domnului M. Dragomirescu înveselind restriştea unui întreg contingent de tunari. Se făcea mare haz pe vremea ceia, printre ofiţerii şi elevii şcolii de artilerie, de cursurile de drept internaţional ţinute de-un căpitan, viitorilor ofiţeri de la altă şcoală.

Cum ne apropiam de terminarea stagiului, regimul se îndulcise simţitor şi ca un semn al libertăţii apropiate, lanterna de la cantină se stingea mai târziu.

Lângă baterii (cu sifon şi gheaţă) ne fixasem pe poziţie, în jurul unei mese, mai mulţi camarazi. Se citau definiţii şi maxime din cursul căpitanului profesor de drept. Un locotenent, băiat cu carte şi prietenos cu elevii, trăgea cu urechea şi râdea cu poftă, când, unul din cei mai mucaliţi brigadieri ai seriei, itămâie şi otravă 111

student la litere, interveni: „De ce râdeţi domnilor le-un nenorocit pus să ţie „din ordin", un curs pentru care n-are nicio pregătire şi din care nu-şi face bici o fală? Căpitanul în chestie vorbeşte de dreptul ginţilor, tot aşa cum ar vorbi de datoriile plantinului sau de cometa lui Haley, dacă i s-ar ponimci s-o facă. Dumneavoastră ştiţi doar cum se procedează în armată. Serviciul interior, specifică del ex. că la orele 5 recrutul român trece la robinet şi-şi spală fizionomia. Dacă e găsit la robinet fără să se spele urmează acelaşi dialog

! SERGENTUL

l;).

pe ce nu te speli, mă leat? (aşa şi pe dincolo).

LEATUL

Nu curge apa, trăiţi don sergent.

SERGENTUL (teribil)

Să curgă!

Şi dacă apa se încăpăţânează să nu curgă (ordinul nu se discută), leatul e dus la arest, pentru ca un gradat să-i facă „teoria ordinului" (aşa şi pe dincolo). Căpitanul nostru faţă de ştiinţa dreptului e tocmai ca soldatul faţă de robinet. A făcut sau n-a făcut dreptul, el a primit ordin „să ştie", ba încă să înveţe şi pe alţii. Prin urmare domnii mei,

lăsaţi căpitanul în plata Domnului, că nici el nu-i bucuros şi dacă aveţi chef de râs, poftiţi la Facultatea de Litere din Bucureşti, să vedeţi acolo reprezentaţie.

După această introducere, spre delectarea unanimă, camaradul începu o descriere amănunţită a

AL. O. TEODOREANU

cursurilor şi seminariilor profesorului M. Dragomirescu. Din spusele lui am aflat cu toţii că dl. M] Dragornirescu are despre literatură o concepţie quasi-militară şi că asemeni instructorilor din oştiri domnia sa face Teorie (teoria imaginii, hiperbolei, serqnalul de întrebare, teoria accentului circomfle etc.). Domnia sa aşază scriitorii în formaţie de secţie, pluton, companie (e pedestraş), regiment, brigadă, etc., punând totuşi în locul ofiţerilor generali, autori geniali. Mai mult. Anticipând regimul sufragiului universal, domnia sa se fereşte a înainta în grad/un scriitor sau a-i trece vreo calificare în memoriu, înainte de a se asigura de consensul majorităţii studenţilor. De aceea, de câte ori dl. M. Dragdmirescu vrea să afle situaţia exactă a unui scriitor, îi pune candidatura şi urna decide. Aşa de pildă domnia sa deosebeşte 12 feluri de poporanism, dintre care unul instrumental (ce-o mai fi şi asta?). Vrem să ştim ce fel de poporanism caracterizează o anumită publicaţie sau un anumit publicist? La vot!

Alta.

Domnul M. Dragornirescu, după 20 de ani de cercetări asidui a găsit că pentru a fi complet genial, un scriitor trebuie să întrunească 32 de condiţiuni sine quibus non (nimeni nu le-a întrunit pe toate, crede domnia sa). Combinatmnile diverselor calităţi dau naştere la probleme, al căror rezultat precis e edificator şi indiscutabil. Aşa, *Conu Leonida faţă cu reacţiunea,* pus în ecuaţie, a dat rezultatul neaşteptat că e o operă „gingaşă”. Prin ce alt procedeu s-ar fi putut obţine această precizare matematică?



Nu ştim rezultatul scrutinului pentru toţi poeţii aleşi. E suficient să menţionăm (cu titlul de curiozitate) că votul

a hotărât că poeta Carmen Sylva este o lyrico-intimistă şi Maurice Maeterlinck un „lyrico-caduc”.

Dar partea cea mai comică a acelei nopţi neuitate, în care am aflat aceste, a constituit-o momentul, în care, încurajat de râsetele spasmodice ale cercului din ce în ce mărit, veselul brigadier a avut inspiraţia întru toate izbutită, să facă citaţii din aforismele căpitanului profesor şi ale profesorului instructor, lăsând analogiile să se stabilească singure. A trecut cam multişor de atunci, aşa că mi-e cu neputinţă să desprind din memorie ceea ce aparţine căpitanului de ceea ce aparţine domnului M. Dragomirescu. De altfel, cele mai multe din cugetările ce voi cita s-au răspândit în toate colţurile tării, neîntârziind să câştige o binemeritată faimă. Cum, pe de altă parte, atât dl. Dragomirescu cât şi căpitanul au făcut şcoală, las pe sama numeroşilor lor discipoli stabilirea paternităţii, ca nu cumva posteritatea să atribuie căpitanului ceea ce aparţine Dragomirescului şi nici Dragomirescului ceea ce aparţine căpitanului. Cititorul va trebui să con vie că unui ne-specialist îi e foarte anevoie să se descurce.

Iată:

Socialismul este atunci când lucrătorii din Germania nu mai vor să lucreze în fabrici.

Operele geniale îşi are obârşia în genialitatea autorilor.

8 – Tămâie şi otravă

AL. O. TEODOREANU

Un escadron care caii se întorc asudaţi, nu se poate spune că s-a mărşăluit bine. (Cu toate că e vorba de-o operaţie militară, nu socotim maxima aparţinând căpitanului, deoarece în dreptul ginţilor nu e vorba de escadroane în marş. Să fie atunci maxima de dl. M. Dragomirescu? Simplă hypoteză).

Românii au avut un actor genial: de Max şi în loc să-l păstreze, care ne trebuia, l-a lăsat să se ducă la Paris care mai are şi alţii şi care acuma e societar la Comedia Franceză, pe când noi numai pe el şi în dauna scenei

noastre ne-a părăsit, pentru că politica nu se interesează de genialitate socotind-o fără folos, când din contra o ţară trăieşte numai prin geniile ei de ex. Franţa, deoarece geniul e în afară de timp şi spaţiu de ex. Goethe, el fiind etern, măcar că s-a susţinut, mai ales de către simbolişti, care se ştie că este şcoala incoherenţei, susţinută şi de Bergson în care a greşit şi el cât e el de Bergson, cum că geniul aparţine umanităţii care eu cel întâiu am scris la noi în „Convorbiri" că el trebuie să fie înainte de toate naţional, altfel degeaba mai este geniu, şi mai bine ne lipsim.

Nihiliştii sunt nişte ăia din Rusia, care s-a pripăşit şi la noi vreo trei, dar siguranţa generală i-a prinseră şi doi fugind a mai rămas unul închis la Jilava, care la noi nici nu poate fi socialism, fiind o ţară eminamente agricolă.

Brunetière practică teoria evoluţiei literare, care reduce critica, care e de esenţa ei estetică, la

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

Istoria literară care duce la biografie. Dar după cum am dovedit într-o precedentă prelegere criticul nu are a ţine seamă decât de producţiile geniale care nu pot pentru ca să fie în ritmul evoluţiei literare obişnuite care priveşte numai talentele nu şi geniile care e de sine stătătoare. Când analizăm opera lui Shakespeare, Dante sau a poetului Talaz, poate ca să mai fie vorba de evoluţie literară? Aud?

Moravurile scriitorilor noştri tineri este de nemaiauzit. Ei scrie recenzii obraznice şi bârfeşte autori consacraţi, care în nicio ţară civilizată nu s-a mai auzit, în loc să citeşti, să te plimbi şi să meditezi asupra operelor geniale, te aduni acolo trei, patru scriitori, la cafenea sau în localuri şi bârfeşti colegii absenţi şi chiar pe cei mai buni critici ai neamului, care ar face mai bine cei mai mulţi şi chiar toţi să înveţe ceva de la ei.

Aşa ne-au găsit zorii zilei la cantina taberei din Dadilov.

Terminând serviciul militar m-am întors la Bucureşti. Pe Calea Victoriei întâlnesc un tânăr profesor universitar.

„Ce mai faci Domnule?” – „Bine”, zic. „Am auzit că te ocupi cu literatura”. –, Mda!” – răspund plictisit. „Uite ce-i” – zice, rău faci că nu te duci la seminarul lui Dragomirescu.

E singurul om din ţară de la care poţi învăţa cum să analizezi o poezie. Ne-am despărţit. La seminar nu m-am dus. Nu ţineam să analizez poezii.

AL. O. TEODOREANU

Pentru analize de altă natură (Doamne fereşte!), la o nevoie, aveam adresa altor laboratoare.

A doua zi am aflat că pierdusem o şedinţă memorabilă. Discipolii puseseră la vot însăşi persoana maestrului. După lungi şi aprinse discuţii s-a concedat că e inutil şi fastidios să adaugi numelui său 32 de calificative. De aceea, de comun acord, adunarea n-a pus în discuţie decât pe cele mai caracteristice (Maestrul a aprobat).

Rezultatul votului:

Domnul Mihail Dragomirescu este un didactico-estetico-sintetico-integralo-genial.

Peste votul acesta a trecut războiul, zdruncinând din temelii întreaga planetă. S-au făcut şi desfăcut împărăţii şi popoare, aşezăminte multiseculare au dispărut sub valul lui de sânge, capi de Stat ce până ieri urneau zeci de armate ridicând un singur deget, au fost daţi la o parte de capriciul unor împrejurări ce-au stat de-a pururi deasupra lor.

Domnul M. Dragomirescu a rămas unde fusese: pluteşte ca un dop de plută, la suprafaţa oceanului de prostie al inconştienţei majoritare, în care calmul plat pare a se eterniza de când lumea.

De la terminarea serviciului militar şi până acum, nu mi-am mai văzut prietenul de la Dadilov decât de două ori. Prima oară, în cele dintâi zile ale războiului, într-un marş în Ardeal. Bateria mea trebuia să ocupe poziţie la Topliţa. A lui, nu mai ştiu



În ce regiune învecinată. Ne-am întâlnit. În zori de zi, la o răspântie. Aveam o bună bucată de drum de făcut împreună. Şoseaua se întindea înaintea noastră, imaculată,

ca un preş desfăşurat ca să trecem, de soarele ce-şi arăta după munţi capul hilar de clown congestionat. Nici urmă de nor nu păta albastrul necuprinsului, nicio boare nu tulbura liniştea desăvârşită. Arar, din lanuri îndepărtate, ne ajungeau pitpalacuri răzleţe, ca într-o povestire vânătorească de Alexandru Cazaban.

Când ai 21 de ani, când ai dormit sub cerul liber şi ţi-ai răcorit trupul odihnit cu apă de izvor, când mergi alături de-un prieten, călare pe-un cal sprinten pe care de abia îl ţii în frâu, când pleci cu credinţa că vei contribui cu ceva la o victorie dreaptă şi sigură, când toate acestea se întâmplă într-o răcoroasă dimineaţă de august, nu se poate să nu fii optimist.

Tovarăşul meu de arme, ca mai toţi tinerii trăia în viitor. Se destina dăscăliei. Se vedea pe catedra unei şcoli „româneşti din Ardeal", îndrumând sufletele viitorilor cetăţeni ai unei Românii pentru a căreia întregire a pus şi el umărul.

Suiam încet la deal aruncându-ne din când în când ochii spre chesoanele care înaintau încet, ca o coloană de broaşte ţestoase privită cu lupa. Din una-n alta ne-am amintit de vremea petrecută împreună la Bucureşti, în şcoala de artilerie, apoi în tabăra de la Dadilov, de petrecerile ultimelor zile, de maximele profesorului Dragomirescu. Dar prietenul meu încruntă sprâncenele. Nu mai glumea.

Ajunsesem la punctul de la care drumurile noastre se despărţeau. Ne-am strâns mâna şi înainte de a-mi

AL. O. TEODOREANU

Întoarce calul spre bateria mea rămasă mult în urmă, prietenul mi-a spus:

„Cu Mihalache Dragomirescu se sfârşeşte capitolul „cultură" al României mici. România Mare nu poate începe cu el.

Noroc!

Noroc!

A venit pacea, prelungind peninsula balcanică de la Nistru pân-la Tisa.

„Avem un vis de împlinit
Copil al suferinţer Iată-l. Aievea. Priviţi vă rog.
„E visul unui neam ce-aşteaptă.
De mult o dreaptă sărbătoare**”.

Ăsta e. S-a făcut ce s-a putut. Visele nu au credit în combinaţiile politice. Acestuia, marii noştri bărbaţi de stat (descoperiţi!) l-au substituit realitatea României actuale. Prin urmare visătorii, după cum se şi cuvine au rămas cu visul.

Mi-am întâlnit prietenul pentru a doua şi ultima oară într-un orăşel de provincie. Ieşea dintr-o clădire mare şi era salutat cu mult respect de-o seamă de copii care, îmbrăcaţi în uniforme negre treceau în grupuri pe lângă el.

— Ce cauţi aici? – îl întreb.

— Profesor de română.

— Eşti mulţumit.

O. Goga.

— O. Goga.



Drept răspuns, din buzunarul unui palton uzat (de stofă cazonă), prietenul scoase o carte groasă ca un dicţionar. Citesc: *Cuns de limba română,* clasa VII-a secundară, M. Dragomirescu, Zâmbeam.

Cred că-i o formă numai zic – căci îmi închipui că tu nu predai după asta.

— Ba te-nşeli grozav, îmi răspunde, trebuie, să urmez programul, că jâncă nu-s definitiv. Dacă mă prinde vreo inspecţie că nu fac cursul după carte, mă dă afară.

Ne-am aşezat la masă, într-o berărie din apropiere, îmi examinam prietenul pe furiş, cu coada ochiului. Se schimbase mult. Un pic de burtă, un început de chelie, o haină uzată... Aci sfârşesc idealurile zveltului ofiţer de pe şoseaua Topliţei. Se mai revoltă puţin, fiindcă e la început. Cu timpul se va forma. Definitivat, însurătoare, puţină zestre, un locuşor în parlament de la conu Mitică sau conu Georgică, ceva tantieme într-un consiliu de administraţie şi iată-l în fine pricopsit, mulţumit şi bun român pe deasupra. E trist totuşi să te gândeşti că omul acesta a învăţat, a

suferit, a visat, a încălzit în inima lui gânduri scumpe cum îşi încălzeşte vulturul puii şi că s-a dus cântând să-şi dea viaţa pentru ţară, ca să se întoarcă sclav al unei coperţi de carton cu prostie condensată, pe care nu poate fi scris nimic alt decât Mihail Dragomirescu.

Cu vreo trei ani în urmă, am avut a face personal cu domnul M. Dragomirescu. Mi se înfăţişa ca membru în comitetul de lectură al Teatrului National din Bucureşti. Datorită prestigiului de care domnia-sa se bucura printre ceilalţi membri (se pu

AL. O. TEODOREANU

tea altfel?) mi-am văzut respinsă o piesă cu o săptămână înainte acceptată. Cu toate acestea ar fi inechitabil să susţin că domnia sa mi-a făcut o nedreptate. Că piesa a obţinut un mare număr de spectacole pe scena unui alt Teatru Naţional şi că reţelele pe care le-a făcut au determinat comitetul respectiv s-o premieze e altă chestiune.*

Eu aş jura oricând că dl. M. Dragomirescu a fost sincer şi de bună credinţă atunci când a susţinut respingerea ei. Şi cu toate că momentul în care am luat contact cu domnia sa e acela în care îmi făcea, în definitiv, o mizerie, trebuie să mărturisesc că m-a cucerit. Am cercat, cu menajamente, să-i dau oarecare lămuriri, dar m-am convins repede că n-a înţeles nimic. Mi-a vorbit cu atâta seninătate, candoare şi bonomie încât vechile mele resentimente s-au topit pe dată, ca o pastilă de Hyperol într-un pahar cu apă clocotită. Inexpresivitatea' expresiei sale mi-l dovedea nevinovat. M-am simţit copleşit, deodată, de-o subită şi compătimitoare simpatie. Şi dacă aş fi ascultat porunca afectelor mele tulburate, în genunchi i-aş fi cerut iertare.

Pentru tot ce scrisesem, pentru tot ce vorbisem, pentru tot ce gândisem despre dl. M. Dragomirescu simţeam remuşcări. Ceea ce-mi făcuse era atât *denaturai,* atât de in firea lucrurilor! Antipatia mea violentă faţă de domnia lui îmi părea tot atât de ridicolă ca furia copilului care bate copacul pentru că face vânt. Domnul M.

Dragomirescu emană prostie, ca sifonul bulbuci de acid carbonic. Am scobo* Pentru numărul de spectacole obţinut, nu pentru valoarea ei, pe care azi o neg, dar care în niciun caz nu intra în competenţa domnului M. Dragomirescu.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ.

rât scările Teatrului Naţional cu inima împovărată de-o ciudată emoţie. Când să ies, fără să vreau, m-am – uitat înapoi. L-am zărit în capul scărilor ca un Arhanghel (Mihail) cu cioc şi fără aripi (Dragomirescu), făcând sforţări emoţionante pentru a-şi pune galoşii.

Ieşind în stradă nu m-am putut reţine să nu murmur cu un accent de infinită compasiune: Pauvre type!

În noaptea aceea am avut un vis care contraria în totul noile mele dispoziţii sufleteşti faţă de domnul M. Dragomirescu. Mă găseam în baraca unui iarmaroc, într-un bazin, o focă. Alături într-o cuşcă dl. M. Dragomirescu. La gât avea atârnată o placă ce purta inscripţia, în litere chirilice: „Gramofonul independent” (v, incoherenţa visurilor!), în fracul roş al dresorilor de bestii, camaradul meu de arme, profesor de limba română. Deodată, mica încăpere începe să se populeze: Caragiale, Eminescu, Creangă, Coşbuc, Anghel, Iosif. În faţa adunării înveselite, domnul Dragomirescu începe să execute felurite mişcări, la comanda omului în frac. După fiecare serie de exerciţii şi giumbuşlâcuri domnul Dragomirescu sărea pe-un trapez cu o dexteritate de mirat la un om corpolent ca domnia sa şi mânca alune, în timp ce se repauza astfel, omul în frac îl prezenta publicului, atribuindu-i însuşiri fantastice:

„Acest ins cu anatomie anormală (are osul sacru în nas şi vice-versa), prezintă totuşi înfăţişarea omului matur. E român, vaccinat, major şi critic

AL. O. TEODOREANU

literar. E cea mai vie contradicţie a teoriilor darwiniene. La subţioara ambelor mâini prezintă solzi şi urme de aripi înotătoare. Sub ultima vertebră e înzestrat cu o prea frumoasă coadă în evantaliu (roş, verde, galben, albastru, indigo şi violet). Partea curioasă şi enigmatică o

constituie cele trei excrescenţe (două pe omoplatul stâng şi una pe călcâiul drept) în care s-au găsit urmele unui lichid asemănător aceluia cefalo-rahidian de la om şi maimuţă. Dacă îl mulgem, constatăm, cu ajutorul hârtiei de turnesol că sânul stâng conţine un acid, pe când cel drept o bază. La vârsâa de 19 ani poseda 20 de noţiuni (în ultimul an a făcut progrese), pe care le lega în propoziţiuni şi fraze, cu o facilitate neîntrecută încă de niciun papagal. Când a început să se ocupe cu literatura, ştia să deosebească, (dacă nu era obosit) cuvintele: masă, casă, pat, copac, peşte, creion, smântână, foarfece, şoşon, vax, cocoş, pastă de dinţi, cataligi, japonez, revolver şi chiar velociped, După trei decenii de fachirism şi auto-mutilare prin lectură a izbutit să vorbească uşor cu gura deschisă, fără să mişte buzele. Profesorul Pitulescu presupune că învăţătura acumulată, în urma unui bizar proces fiziologic (cauzat – după prof. Parhon de glanda tyroidă), s-a precipitat în plăci de gramofon, de dimensiuni descrescânde, atingând un maximum în abdomen, (centru principal al intelectualităţii tipului) şi un minimum în degetele picioarelor (are treisprezece). E suficient să-i presezi nodul ombilical pentru ca maxilarele să se caşte automat şi omuşorul (foarte elastic şi prevă Nici chiar de George Pasc u.



zut cu ac), să atingă placa. Astfel, prin cavitatea bucală ce afectează forma unei leici (pâlnie) şi devenită în circumstanţă cornet acustic putem auzi vocea lui Taine, Dante, Adelina Păţi, Pamfil Şeicaru sau Cristofor Columb. Refuzând intervenţia chirurgicală în timpul vieţii nu se ştie bine dacă în compoziţia internă are şi organe similare cu ale altor animale, sau dacă e acţionat exclusiv de şuruburi şi rotiţe. Lipsa creierului îi permite ingurgitarea a orice cantităţi de alcool fără să se îmbete.

S-a observat că de câte ori îşi pune o pălărie mai strâmtă întregul craniu pârâie (ca harbujli) în timp ce pe gură, nas şi pe-o ureche (cealaltă o astupă cu dop de ebonit), încep să-i curgă sâmburi de cucurbitaceu. Motivat

de adagiul că de unde nu-i miez nu ies sâmburi, senatul universitar i-a încredinţat catedra de literatură română de la Facultatea de Litere din Bucureşti. Când se supără, barbişonul i se lungeşte ca o stalactită de plumb topit şi din solul umezit astfel creşte imediat o ciupercă din specia tricofiţei, prevăzută cu doi gândaci şi trei viermi, în asemenea împrejurări ochelarii îi sar de pe nas ca un şcolar jucând capra. Până în prezent a spart un milion. Pentru a evita cheltuieli inutile, familia i-a cumpărat un lănţuc”…

Aici m-am trezit. Ce vis urât! Şedeam la un hotel de pe calea Victoriei. Sun. Apare un chelner bătrân şi foarte afabil. Un ceai te rog. Şi pentru a răscumpăra grozăvia involuntară din timpul somnului îl întreb:

— Arhip, nu-i aşa că dl. M. Dragomirescu e un bătrân frumos şi deştept?

AL. O. TEODOREANU

Mi-a răspuns cu o superbă curtenie profesională:

— „Frumos domnişorule, şi deştept; de ce să nu fie frumos şi deştept? Toţi boierii îs frumoşi şi deştepţi. Dac-au învăţat carte!”

În modestia lui umilă, nici nu-şi închipuia bătrânul Arhip că în momentul acela reprezenta opinia tuturor guvernelor României Mari, faţă de ceea ce îşi închipuiesc a fi cultura românească.

Dar dl. M. Dragomirescu nu e numai profesor universitar, membru în comitetul de lectură al Teatrului Naţional, membru în toate comisiile de premii, autor de cărţi didactice, oficiale, foiletonist la *Viitorul,* membru în comitetele mai multor case de editură, fost vicepreşedinte al Societăţii Scriitorilor Români, viitor membru al Academiei (de ce râdeţi?) etc., etc.

Domnul M. Dragomirescu e şi preşedintele *Institutului român de literatură* (Institut de beaute psyhique et morale pour adultes). Spre delectarea, oamenilor veseli şi documentarea medicilor alienişti, acest institut român de literatură scoate un monitor oficial al şedinţelor, îi zice *Buletin al Institutului Român de*

*Literatură.*

Lăsăm la o parte puerilitatea chestiunilor puse în discuţie în şedinţele institutului şi consemnate în buletin, ca de ex. (toate sunt de aceeaşi natură), întrebarea pe care şi-o pune un conferenţiar şi care face obiectul discuţiei a doua şedinţe *(Buletinul*

— Nu mai este, dar va mai **fi.**

TĂMÂIE ŞI OTRAVA

No. 5, şedinţa de la 21 Martie 1923 pag. 27 şi *Buletinul* No, bi şedinţa de la 2 Mai pag. 33): *Este contemplaţia estetică o simultaneizare a succesiunii sau o succesivizare a simultaneităţii?*

Ca şi cum s-ar întreba: Sunt discipolii domnului Mihalache Dragomirescu Mihalaco-Dragomirescişti sau Dragomiresco-Mihalachişti?

Dar această doctorală publicaţie e tipărită în dispreţul celor mai elementare reguli gramaticale.

Într-un aşezământ în care ideile maestrului se acordă atât de bine cu ale ucenicilor, subiectul nu se acordă cu predicatul.

Ex. *Mijloacele* formale care ne dă muzicalitate *stă*. În legătură, etc. (Nu poate fi vorba ele greşeală de tipar: *e* clar) – pag. 2.

Decât că atunci când a reuşit să creeze, *simboliştii* „etc. Pag. 2).

Aceasta ne explică panica de care e cuprins conferenţiarul la pag. 14 în faţa esteticii lui Croce, când zice:

„Prin estetica lui Croee am putea să ne reîntoarcem la o artă unde totul este calcul, intelect *şi mai ales gramatică.* (Doamne fereşte). Nu voi sâcâi cititorul comentând enormităţile, de multe ori amuzante, totdeauna neroade, din acest Buletin.

Oscar Wilde scrie undeva: „Pomconnaître la vendange et la qualite d'un vin, il est inutile de boire tout le tonneau".

De aceea mă mulţumesc să transcriu (nu fără oarecare voluptate), câteva pasagii luate la întâmplare.

Se va vedea că d. M. Dragomirescu e un monomân obsedat de ideea genialităţii, dublat de-un

AL, O. TEODOREANU

(fără voia lui), farsor. Bombiţile de vax servite la acest festin, în convingerea domniei sale sunt icre de morun. Citiţi şi vă veseliţi.

Avem intuiţia frumuseţii numai când privim natura cu un ochi de artist *genial* (pag. 18).

Operele *geniale* sunt produsul *genialităţii* (pagina 25).

Estetica integrală vede în operele geniale nişte adevărate fiinţe de sine stătătoare (Vaci? balene? crocodili?), nişte adevărate specii ale unei lumi noi – ale lumii psihofizice, lume deosebită şi de cea fizică şi de cea psihică (pag. 53).

Estetica lui Hegel formează un monument mai impozant prin poezia lui *genială,* decât etc. Pag. 50).

Guyau este mult mai interesant prin modul cum scrie decât prin ce scrie. Aşa se face că el scoate aşa de puţin din ideea creaţiunii *geniale* (pag. 47).

Viaţa operelor *geniale* este infinită (pag. 41).

Aceasta este deosebirea dintre operele de talent şi între operele *geniale.* Pe când cele dintâi, prin insistenţa atenţiunii cunoscătoare, prin analiza părţilor lor. ce par sintetizate, devin searbăde şi se

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

nimicesc în sensibilitatea noastră, operele *geniale* din contra, etc. Pag. 41).

Emoţia estetică este rezultatul cunoştinţei necesităţii cu care sunt legate între ele diferitele elemente ale unei opere de creaţiune *geniale* (pag. 34).

Într-o concepţie ştiinţifică a evoluţiei literare nu trebuie ţinut seamă decât de producţiile *geniale.*

Soarta marilor poeţi (de ex. a unui Eminescu, Alfred de Vigny şi chiar Goethe) * este în această privinţă concludentă. Aşa fiind, ritmul producţiei *geniale e* altul decât al evoluţiei literare, aşa cum o înţelege Brunetière (săracul!), pag. 7.

Literatura ţine seamă numai de operele literare *geniale.* Geneza acestor opere întrucât sunt *geniale* este inexplicabilă, iar fenomenele explicabile din opera *genială* nu au nicio importanţă (pag. 9).

Atenţia ştiinţifică nu e orientată de la toate operele unui autor ci e concentrată numai asupra unora din operele sale care se dovedesc că sunt *geniale* (pag. 9).

Literatura scoate din cadrul istoric cele câteva capodopere ale sale şi le pune în cadrul creaţiunii *geniale* (pag. 10).

Chiar nu-i delicios?

AL. O. TEODOREANU

În ce priveşte teoria domnului Scarlat Straţeanu despre deosebirea dintre poezie şi literatură una având şi fond şi cealaltă numai formă – ar putea sta în picioare numai în cazul că pot exista opere literare fără să aibă niciun fond. Dar asta cred că nu se poate arăta niciodată. E o încercare interesantă dar nu destul de întemeiată, mai cu seamă când prin deosebirea introdusă de noi (Noi = M. Dragomirescu), între originalitatea elementară, cea intuitivă şi cea plastică ca elemente de fond, s-a făcut *exact* demarcaţiunea dintre operele ideologice *(Phaedon* de Platon) operele literare *(Rseudokynegetikos* de Odobescu) şi operele poetice *(Divina Comedie* a lui Dante) pag. 44.

Într-o discuţie obiectivă nici „bergsonii" nu ne interesează nici „belphegorii" *(Belphégor* de J. Benda), căci atunci lupta literară ar degenera în luptă politică (pag. 59).

Arta nu este nici sentimentală, nici voliţională, nici intelectuală. Arta este *integrată* (pag. 57), etc., etc., etc., etc., etc., etc.

Prin urmare brigadierul de la Dadilov *nu spunea poveşti.*

Nici n-am voit să demonstrez altceva.

**SCRISOARE DESCHISĂ** SFINŢIEI SALE
PĂRINTELUI D'AMIAN STĂNOIU
LA „VIAŢA ROMÂNEASCĂ".

Îţi scriu, cucernice părinte Damiene şi iaca mi se umple inima de jale şi mă foarte scârbesc în sinea mea, că trebuie să-ţi fac dojana în faţa lumii, scriind sfinţiei tale scrisoare de ocară. Eu nu-mi plec urechea la pârile cele tainice, sfinte părinte, şi netrebnicii izvoditori de bârfeli şi amestecături viclene, la mine baftă n-au. Dar cu dovedit temei aflu taică Damian Stănoiule, despre niscaiva scârbavnice şi urâte fapte ale sfinţiei tale, de care fac pomenire în rândurile de faţă, mai jos. Dacă n-ai fi cinstită faţă bisericească şi dacă n-ai fi făcut ţârcovnicia literară în strana *Vieţii Româneşti* (ca şi mine părinte Damiene) nici n-aş fi stat de vorbă cu sfinţia ta; ţi-aş fi zis măgarule, sau mascara (după dispoziţie) şi te-aş fi dat dracului, ca pe atâţia alţii. Dar de numele sfinţiei tale se leagă o bucurie sufletească şi-o frumoasă amintire, pe care s-ar fi căzut să n-o feşteleşti, părinte. Eram în redacţia „Vieţii Româneşti" cu fratele meu Ionel şi cu drag9 – Tămâie şi otravă

AL. O. TEODOREANU

prietenul G. Topârceanu. Topârceanu citea un manuscris şi vedeam cum i se luminează faţa la fiecare rând. Deodată izbucni: „Ştiţi că are talent popa?" (manuscrisul era al sfinţiei tale). Zi-i tare, bre! fac eu. Şi Topârceanu ne-a cetit, cum citeşte el, (mie-mi place straşnic cum citeşte Topârceanu), frumoasa sfinţiei tale bucată: *în căutarea unei parohii* „pe care nu pierd prilejul de-a o recomanda cu căldură cititorilor mei. Te-am văzut apoi taică părinte, crescând copăcel, ca un cozonac şi m-am interesat chiar binevoitor de sfinţia ta, trecând peste unele greşeli de stil, şi compoziţie pe care ca începător tardiv, le făceai, întâmplarea a făcut ca remarcabilul sfinţiei tale volum să apară în vitrina „Cărţii Româneşti", care ne-a editat pe amândoi, odată cu modestul meu op. Şi iată că într-o zi, o cunoştinţă de bună ziua, mă anunţă că sfinţia ta ai intervenit personal la un librar şi ai şi obţinut de la el, să-mi scoată volumul meu din vitrină, lăsându-l numai pe al sfinţiei tale. N-am dat crezare acestor vorbe pe care le socoteam de clacă, r>arinte Stănoiule. Întâlnim doar cu toţii zilnic atâtea lichele, care vin să ne spuie câte

bazaconii pe lume, gândind că ne fac plăcere, sau numai aşa, ca să se afle-n treabă. Dar când mai mulţi vechi şi buni prieteni au venit să-mi raporteze aceeaşi faptă de ruşine pe seama sfinţiei tale, am început să intru cum se zice, la idee. Să fi pătruns Ucigă-l toaca într-atâta în neprihănitul suflet al sfinţiei tale, îndepărtându-te de credinţa cea adevărată şi ducându-ţi paşii şovăielnici pe căile pierzării? Mă întrebam!

Odată însă, intrând într-o librărie să mă inte

TĂMÂIEşr OTRAVĂ

resez de vânzarea *Hronicului*,* cu fireasca bună dispoziţie a omului care primeşte o veste bună", zic:

— „Rai mai sunt oamenii! închipuieşte-ţi ce i-au scornit bietului Damian Stănoiu: cică, ar umbla din librărie în librărie, rugându-se de librari să-mi scoată volumul din vitrină pentru a-l lăsa numai pe al lui".

— E adevărat domnule Teodoreanu, îmi replică un vânzător, nici nu vă puteţi închipui ce negustor e popa. Ăsta-i omul dracului!"

Aferim popă! mi-am zis în mine. Curat toporul şi pădurea taică Damiene. Şi stai, că nu-i gata. Un prieten, scriitor, îmi zice:

— Dar ştiu că te operează popa!

— Care popă, zic?

— Ghedeon ăla, cu cartea (el credea că sfinţiei tale îţi zice Ghedeon şi cărţii Damian Stănoiu).

ţ.

— Dar ce-a mai făcut? întreb.

— Făcea domnule un scandal nemaipomenit la editură, zicând că-l concurezi şi musai să-ţi scoată volumul din vitrină.

Când am auzit-o şi pe asta, m-am hotărât părinte Damiene, să te spun lumii, să te ştie şi să te aduc cu mustrare din rătăcirea care sataniceşte te-a fost cuprins.

Volumele, sfinte părinte, nu se mănâncă între ele ca lupii şi ca autorii. Neatârnând de voinţa noastră, ele îşi urmează în vreme calea sorocită de mehengiul şi nepătrunsul Destin. Cel care mă citeşte pe mine părinte

Stănoiule, te citeşte şi pe sfinţia

— O carte de-a mea.

** Se vindea ca o curtezană!



ta şi cel care nu te citeşte pe sfinţia ta, nu mă citeşte nici pe mine. Aşa că din osteneala sfinţiei tale, dacă stăm şi judecăm, nu rămâne decât o mică şi nevrednică zădărnicie. Şi ca să mă înţelegi mai bine părinte, părintească pildă da-voi sfinţiei tale, azi:

Mă aflam la o masă mare şi bogată. Fracuri, uniforme sclipitoare, şi (iartă-mă, Doamne) tulburătoare decolteuri. În faţa mea şedea între două cucoane, gustoase ca două piersici (păcătuim părinte, păcătuim), un tânăr din a căruia privire am înţeles că nu mai mâncase stridii, care tocmai atunci se serveau. Simţeam pentru situaţia lui o jenă (cum simt acum pentru sfinţia ta). Dar tânărul nu şi-a pierdut firea: a început cu mult aplomb să povestească o anecdotă, făcându-se că nici nu bagă de seamă ce are în farfurie şi când prima cucoană a dat pe gât glomotocul lunecos, a făcut şi el *la fel.*

*Ai* priceput acuşica, părinte Damiene, cam ce îndrăznesc a sfătui pe sfinţia ta?”

Sfinţia ta ai debutat la „Viaţa Românească”. De ce nu te-ai uitat *cum fac* cei de-acolo? Toţi cei care am trecut prin această redacţie ne iubim şi ne stimăm. Un succes al unuia e d sărbătoare pentru toţi. Ne bucură şi ne onorează. E un stimulent, o încurajare, o nădejde, într-o seară, Mihai Ralea** îmi anunţa ca pe un triumf personal:

— Nu-i aşa că ultima carte a lui Sadoveanu (pe-atunci *Hanul Ancuţei) e* cea mai bună carte a lui?

— Iartă, Doamne, pre robul tău, Damian Stănoiu, acum şi în vecii vecilor. Amin!

** Adversar politic, părinte, dar ce prieten incomparabil!

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

Şi ne-am bucurat cu toţii că un scriitor care şi-a pus numele pe cincizeci de volume, nu încetează (ca vinul

vechi), să se perfecţioneze, scriind o românească inimitabilă, de parcă i-ar izvorî din peniţă valuri de velur. Şi fiindcă ţi-am vorbit părinte, de domnul Sadoveanu în care se împacă noţiunea de mare scriitor cu aceea de om cumsecade, voi evoca sfinţiei tale o scenă din turneul de şezători literare a revistei „Gândirea", când din iniţiativa lui Cezar Petrescu şi sub părintească oblăduire a domnului Mihail Sadoveanu, am colidant toată ţara. Călătoria aceasta care a fost pentru d. Mihail Sadoveanu triumfală, a culminat în entuziasm la Cernăuţi: La apariţia pe scenă a domnului Sadoveanu, sala în picioare aclama. Uralele şi aplauzele nu mai conteneau.

Cezar Petrescu se înroşise de fericire, Pamfii Şeicaru trepida între culise şi cu toţii, ne-am trezit dând din palme, laolaltă cu publicul. Şi mă gândesc acum, sfinte părinte, dacă întâmplarea te-ar fi aşezat atunci între noi, te-ar fi lăsat inima să ţii sfinţia ta mâinile în sutană „pentru că aplauzele nu ţi se adresau? Noi nu ne prezentam ca actorii, părinte Damian Stănoiule şi nu *smulgeam,* nici nu cântăream aplauzele. Niciunul din noi nu le-a cronometrat durata, pentru bilanţ. Topârceanu şi eu, citeam ambii lucruri menite să descreţească frunţi.

Prin urmare ar fi să fi fost *rivali.* Numai că nu a fost aşa, dar când lipsea Topârceanu dintr-un oraş, citeam eu bucăţi de-ale lui, când lipseam eu, citea el bucăţi de-ale mele. Căci succesul în literatură nu se obţine prin schimonoseli şi mici şurubării şi durabilitatea lui nu e în funcţie de câteva aplauze trecătoare. Şi altfel nici nu s-ar explica de

AL: O.: TEODOREA NU

ce scriitori care citeau ca actorii, erau primiţi cu răceală, pe când Cezar Petrescu, de ex. cititor monoton ca un samovar, era sărbătorit pretutindeni*).

Dar literatura, sfinte părinte înainte de-a fi o afacere, e o atitudine, o eleganţă şi o boierie. Scriitorul trebuie să-şi înalţe fruntea sus, ca niciun strop din noroiul preocupărilor meschine să nu i-o maculeze. Sfinţia ta, în loc să iei pildă de la cei mai mari (sunt părinte!) ** şi să-ţi

ţii heghemoniconul, umbli cu forfârlica şi. faci pe caraghiosul. Să nu mai faci aşa, părinte că te vede Dumnezeu şi te râde lumea.

Şi încă ai avut noroc, părinte, că ai dat peste mine, care nu-s tocmai aşa de scriitor (nu vezi că scriu şi la gazetă?)

Un adevărat scriitor, părinte, ţi-ar fi spart poate potcapul (ici e capul, ici potcapul) şi ţi-ar. fi dat sfinţiei tale palmei şi *ar* fi fost mai mare ruşinea.

Eu, ascultă-mă te învăţ de bine. De abia aştept să te văd pocăit* * * ca să mă pot veseli în gazetă scriind: Vedeţi că s-a civilizat popa?

Al sfinţiei tale, întru scris tovarăş şi întru Domnul frate.

— Nu te superi, gresiile!

** Pe onoarea mea! i i. – 1

* * * Şi ce-i drept s-a pocăit, sau cum am zice, s-a schimbat Stănoiul, nu e cum îl ştiţi.

COTNARUL, DOMNUL **CIOCULESCU**

ŞI LITERATURA

De la primul articol în care păşeam spre o politică a vinului, până la modesta formulare a câtorva concluzii şi deziderate, fixasem punctele care urmau să fie zilnic dezvoltate (producător, intermediar, consumator) la care s-ar fi adăugat poate câteva consideraţiuni accesorii. Nu m-aş fi mirat dacă această ordine logică, dar nepremeditată, ar fi fost tulburată de intervenţia unui specialist, care mi-ar fi putut semnala vreo eroare ce nu-i exclus să fi comis. *Regret că nu sunt viticultor,* dar e sigur iarăşi să nu aş fi atacat o chestiune pe care aş ignora-o…

Iată însă că arhitectura planului meu iniţial o modifică, nu un cultivator, ci un beletrist. Distinsul meu confrate, demnul Şerban Cioculescu, băiat deştept şi publicist apreciat, semnează în „Adevărul” o cronică literară relativă la volumul meu „Hronicul Măscăriciului Vălătuc”. Ce-i drept dom Acest articol-replică a. fost publicat la rubrica „Politica Vinului” pe care o semnam pe vremuri la ziarul „Curentul”.

nul Cioculescu, obiectiv şi de o precoce comprehensiune literară, e, cu mine, indulgent tare şi cu o vădită bunăvoinţă, îmi adresează amabile cuvinte de încurajare, îi mulţumesc frumos.

(Sunt foarte încântat că ai găsit lucruri agreabile în literatura mea, Şerban Cioculescule şi pe viitor, te asigur, voi face *cum zici* mata). Dar domnul Şerban Cioculescu, atât de drăguţ cu mine, e puţin nedrept cu unul din eroii mei, anume Logofătul Toader Zippa.

Cum eu sunt părintele spiritual (n-am zis spiritualul părinte, sunteţi martori) al Logofătului Toader, înţelegând să-mi apăr copiii, voi răspunde precis şi prompt domnului Şerban Cioculescu, nu fără a-i mulţumi încă odată, pentru ca pe lângă plăcerea ce mi-a făcut-o cu gentilele domnieisale aprecieri, mi-a dat şi un subiect de articol, într-o Duminică de lene şi plictis.

Domnul Şerban Cioculescu scrie:

*„Însuşi Pouitty-ul" în imaginaţia bacchică a lui Toader Zippa (adică a mea), i se transformă în Cotnar „după doi ani de pivniţă" (aici ghilimelele sunt ale domnului Cioculescu). Este aci un naţionalism viticol (zice domnul Cioculescu) de Cotnar über alles, über alles in der Welt" (*face spirit pe nemţeşte domnul Cioculescu), *care adaugă un motiv şi principalul, în pluş, la mândria de a fi moldovean".*

Bun! Prin urmare de ce ne acuză (pe Toader Zippa şi pe mine, sau pe Toader Zippa *deci* pe mine), domnul Şerban Cioculescu?

*Atac.*

I) Că Toader Zippa Logofătul din ignoranţă şi naţionalism, altă ţară, legată de ţâră, numai, prin



sedilă, afirmă enormităţi într-o materie în care eu voiam să-l redau erudit.

II) Că eu (Al. O. Teodoreanu) aş fi regionalist habotnic (circumstanţă agravantă), şi că m-aş fuduli în volumul meu că sunt din Iaşi şi nu din Giurgiu.

*Ripostă.*

Gând afirma logofătul Toader Zippa că după doi ani de pivniţă Pouilly-l s-a făcut Cotnar, eu n-am pus, ca d. Cioculescu ghilimele, dar am pus o notă. Ea glăsuieşte:

„Fenomenul este riguros exact. A fost controlat în zilele noastre (adaug: de mine), cu vin provenit din Pinot alb, viile domnului Alfred Wincler, conservat în pivniţa domnului Nicu Nanu (completez: str. Carol, 12, Iaşi). Comparaţiunea a fost făcută (repet: de mine, nu de Toader Zippa), cu una din ultimele sticle de Cotnar (adică de înaintea filoxerei), păstrate în pivniţa Greceanu de la Stânca (proprietate Roznovănească de lângă Iaşi) şi puse în vânzare de cofetăria Tuffli (proprietarul trăieşte la Cluj), în anii de bejenie 1916 – 1918”.

Pentru a dovedi temeinicia afirmaţiei din notă, recurg la o autoritate în materie: Paul de Cassagnac *(Les V ins de France,* Paris, Hachette, 1927).

Citez:

„Dans une region du gers, voisine Hautes-Pyrenees, ou Fon recolte des vins rouges remarqables, dont le seul defaut peut-être est un exces de tannin, un grand viticulteur esperant, grâce au pinot, obtenir des vins moins charges et plus parfumes fit venir, il y a quelques armées, des plants de Georey Chambertin. Des la pre miere recolte, le vin s-affir

AL. O... TEODOREANU

mă *identique a celui que donne, dans les memes terrains, Ies plants du pays,* appele *Tannat”.*

Literatura viticolă abundă, de altminteri, în exemple şi anecdote care dovedesc *rolul pământului în privinţa buchetului unui vin*. În cazul nostru special, trimit pe domnul Cioculescu la toţi producătorii moldoveni, care îi vor confirma că aroma Cotnarului *circulă* în subsolul Moldovei ca păcura la Câmpina şi Buştenari.

Pentru a doua acuzaţie, nu-mi rămâne decât să las volumul să vorbească singur. Cine vrea să se edifice, n-are decât să-l citească.

Căci, în definitiv, Şerban Cioculescule, aş fi preferat

să-mi ataci *francamente* literatura, decât să mă bănuieşti că aş fi în stare să şuguiesc pe seama Cotnarului, fala pivniţei domneşti a marelui Ştefan-Voievod.

ORTOGRAFIA **LA BIR**

Bucureşteanul, deprins de mic cu firme şi reclame ca: *fi* frumoasă prin Elida; Mantouri şi *rochi; azistenţa* ceferistului, etc. – păstra până mai deunăzi faţă de gramatică în genere şi de cea romă nă în special, o atitudine oarecum distantă şi eminamente distinsă: o dispreţuia. Dispreţul lui înalt se întindea peste milenii acoperind până şi îndepărtaţii străbuni din antica Romă. *Caesar non supra gramaticos** Bucureşteanul este. De aceea recită el din Eminescu (dacă e poet sau actor), zicând:

Dintre sute de catarge Câte lasă malurile Câte oare le va** sparge Vânturile, valurile.

De aceea scrie el (dacă e critic literar), în revista pe care o conduce, că *scriitorii tineri e necuviincioşi* şi tot de aceea spune el, de la tribuna la Dacă nu cunoaşteţi zicala, căutaţi în dicţionar; îmi închipui totuşi că şi acel care n-o cunoaşte o ghiceşte.

** În loc de *vor.* Aţi remarcat, desigur!

AL. O. TEODOREANU

merei (dacă e ministru), cu toată autoritatea de care se bucură în adunare că *liberalii e tari.*

Dar zbuciumul vieţii actuale în care instinctele cele mai violente se manifestă în voie, a izbutit să altereze şi sentimentele cele mai nobile. Dispreţul acesta elegant şi aristocratic, care îl prindea atât de bine şi-l ducea atât de departe pe mândrul locuitor al acestei mândre capitale, s-a transformat în prigoană şi ură. Scrisul corect irită şi provoacă represalii cumplite, încât suntem în drept să ne întrebăm cu melancolie: unde sunt agramaţii de altă dată? Vechii agramaţi, simpaticii agramaţi, nobilii agramaţi! Cine a spus că preferă ura dispreţului, nu ştia ce spune şi desigur nu era român. Dacă l-aş avea în momentul acesta înaintea mea, n-aş ezita să-i spun în faţă:

*De eşti tu acela, nu-ţi sunt mamă eu!* (mamă

spirituală, se înţelege) …i: …

Dar nu l-aş trimite la bătălie ca mama lui Ştefan, să moară pentru ţară, ci num, ai până la Şoseaua Kisseleff, invitându-l să-şi arunce ochii pe firma pe care până mai ieri scria: *Chateaubriand.*

Va constata cu acest prilej că acum \scrie: *Eldorado.*

— Ei, şi? va zice el fără îndoială.

— Nu ei, şi? i-aş răspunde, ai răbdare ţ Acestea sunt efectele urii în contra ortografiei.

1 – Cum? Aşteaptă!

Ura în contra gramaticii, combinată1; cu Xenofobia şi cu nu ştiu ce articol din nu ştiu ce legiuire, a dus la acest rezultat bizar.). *]*": „;

— Nu-nţeleg nimic.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

— Stai puţin! La-nceput nici eu n-am înţeles.

Când ştiam precis că ieri luasem dejunul la *Chateaubriand* şi când am văzut că azi birjarul mă duce la *Eldorado,* nu ştiam ce să cred. Amicul meu, Alexandru Ionescu, patronul acestui local, e om cu carte şi cu scaun la cap. Să fi înnebunit peste noapte? Ferească Dumnezeu, se prea poate! Mă duc să-l văd. Nimic anormal în vorba şi înfăţişarea lui. Cine ştie, îmi zic, mulţi par întregi până ce-i atingi la partea slabă şi pe urmă… Doamne fereşte! Luăm un pelin, două pelinuri, trei pelinuri

Trag cu coada ochiului: niciun simptom alarmant.

Îmi iau inima-n dinţi şi (fie ce-o fi!), întreb deodată (credeam că ăsta-i punctul slab):

— Da’ de ce-ai schimbat firma?

A început să râdă şi mi-a spus omul, tot.

Iată:

Firma *Chateaubriand,* fusese impusă, ca toate firmele, la una mie lei anual, într-o bună zi însă patronul se trezeşte cu o impunere *de două zeci şi patru de mii* lei, pe motiv că e străină.

Face apel. Experţii consultaţi, sprijinindu-se pe motivul că s-a găsit cineva (nu se ştie bine cine), care să traducă pe Michel în Mihai şi pe Étienne în Ştefan şi că la

rigoare chiar lui Anatole France i s-ar putea spune Ghiţă România, atâta vreme cât s-ar afla între fruntariile noastre, au opinat că trebuie să se găsească altul (pe socoteala patronului), care să *traducă* şi cuvântul francez *Chateaubriand.*

Un singur expert ingenios şi conciliant, a făcut opinie separată, propunând ca vorba în litigiu să nu fie

AL. O. TEODOREANU

chiar tradusă, ci numai românizată, fiind scrisă aşa: *Şatobrian* şi chiar (mai bine) La *Şatobrian.*

Patronul a refuzat. Pentru un licenţiat în drept, nu face! Ce-o să zică lumea? – se gândea amărât.

Obiecţiunile lui cum, că nici cuvintele *Gambrinus, Tivoli, Gioconda, Belmont-Palace, Finocchi,* ş.a. nu-s tocmai neaoşe, au fost respinse ca nefondate. De aceea s-a văzut silit să schimbe firma din *Château briand* în *Eldorado.*

— Dar *Eldorado e* cuvântul românesc? – Asta să v-o spuie judecata!

**ERA** CARAGIALE INTELIGENT?

Sper că cititorul îşi dă seama că nici îi pun, nici îmi pun asemenea întrebări. De altfel, una, din acelaşi aluat (n-o formulasem eu) aştepta răspuns în coloanele unui mare periodic francez:

*Shakespeare, etait-il intelligent?*

Răspunsul a venit pe măsură:

*Mais, îi n'avait que faire de l'intelligence!*

Răspunsul la întrebarea noastră n-a fost însă la înălţime. O recunosc, şi cu melancolie, căci eu l-am dat.

Mă dusesem în Dealul Mitropoliei (pe atunci nu aveam Patriarh), la Camera Deputaţilor, unde aveam treabă cu un amic care, la acea epocă reprezenta naţiunea. Amabil, amicul m-a poftit în incintă, până la terminarea şedinţei. I-am mulţumit, dar n-am intrat, în asemenea cazuri, am preferat totdeauna bufetul, măcar că nu-i faimos. Nu-mi place să mă simt tolerat. Şi, întrucât un musafir al incintei e mai mult decât un fotoliu, care în definitiv, e la locul lui şi are măcar voie să scârţâie? Să stai

impasibil, pe când un om de seamă, pe care ţi-ar plăcea să-l asculţi, încearcă zadarnic să se facă au



zit, fiindcă gloata urlătoare are impresia că va fi mai pe placul şefului, dacă prin interjecţii şi apostrofe nearticulate îl va împiedica să vorbească? Să asişti ca o mumie la votarea prin aclamaţiuni sau ridicare de mâini, a unei legi pe care o socoteşti idioată? Să auzi un energumen, debitând de la tribună, în numele poporului român, cele mai formidabile insanităţi, fără să-ţi fie îngăduit un gest de dezaprobare, o vorbuliţă, sau cel puţin să-i dai cu călimara-n cap?

Nu, nu, prefer bufetul! O bere bună, o cafeluţă proaspătă, un tovarăş întâmplător şi vremea trece.

În ziua aceea, nimerisem bine. O masă de prieteni, băieţi deştepţi şi veseli. Discuţia aprinsă, berea îngheţată. Puteam aştepta oricât! Se vorbea de Caragiale. Costel, un băiat voinic, oacheş, cu păr mare, buclat şi privire pătrunzătoare sub fruntea lată şi boltită, era într-o vervă drăcească. Zise:

— L-aţi auzit adinioarea pe nenea Manolache (şeful organizaţiei din care tot grupul făcea parte)? Şi, imitându-l *Munca şi higiena socială sunt cele două coloane vertebrale prin care respiră creierul unei naţiuni!*, O scrisoare *pierdută"* continuă, domnii mei, o continuăm. Alegători şi aleşi, toţi avem rol în ea. Oriunde, oricine şi oricum i-ar face monumentul maestrului, nu-i va putea aduce un omagiu mai mare decât acela pe care îl reprezintă această cupolă, care-i adăposteşte copiii, lăsându-i să se manifeste liberi, în văzul întregii ţări. Nu există regizor care să fi visat înscenare în stil mai grandios.

Toată ţara participă la spectacol, toţi facem parte din el.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

Între timp, se apropiase de masa noastră conu Iancu, zâmbind cu bunăvoinţă şi mângâindu-şi favoriţii albi. Conu Iancu fusese de mai multe ori ministru şi prezidase pe rând şi Camera şi Senatul.

I-am oferit scaunul meu.

— Şi credeţi voi, băieţi, că acest Caragiale era un om inteligent? (Costel îmi făcea semne din ochi să-l las să vorbească, dar nici nu mă gândisem să fac altceva).

Unul, mai fără tact, replică: – E o întrebare care astăzi nu se mai poate pune!

Conu Iancu oftă amar:

— O fi, dar voi nu-l ştiţi decât din scrierile lui.

Eu l-am văzut.

În faţa acestui argument peremptoriu Costel avu un gest de aprobare:

— L-ai cunoscut, personal, coane Iancule!

— L-am cunoscut *pe urmă,* dar nu de aproape, întâi să vă spun cum l-am văzut: Mă întorceam cu nevastă-mea din străinătate. După ce trecem de Braşov, intrăm în vagonul-restaurant să luăm un ceai. Să fi fost 8 sau 9 dimineaţa… nu-mi amintesc. Intrăm. De-abia ne aşezasem când, zărim la masa de alături un individ congestionat şi descheiat la guler. Pe masă, numai sticle goale. Am aflat mai târziu că era de cu seară acolo. Nu trecu mult timp şi apăru alt individ, tot atât de congestionat şi luă loc la masa lui. Mai comandară bere. Apoi, începură să vorbească pe româneşte, dar aşa porcarii, că nevastă-mea se făcuse verde. I-am făcut semn să se facă că n-aude. Ea, nu, că leşină. *Aşa: e damele, sensibile.* Ce te faci, nene? fac scandal.

IO – Tămâie şi otravă

AL. O. TEQDOEEANU

Nu face! Ne-am ridicat cu ceaiurile nebăute şi am intrat în compartiment.

— N-aţi reclamat? întrebă cineva.

— Ca români, nu puteam *pentru ca să ne dăm* în spectacol în ţară străină. (Costel îmi face cu ochiul, având aerul să-mi spuie: aşa-i că-i dulce?).

Dar asta nu importă. Ştii cine era acela care vorbea mai multe porcării?

Toţi amuţiserăm în faţa enigmei. După o lungă tăcere, aprins, mânios, conu Iancu ne dumeri:

— Caragiale, domnilor. Ca-ragia-le! Privirea lui conu Iancu spunea clar: Ce mai vreţi? Amicii mă spionau neliniştiţi, îmi cunoşteau firea şi sentimentele faţă de marele scriitor. Se aşteptau, fără îndoială, la o replică tăioasă. Sunt sigur că trebuie să-i fi decepţionat teribil, atunci când am întrebat ipocrit:

— Coane Iancule, nu te supăra, dar ai văzut cu ochii matale cele ce ne-ai povestit, sau vrei să râzi de noi?

Conu Iancu mă privi cu toată buna lui credinţă:

— Cum te văd!

— În cazul acesta, ce să zic? Ai dreptate. Nici vorbă nu mai poate fi de inteligenţa lui Caragiale.

Conu Iancu se înseninase:

— Îmi pare bine că, deşi eşti tânăr, nu te laşi influenţat.

De-atunci, conu Iancu îmi face deosebita cinste de a mă considera printre prietenii lui.

*Ce pot pentru ca să fac?*

POLEMISTUL

Că într-o ţară eminamente agricolă, românul s-a născut poet (nu zic eu, Alecsandri), de mirare nu-i: natura… Dar acesta e aspectul rustic. Din clipa în care şi-a lăsat opincile la rohatcă şi a păşit pragul cetăţii pe tălpi gumate, el a devenit polemist.

În România-Mare, polemica nu este, ca pe alte meleaguri, un mijloc de a lămuri idei şi fapte. Ea este un scop şi o virtute naţională. Predestinat să fie polemist, citadinul român debutează prin a polemiza cu doica, trece apoi, din şcoala primară încă, la polemica scrisă, însemnând pe pereţii W.C. – celor când nu adevărate mărgăritare folcloristice, cel puţin că profesorul e idiot şi soţia lui peltică, pentru a ajunge să compună în liceu ţepoase catrene epigramatice şi se desăvârşeşte în universitate, mai ales prin activitatea extraşcolară. Dacă nu reuşeşte să-şi treacă licenţa, îi rămâne vocaţia. Arena publică mai câştigă un toreador. De-aci înainte, cluburile politice şi cafeneaua, care geme de polemişti, îi sunt deschise. Să nu-l cumva superi, că te-ai dus! El e mai mult

decât un simplu personaj foarte important, mai mult decât un supraarbitru al luptelor politice „io.

AL. O. TEODOREANU

mai mult decât un as al redacţiilor şi un Führer al întrunirilor, el e un Mitropolit al reputaţilor, un Patriarh al succeselor şi insuccesel or, în fine un Ţar al vieţii publice.

În imperiul lui de hârtie, tăcerea are acoperire aur. El ştie perfect şi la nevoie poate dovedi (numai la nevoie, mă rog frumos), cine e amantul soţiei prefectului, cât a rămas dator cutare ministru croitorului, pe când învăţa la Paris, ce anume doctorii furniza farmacistul din Burdujeni sau Strehaia cutărui episcop şi câte şi mai câte. Dar iubitor al moralei publice şi conştient de menirea lui purificatoare, acest migălos colecţionar de documente omeneşti, cu caziere şi fişe, nu le va da niciodată în vileag, decât (să respectăm expresiile consacrate), *silit de împrejurări.* Sensibilul pezevenghi suferă, domnilor, când scrie scârbe şi spurcăciuni, vârându-şi în văzul lumii nasul în intimităţi fetide, gest pe care totdeauna îl *regretă.* De multe ori el e atât de sentimental şi atât de robit eticii pe care unicamente o serveşte, încât în toiul celei mai violente campanii şi tocmai când se afla la doi paşi de victorie, îşi ia seama şi se opreşte brusc. Respiraţia i se cum s-ar zice, taie. Mulţi au scornit şi nu se sfiese să strige în gura mare, că aceste tăceri subite ar fi remuneratorii. Dar aceia sunt tot polemişti.

Condus de un instinct precis şi sigur, românul a ştiut din vreme să diferenţieze polemica autohtonă de orice manifestare similară de aiurea, în această materie, precum mai sus s-a scris, e cu totul original, în nicio ramură de activitate, specificul naţional n-a triumfal mai deplin, în alte ţări, drumul până la tribună sau la coloana de ziar e plin de

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

obstacole. Prejudecata cinstei, superstiţia moralităţii, fanatismul bunei credinţe, mania probităţii, ticul răspunderii, obsesia politeţii, poza curtoaziei, pretenţia autorităţii, snobismul eleganţei şi alte mofturi, au ucis în

germen atâtea frumoase vocaţii, împiedicând adevărate talente să se manifeste util, pe acest teren. E de mirare chiar, că atâtea popoare pline de toleranţă, pentru scriitori şi artişti, să fie atât de alarmant riguroase, pentru ziarist şi politician, adică, pentru omul altfel public. Sunt sigur, de pildă, că niciun francez cultivat n-ar expulza din bibliotecă pe François Villon, în momentul în care se afla că genialul trubadur tâlhărea la drumul mare, după cum niciun burghez cu mintea întreagă n-ar renunţa la citirea operelor lui Oscar Wilde, pentru că s-ar fi întâlnit într-un obicei prost, cu niscaiva polemişti de-ai noştri. Sângele omenesc, pe care stiletul ucigător al inspiratului autor al baladelor, l-a făcut să ţâşnească din pieptul semenilor, nu poate acoperi în ochii cititorului prestigiul unui vers nemuritor şi nici şterbi farmecul unei rime.

Sunt sigur însă că dacă lui Villon i-ar fi tunat prin cap să ţie predici, sau dacă, trăind astăzi (o ipoteză!), ar fi râvnit să devie deputat, sau ar fi întemeiat gazete, el ar fi fost energic împiedicat (nebuni franţujii) de înşişi admiratorii lui, poate. Cel din urmă cetăţean ar fi stârnit aprobări, în momentul când i-ar fi strigat: hoţule sau asasinule, aici nu ai cuvânt! Românul, însă, mai conciliant şi mai estet, a trecut peste aceste amănunte, uşor.

— Hoţ, desigur, pungaş ordinar, de acord, escroc, şantajist, tot ce vrei, dar… *are talent.*

AL. O. TEODOREANLT

Formula înţeleptului dar paradoxalului Petre Carp a fost, după cum se cuvenea, pe dos întoarsă, înainte ca vrednicul om de stat s-o fi formulat:

— „Talentul *justifică* orice încarnaţiune şi frumuseţea *implică* prostituţia”. Acesta e punctul de plecare al polemistului român de talent. Şi care e polemistul român care să nu aibă talent?

Articolul de faţă a fost scris, cu foarte mulţi ani în urmă, **în** redacţia unui cotidian dispărut. Un coleg de redacţie, astăzi foarte apreciat, citea peste umărul, meu ceea ce scriam. Deodată, m-a apostrofat:

— Dumneata totdeauna te desolidarizezi de breaslă!

M-am uitat surâzând la cele scrise, ca Leopardi la întinsul mării, am salutat şi-am părăsit redacţia.

DOUĂ ANECDOTE

Imediat după război, circula printre liberali o anecdotă. Se zice că bătrânul Pherekide nu plătise niciodată dări. Considera aceasta dacă nu ca un drept, dar ca un mic privilegiu, pe care ţara în slujba căreia albise i-l datoreşte. Şi nimeni nu s-ar fi încumetat să tulbure o stare de lucruri acceptată şi consfinţită de cinci decade şi mai bine de istorie contemporană. Odată, pe când bătrânul om de stat era în opoziţie, un agent fiscal, de-abia numit, se făcu tare să obţină impozitele.

— Nu căuta pe dracul, că-l şi găseşti, i-a spus şeful lui, binevoitor.

El nu, că ştie el ce face.

— Vezi-ţi de treabă, băiatule, c-au mai păţit-o şi alţii!

Agentul nu voia să ştie de nimic. Chiar în acea zi s-a prezentat la domiciliul contribuabilului recalcitrant. A fost primit imediat.

Pherekide şedea la birou şi citea un ziar:

— Ce doreşti?

Tonul şi înfăţişarea bătrânului au operat imediat asupra agentului, în sens potolitor:

AL. O. TEODOREANU

— Sunt de la fisc, cucoane, ştiţi pentru impozite.

Bătrânul l-a privit cu oarecare uimire, l-a măsurat din tălpi până-n creştet şi după ce l-a fixat o clipă, i-a şoptit:

— Pherekide!

Deşi intimidat, agentul nu înţelegea să renunţe aşa deodată, la scopul vizitei lui:

— Domnule Ministru, nu vi le cerem toate, dar măcar ceva, cât doriţi dumneavoastră.

Răspunsul a fost acelaşi, dar pe un ton ceva mai urcat:

— Pherekide!

Agentul începuse să bâlbâie:

— Dacă nu puteţi acum, Excelenţă, spuneţi-mi când să viu!

Bătrânul se ridicase pe jumătate din fotoliu şi când a răcnit pentru a treia oară: „Pherekide”, agentul dispăruse.

E. foarte probabil că, această anecdotă, nu-i decât o anecdotă. Am motive să mă îndoiesc de autenticitatea ei, dar cine poate nega că nu-i verosimilă? Ba, ceva mai mult: se poate susţine că era nevoie de-un bărbat politic de dimensiunile lui Pherekide pentru ca faptul să fie *posibil* în Dacia Traiană?

Şi acum o alta. Scena se petrece într-o noapte de iarnă, pe străzile Parisului la 1841 leat.

Unui tânăr i-a plăcut să se distreze introducând, prin surpriză, un bulgăr de zăpadă în corsajul unei trecătoare. Femeia a ţipat şi când şi-a dat seama de unde-i vine neplăcerea, s-a repezit la acel glumeţ şi l-a luat la palme. Tânărul a ripostat. Agenţii poliţiei au sosit tocmai când bătaia era în toi. După



obiceiurile epocii, tânărul a fost lăsat să-şi vadă de drum, iar femeia noctambulă înşfăcată şi condusă la primul post, unde urma să i se dreseze actele pentru cele şase luni de închisoare care o aşteptau.

Un domn, care asistase de la început la desfăşurarea evenimentelor se luă după grup. Ar fi voit să intervină în favoarea nenorocitei, în faţa circumscripţiei ezită. Era un om cunoscut. Cine va crede că a putut interveni dezinteresat într-o asemenea afacere şi la o asemenea oră? Avea duşmani şi ziarele umoristice şi cupletiştii de prin toate cabaretele nu aşteaptă decât asemenea subiecte. Bunătatea a primat, însă, şi domnul a intrat. Comisarul l-a luat de sus:

— Depoziţia dumitale, mai mult sau mai puţin interesată, nu are nicio valoare. Fata aceasta s-a făcut vinovată de loviri în piaţa publică. A bătut un Domn. Va face şase luni de închisoare.

— Domnul meu, a spus străinul, când vei afla cine sunt, vei schimba, poate, tonul şi felul de-a vorbi şi mă vei asculta.

— Şi, cine eşti dumneata?

— Victor Hugo.

În faţa acestui răspuns, comisarul şi-a pierdut capul, nu într-atât, însă, încât să elibereze arestata.

Agenţii depuseseră şi lucrul nu mai era uşor.

— Într-un singur caz, domnule Hugo, aş putea opri lucrurile. Dacă v-aţi semna depoziţia.

— Dacă libertatea acestei femei depinde de semnătura mea, iată.

Şi, Victor Hugo a semnat. Pe semnătura poetului, femeia a fost pusă în libertate.

AL. O. TEODOREANU

Nu-i aşa că nu-i verosimil? Totuşi, e adevărat, întâmplarea e povestită de însuşi Victor Hugo în minunatele pagini, care alcătuiesc *Choses vues,* sub titlul *Origine de Fantine.* Recitindu-le, mi-am amintit de prima poveste de care aceasta s-a alăturat într-o semnificativă împerechere. Şi, mi-am mai amintit de cel mai mare poet al neamului meu care figurează într-un proces-verbal într-o circumscripţie din Capitală şi care reprezintă un jalnic document al vremii: „Individul Mihai Eminescu, etc.”

Dar astăzi chiar dacă un Tudor Arghezi sau Brătescu V. Voineşti s-ar afla în situaţia lui Victor Hugo, la declararea numelui n-ar fi întrebaţi:

— Ocupaţia dumneavoastră?

Şi pe bună dreptate mă întreb: când, oare, cuvântul meşterilor şi cărturarilor noştri, va cântări în viaţa publică, măcar cât al unui agent electoral, din culoarea de verde?

DEMOCRAŢI ŞI **OLIGAKHI**

Alături de masa la care luasem loc cu prietenul meu, la restaurantul Enescu, mânca singură o blondă zveltă, cu ochi imenşi şi expresie candidă, în trecere, prietenul meu a salutat-o. I-a răspuns, roşind puţin.

— N-o cunoşti? mă întrebă.

— Nu.

— E moldovancă.

După nume, o cunoşteam. Părinţii ei fuseseră mari proprietari, într-un mănos judeţ din Ţara-deSuş.

— Curioasă povestea ei, continuă prietenul meu şi

caracteristică acestor vremi. Rămânând orfană şi-a cheltuit puţinul moştenit ca să-şi termine studiile. E licenţiată în litere şi filosofie. Ca studentă a dus o viaţă modestă şi corectă, locuind într-un cămin, în învăţământ n-a putut intra. Prin stăruinţele unui prieten al tatălui ei care fusese vechi liberal şi ocupase înalte demnităţi în acest partid, a fost numită funcţionară la o instituţie de stat. Auzisem că devenise o funcţionară model şi că era respectată de toată lumea pentru purtarea eiire



proşabilă, dar o pierdusem din vedere. Ei bine, dragă, ştii unde am întâlnit-o acum câteva zile? într-o casă de rendez-vous!

— Cum aşa?

— Aşteaptă. Jenat, m-am făcut că n-o văd.

M-a chemat ea: nu-i niciun secret, mi-a spus şi te rog să spui la toţi unde m-ai văzut. E în interesul meu.

— Nu mai eşti funcţionară? am întrebat-o.

— De-o săptămână nu mai: m-au dat afară.

Să nu-ţi închipui însă că pentru că sunt aici. Ar fi să faci o confuzie de cauză şi efect. Sunt aici pentru că nu mai sunt acolo.

— Dar cum s-a întâmplat, zic? Reduceri?

— Nicio reducere. M-a denunţat o colegă că sunt liberală. Asta e tot.

Acuma, urmă amicul meu, socoate şi tu cam ce primejdie poate constitui pentru un guvern o fată ca asta? Cel mult poate paria pe o cutie de bomboane că vin liberalii şi să-şi anine în peretele din odăiţa ei portretul lui I.G. Duca, sau George Brătianu (nu mai ştiu de ce nuanţă e).

Şi crezi tu, zic eu atunci, că întâmplarea asta justifică…

— Ai răbdare, mă întrerupse prietenul meu; Văzându-se dată afară cu nepusă-masă, s-a dus la secretarul general al ministerului de care depindea instituţia. Acesta (îl ştii), i-a propus să supeze împreună *la Chateaubriand,* pentru a găsi o soluţie.

I-a tras o palmă. Argumentaţia ei de altfel e foarte logică: decât să cedez unui maimuţoi nesuferit că să-mi păstrez un post în care muncesc opt ore pe zi pentru patru mii de lei pe lună, prefer să câştig



şaizeci de mii, cedând cui îmi place. Crede-mă, mi-a spus ea, n-am avut până acum cinci zile niciun amant. Am intrat însă în această casă cu hotărâri ferme. *Alea jacta* est… Şi m-a părăsit zglobie, la un semn pe care de după o perdea i-l făcuse patroana. Din uşă, mi-a strigat: „sunt aici zilnic, între trei şi şapte”.

Nu sunt dintre aceia care fac responsabilă societatea de toate faptele noastre condamnabile, trebuie să recunosc însă că uneori nici ea nu e complet nevinovată. Dar fapta aceasta care, după cum bine spunea prietenul meu, ilustrează o vreme şi desigur o Iunie, mi-a amintit de-o alta, care, după mine ilustrează şi ea o vreme şi-o altă lume. O ştiu de mult şi până acum am tăcut-o. Peste ea însă s-au aşternut destui ani, ca să o pot povesti. O însemn aici, aşa cum am povestit-o şi prietenului meu atunci, adică aşa cum a fost:

Se ştie că după pronunciamentul cavaleriei de sub glorioasa domnie a Regelui Carol I, mulţi ofiţeri au fost siliţi să părăsească oştirea. Printre aceştia se găsea şi un tânăr locotenent, băiat de neam, vesel şi foarte simpatizat în Capitală, dar complet lipsit de mijloace. Având relaţii în partidul conservator, a fost numit în poliţie, cu o leafă echivalând cu aceea a gradului pe care îl avea în armată.

Venind liberalii la guvern, l-au dat afară. Pierderea slujbei coincidea cu o boală gravă care-l lovise pe neaşteptate. Un camarad care s-a dus să-l vadă, l-a găsit într-o stare jalnică. Acest om, care înveselise o lume întreagă, pe patul de suferinţă şi mize al. teodoreanurie plângea. Impresionat, camaradul s-a dus la prefectura poliţiei Capitalei. Prefect era Kneazul Moruzzi…

— Ce pot să-i fac, a spus Kneazul, e conservator.

— Bine, dar îl putem lăsa să moară de foame?

— Asta-i altceva. Eu în slujbă nu-l numesc, dar leafa i-

oi da-o, cât oi fi eu prefect, numai să taci din gură.

Şi astfel, prin intermediul acestui devotat şi discret camarad, Kneazul i-a servit leafa, până când a închis ochii. Cheltuielile înmormântării tot Kneazul le-a suportat.

Tocmai când terminam de povestit, suava blondă s-a ridicat să plece, aruncându-ne un surâs nevinovat. M-am uitat la ceas: trei fără un sfert.

Începea noul serviciu, pe care generoasa democraţie i-l oferise. Privind-o cum se strecura mlădioasă, sub privirile aprinse care o urmăreau, nu m-am putut opri să nu exclam:

Infamă oligarhie, unde eşti?

**FOCURI** ÎN VÂNT: LEGILE

Am asistat demult la serbarea onomasticii unui copil miraculos. Nu împlinise doisprezece ani. Cu taburetul deşurubat la maximum, ca să poată ajunge la claviatură, descifra la primă vedere Schuman, Schubert sau Mozart, orice, cu o comprehensiune muzicală uimitoare. Când îl cunoscusem, până să-i sosească din oraş părinţii, mi-a cântat acompaniindu-se singur, jumătate din Manon, de Massenet, punând în pronunţare şi în inflexiuni, intenţii şi nuanţe, care, în aceeaşi măsură cu admiraţia, inspirau un fel de spaimă şi în acelaşi timp milă. Haina de catifea neagră îi accentua paloarea. Buclele pletelor blonde atingeau gulerul de dantelă. La fiecare replică din operă, în ochii mari şi negri se aprindeau lumini. Pe un colţ al pianului, un caiet deschis.

Citesc: „Rezumat al teoriei ondulaţiei universale” de Vasile Conta, aparţinând elevului Şerban, clasa a II-a liceală.

Cu prilejul sărbătoririi, tatăl copilului, un imbecil solemn, cu şnapeti suri şi musteaţă-n sfârc de pepene, avusese o fantezie barocă: îl îmbrăcase ca

AL. O. TEODOREANU

pe un om mare (escarpins, frac, cravată şi mănuşi albe). Cu toată distincţia naturală a înfăţişării lui precoce, părea un picolo de restaurant mare. Dar intuiţia acestui copil extraordinar şi puterea lui de adaptabilitate îl ajuta

să nu pară ridicol în această împrejurare, indicându-i tonul just. Era comic totuşi să-l vezi la uşă aşteptând musafirii, ajutând (cu câtă vocaţie!), cucoanelor să-şi scoată mantourile şi oferindu-le apoi cu cea mai neafectată curtoazie braţul, pentru a le conduce în salon, în timpul mesei a fost centrul atenţiei generale. Plin de vervă şi de haz, nu avea, cu toate acestea nimic copilăresc în conversaţia lui. Pe când oferea o pară pe care o curăţise în prealabil cu măiestrie, vecinei lui de masă, l-am auzit servind iritat, această surprinzătoare replică tăioasă, unui unchi care îl zeflemisea:

— Inteligenţa e experienţa tinerilor, după cum experienţa e inteligenţa bătrânilor, scumpe domn.

După primul pahar de şampanie, junele se ciupise. Invitat de cunoştinţe, a refuzat să spuie versuri de Alecsandri, zicând că sunt banale. A recitat în schimb din Eminescu *(Luceafărul, La steaua* şi *Satira* I), din Musset (La *N uit d'octobre)* şi din Verlaine (La botine *chanson,* aproape în întregime).

În timpul acesta, tatăl, înveselit pe aceeaşi cale, apăru c-un ţilindru pe care îl îndesă pe capul copilului, zicându-i:

— Ia, fă puţin pe deputatul, Şerbane.

Am fost cu toţii martorii unei improvizaţii oratorice, în genul acelora ce se pot citi zilnic în *Monitorul Oficial,* cu singura deosebire că era ceva

ŢĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

mai puţin parlamentară, prin aceea că apostrofele pornografice lipseau cu desăvârşire.

Nu ştiu de ce (vorba vine!), dar nu împărtăşeam deloc hazul convivilor. Mă gândeam cu melancolie la Senat, Cameră, Academie, Universitate şi alte lucruri mari şi mai departe la senatori, deputaţi, academicieni, profesori şi alte lucruri mici. Îmi aminteam fără să vreau, că de la Unilrea Principatelor încă, politica noastră s-a căsnit exclusiv să instaleze temeinic *conţinătorul,* pentru un conţinut enigmatic, care urmează să vie, cu timpul, în picături.

Astfel se lămureşte de ce am avut amirali *înainte* de-a avea flotă, Academie *înainte* de-a avea scriitori şi savanţi în număr prezentabil, Teatre Naţionale, *înainte* de-a avea o literatură dramatică *naţională,* etc. etc.

Prodigiosul copil îşi terminase discursul. Cum sta tolănit pe fotoliu cu ţigareta-n gură (un capriciu!) şi cu ţilindrul înfipt până-n urechi, ar fi putut foarte bine reprezenta alegoric civilizaţia românească întreagă. Istoria noastră contemporană n-a început altfel: *fă tu pe deputatul,* tu, pe senatorul, tu pe magistratul, tu pe economistul, tu pe generalul etc., etc. Aşa a primit, Caragiale opera sa completă, direct din mâinile lui Htibsch. Căci, cincizeci sau şaizeci de ani de zile în viaţa unui popor, oricât de înzestrat nu pot însemna mai mult decât cei unsprezece, în existenţa bipedului cuvântător.

Dar românii (popor eminamente agricol), se trag din romani (popor eminamente juridic). De aceea facem noi doar atâtea legi şi scriem român cu *a* din a (Roma, Roman, Român). Nici prin gând nu ne trece să ironizăm cumva, admirabilele dispoziţii leii – Tămâie şi otravă

AL. O. TEODOREANU

gistative ale poporului român. O simplă observaţie însă. Neîntrecutei perspicacităţi a vechilor Quiriţi, nu i-a scăpat că îndeobşte legile bune sunt *provocate* de proaste stări de fapt. Tinereţea noastră exuberantă, pare a fi trecut uşor peste acest amănunt.

Şi, ca să luăm o pildă din istoria dreptului roman, vom aminti că în începuturi *pater familias* avea drepturi nelimitate asupra copiilor, femeii şi sclavilor *(patria potestas, manus, potestas Dominica).*

Pe atunci sclavul era restucru. Laolaltă cu boii şi uneltele agricole, făcea parte din patrimoniu *(familiapecuniaque).* Epoca de aur a acestei legislaţii *barbare,* corespunde (curios!), capitolului *patriarhal* al istoriei latine. Atunci când legea *nu oprea* pe stăpân să facă ce vrea cu sclavul lui (să-l chinuiască, să-l vândă, să-l omoare), raporturile dintre ei erau din cele mai omenoase, ba se stabilise chiar un fel de înrudire domestică (termenul

exact îmi scapă).

Pe măsură însă ce drepturile sclavului se suie spre punctul culminant, când el, încetând de a fi res, devine *persona,* condiţiile de viaţă comună, se înăspresc până la cruzime. E drept că şi *naţionalitatea* a jucat un mic rol în această poveste, învingători în războaie. Romanii reduc la sclavie captivii de alte neamuri, faţă de care nu aveau aceeaşi solicitudine ca pentru a-i lor (hospes, hoştis). Legiuitorul a trebuit să intervie restrictiv. Dar Romanii erau neîntrecuţi (şi asta am moştenit-o cel mai mult şi cel mai bine), în a eluda legile. Aşa se face că legile cele mai perfecte şi mai înaintate convieţuiesc armonic cu cea mai mizerabilă stare de lucruri.

Nu pentru a etala erudiţie am recurs la acest exemplu. El nu e de altfel decât o vagă reminiscen

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

ţa din elementarul manual al lui Gaston May, pe care l-am cercetat în treacăt pe când îmi pierdeam vremea învăţând dreptul (şi-i cam multişor de atunci). Nu l-am menţionat decât pentru că e folositor temei noastre.

La noi, se legiferează febril. Această agitaţie legislativă dovedeşte că în ţară nu e bine (o ştim de altfel şi de aiurea). Dar ea mai dovedeşte că legiuitorii noştri sunt convinşi că dacă e ceva putred în România, acel ceva e de carton: legea, înlocuim cartonul cu alt carton: *similia similibus curantur.*

Pe urmă, aşteptăm să fie bine. Dacă nu-i bine, iar legiferăm. Ş-am tot legiferat de la război încoace, fără întrerupere. Dar, nu se simte nimic.

De aceea, de câte ori aud la cafenea, vreun eminent bărbat de stat, vorbind de noua lege ce va să ne fericească şi pe care o are în cap, sau numai în buzunar (tot una), eu mă gândesc la altceva – şi mai comand o bere

**OPINIA PUBLICĂ**

E fată bună şi gata la orice.

S-a crezut că e o născocire a revoluţiei franceze pentru că pe atunci prinsese forme mai pline.

Dacă pe acele vremi era mai gălăgioasă şi lua aluri

de ţaţă, o făcea din delicateţe: nu voia să jignească gustul contemporanilor.

Ca „l'éternel feminin al lui Laforque are:

*L'art de toutes les écoles.*

*Et des âmes pour tout les gouts".*

Nu va cunoaşte bătrâneţe şi n-a cunoscut copilărie.

S-a născut de 16 ani şi a rămas aşa.

E sinceră, candidă, credulă, naivă şi uită repede.

Democraţilor li se topeşte inima după ea, ca unor anumite domnişoare de pension după tenori din cavalerie şi ofiţeri din operetă – absurd.

Reacţionarii îi jură veşnică ură sau înalt dispreţ – exagerat.

Înţelepţilor le inspiră o ironică simpatie.

Poate şi puţină milă.

Unde n-a umblat şi câte n-a văzut!



A iubit, a crezut, a uitat, şi iar iubeşte şi iar crede şi iar uită.

I-a spus o hetairă că virtutea e nerozie – şi ea a crezut.

Şi-a îmbălsămat trupul cu miresme ameţitoare, aduse de marinarii străini ai Orientului fabulos, şi aşteptând trecătorul nocturn în pragul gyniceului a murmurat cântece ademenitoare, plimbând degete leneşe pe lira cu şapte corzi.

Un cerşetor i-a spus că e păcat ce face – şi ea a crezut.1

Luând drumul pribegiei a sărutat urmele paşilor în Nazaret – născutului şi plângând a suit calvarul.

Un legionar i-a spus că zeii nu mor şi că numai în patria lui sunt z; ei – şi ea a crezut.

În Roma lubrică a jertfit din nou prosternându-se (ca şi pe malurile tainicului Helespont) pe altarul din spumă întrupatei Venus Urania.

S-a veselit la fel în circurile decadenţei latine, ca altă dată la întâile olimpiade.

Cântată de poeţi la petreceri, aclamată în forum de

vulgul profan, beată de aromate vinuri viclene, cu părul despletit, goală, a sardanapalizat în inelul din ce în ce mai aprins al privirilor lascive, o tarantelă obscenă.

AL. O. TEODQREANU

Un monstru de metal i-a spus că ea îi va fi sprijinul (sufletesc) în luptele pentru cucerirea sfântului mormânt – şi ea a crezut.

În castelul cu şapte turnuri şi-a aşteptat credincioasă întunecatul senior (câteva sute de ani).

Trubaduri visători şi paji şăgalnici i-au suspinat madrigale galante şi meşteşugite rondele când, la ivirea ei în albastrul salon, apusul i se aşternea la picioare ca un heraldic covor de purpură, pe când oglinzile – fumurii în penumbră – prelungeau la infinit reverenţa cucernică a vasalilor smeriţi.

Un păstor de la „Opera Comică" i-a spus că fericirea e în mijlocul naturii – de carton – a peisagiului Wateau – *şi* ea a crezut.

Printre mlădiile sălcii (pictate) şi-a frânt. mijlocul mlădiu, pentru a se oglindi într-un pârâu imaginar, în ale cărui ape inexistente a întâlnit pentru întâia oară (aşa-i cupletul) buccele pudrate ale unui cochet marchiz, rătăcit la vânătoare şi apropiat tiptil, halucinat.

*Bergere legere*

*Je crains ţes appas, etc.*

Marchizul i-a lăudat ispititor minunele curţii – şi ea a crezut.

A străbătut saloanele „Varsailles"-ului cu graţii de libelulă, lunecând, uşoară, pe undele unei arii neauzite; şi-a ondulat trupul sinuos în pavane pline de graţii şi pe fildeşul „clavicin"-ului degetele ei au trezit în dezmierdări sufletul lui Lulli.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

adormit pe clape, zglobiu în gavotă, melancolic în menuet, frivol, seducător.

A rătăcit prin parcul lui Lenotre, unde bazinele înfloreau sonor ca să acopere zumzet de săruturi în boschete, pe când razele de lună curgeau – aur viu pe

verdele mort al frunzişului în declin.

Pe când căuta să-şi amintească locul întâlnirii însemnat cu roş de buze pe evantail, un „cetăţean” i-a spus că marchizul minte – şi ea a crezut.

S-au înălţat baricade, s-au incendiat palate, s-au distins oratori şi ea a văzut marchizul suind treptele eşafodului de unde a privit-o sfidător. Atunci i-a fost ruşine.

A închis ochii, a plâns şi i-a părut rău.

A colidant apoi taverne rău famate unde republicani grosolani şi aprigi i-au dat vin acru şi-au învăţat-o cântece cu două înţelesuri.

Ostenită de-atâtea schimbări. Opinia Publică voia linişte.

S-a mutat la mahala unde a trăit în concubinaj efemer cu tot soiul de oameni de rând, pe rând. Şedea cu perdelele trase şi-un felinar roşu (stea polară) * indica drumul amatorilor, veniţi din toate părţile s-o cucerească definitiv.

După războiul mondial, Opinia Publică s-a schimbat mult şi s-a lăsat de aventuri. Stă-n cerdac şi bea cafea (a devenit obeză).

— Un pol!

AL. O. TEODOREANU

În locul felinarului roşu e un papagal verde care se adresează trecătorilor neîntrerupt şi triumfător:

*„Vot universal!”*

*„Expropriere cu justă şi prealabilă* despăgubire”.

„Jos, sus-ul”.

*„Sus jos-ul”.*

Un domn student i-a făgăduit solemn mariaj cu popă. Dumneaei i-a cumpărat (acum are de unde) săpun, hăinuţe noi ş. c. 1. Dar dumnealui şi-a luat într-o bună zi diploma de doctor în drept din sipetul dumneaei şi s-a tot dus cu bicicleta, vârându-şi în jambiere cravaşa cu cap de ogar.

Ea îl aşteaptă…

ÎMPUŢINAREA CUVIINŢEI*

Acest articol, conceput în beznă (aici se poate face spirit pe seama autorului), a fost scris la luminare (aici se

poate face spirit pe seama direcţiei uzinei), cu toate că imobilul în care a redactat e prevăzut cu instalaţie electrică.

Cititorul a înţeles (cine face spirit pe seama cititorului?) că de mica pană de lumină de aseară e vorba.

Departe de mine gândul de a mă răzbuna de acest „mauvais quart d'heure" pe directorul uzinei, dându-l, cum se zice, la gazetă (s-ar putea doamne fereşte, face spirit pe seama gazetei). Ba ţin chiar să accentuez că reputaţia de eminent specialist a directorului uzinei nu mi-e necunoscută, şi că, mai mult, ştiu că toţi aceia care au avut plăcerea să ia contact personal cu domnia sa, păstrează cea mai bună impresie despre civilitatea manierelor sale. Dacă în lupta pe care o duce în contra întunericului succesul câte odată alternează şi treaba nu merge cum s-ar cuveni, adică (vorba ceea), ca

— Tot despre Iaşi e vorba.

AL. O. TEODOREANU

pe sârmă, vina de cele mai multe ori se împarte, între un material mecanic defectuos şi unul omenesc idem, al cărui autor nu e directorul şi prin urmare de a cărui calitate nu poate fi tras la răspundere.

Deşi, nu despre directorul uzinei şi nici despre întreruperea curentului de aseară vom vorbi în rândurile ce urmează. Ne vom mărgini să facem câteva consideraţiuni marginale, sugerate de acest incident periodic, cu care ne-am obişnuit tot atât cât şi cu cele două muzici care delectează ieşenii în Piaţa Unirii, executând *simultan arii diverse.*

Nu sunt un pretenţios absurd şi detest patetismul. Martor mi-e Dumnezeu (şi toţi amicii) că n-am acuzat niciodată guvernul pentru că s-a furat o valiză în Gara de Nord; că n-am disperat niciodată de viitorul ţării pentru că un brigadier de jandarmi a furat o găină sau pentru că dl. Iuliu Maniu a mai făcut un *expozeu;* că n-am avut niciodată crize de nervi pentru că hotelurile din Bucureşti au mai puţine etaje ca cele din New York şi pentru că viaţa din Mizil diferă în totul de cea din Birmingham; că n-am

comandat niciodată *pârjoale moldoveneşti* la restaurantul *Capsa,* nici gâturi de raci „à la bordelaise" la *Lupu Fleică;* că nu m-am mirat niciodată că F. Aderca nu scrie ca Miron Costin, şi Camil Baltazar ca Paul Verlaine; că n-am invidiat niciodată pe dl. Mihail Dragomirescu pentru că scriind *în aceeaşi chestie,* pe mine mă durea capul şi pe domnia sa muşchii mâinii drepte; că în fine n-am pretins culturii naţionale să întreacă pe acea a statelor cu tradiţii culturale multiseculare, nici unui singur guvern românesc, să realizeze într-o sân



gură guvernare, atât *de* mult dorita debalcanizare a moravurilor patriei.

Ştiu de asemeni, că rămăşiţele unui comod fatalism de cea mai pură esenţă slavă, altoit pe un prielnic teren de tembelism oriental, ne-a scutit de efortul unei reacţiuni, fixându-ne în politica braţelor încrucişate, într-o pasivitate, pe care nici Mahatma Gandhi n-a visat-o mai desăvârşită, pentru apaticul lui neam de fachiri, în faţa tuturor relelor ce ne bântuie ne-am deprins să ne mulţumim cu explicaţia, stereotipă şi universal aplicabilă: războiul! Plăteşti bilet de ei. I pe C.F.R. şi garnitura nu conţine decât vagoane de ei. II-a? Războiul! Primeşti o telegramă trei zile după ce-ţi fusese anunţată printr-o simplă scrisoare? Războiul! Cumperi un pachet de zece ţigarete din care trei sunt goale şi restul ca pâumbii cartuşelor Manlicher? Războiul! Te duci la o instituţie a statului care e obligată să funcţioneze până la ora l şi găseşti ghişeul închis la 12 şi un sfert? Războiul! Dacă s-ar pune un premiu pentru acela care ar descoperi un fapt, fie din viaţa publică, fie din viaţa noastră intimă, pe care ODinia publică să îl a-l pună imediat în sarcina războiului, sunt convins că după câţiva ani de adăstare (cum se zice peste Milcov), iniţiatorul ar fi silit să schimbe destinaţia premiului, sau să-şi bage banii la loc, în buzunar.

Războiul e de vină că la Facultatea de Litere de ex. sunt candidaţi convinşi că „Scrisoarea pierdută" a fost scrisă de Eminescu şi „Pseudokinegetikos" de Sandu

Teleajen şi Adrian Pascu! Războiul e de vină că din membrii parlamentului de la tribuna căruia răsuna altă dată glasul a tot ce

AL. O. TEODOREANU

avea mai strălucit elocinţa românească, se recrutează azi clienţi ai puşcăriei! Războiul e de vină că ne-am trezit deodată cu o generaţie de fete ignare şi de băieţi de-o uluitoare rea creştere! Războiul e de vină că asistăm în trenuri la scena penibilă şi ruşinoasă a tinerilor sportsmani făcând pe cugetătorii în compartimente, pe când oameni bătrâni şi cucoane se chinuiesc pe culoare! Dar dumneata, cetăţene filosof, nu eşti de vină de loc?

Dar să lăsăm răspunderile şi consideraţiunile generale. Fără să vreau m-am îndepărtat de la intenţia mea liminară care nu era decât să povestesc un fapt. Repet că relatarea lui nu e o protestare.

Mi-am dat osteneala să-l înregistrez pentru că îl socot pitoresc şi reprezentativ. Iată-l:

Citeam aseară la masa mea de lucru. Tocmai terminasem un capitol, când s-a stins lumina. La timp – zic. Fumăm o ţigară pe întuneric şi ne gândim puţin la cele citite. Lumina însă nu se aprindea: a doua ţigară. Tot aşa. La ţigara a treia, iau telefonul şi cer uzina.

*Eu*

Alo! Uzina?

*Funcţionarul*.

Da, ce doriţi?

*Eu*

Mă rog matale, pana asta o să ţie mult?

*Funcţionarul*

Nu!

*Eu.*

Cam cât?

*Funcţionarul*

Până mâine!

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

Toată lumea ştie că după mai puţin de jumătate de oră, lumina s-a reaprins. De bună seamă că funcţionarul

acela o ştia şi el. Plăcut surprins de reaprindere, am făcut haz de gluma lui şi i-am apreciat sincer spiritul de farsă.

Asta nu m-a împiedicat însă să constat cu oarecare melancolie că ideea de autoritate stă gata să se prăvălească, dacă nu s-o fi prăvălit. Bineînţeles (şi asta e un rezumat al celor spuse), că nu pot pretinde funcţionarului român o egală curtenie faţă de toţi contribuabilii. Rezultatul acesta nu-l poate da decât o lentă evoluţie a întregii societăţi, al cărei produs este. Dar câtă vreme se găseşte în *această* fază el se cere stăpânit şi trebuie să ştie (ca să evităm perifrazele), de frică. Or, cine-l putea asigura pe el, că acel care întreabă, nu e comandantul corpului de armată, prefectul de judeţ sau chiar primul ministru? Răspunsul lui dovedeşte că nu-i pasă de nimeni şi de nimic. El glumeşte. Ei bine, eu în gluma aceasta văd sămânţa unei ameninţătoare anarhii, de aceea îmi permit a supune cazul tuturor conducătorilor noştri de oameni, pentru o mai serioasă meditare.

A DOUA CAPITALĂ

Oh, viile qui m’as vu naître et que e vois impurir!

Tare-i frumos laşul* şi tare-i murdar! Fotogenic cum nu e altul, e adorabil în cărţi poştale ilustrate, înconjurat de dulci coline, când verzi, când albe, când multicolore, (după anotimp), e plin de farmec pitoresc şi glorioase amintiri. Dar dacă nu ai prins cumva rădăcini în istorica lui argilă, sau dacă nu eşti împins de cine ştie ce obligaţii de la care nu te poţi sustrage, să te ferească Dumnezeu, cetăţene, să trăieşti douăzeci şi patru de ore între zidurile lui! Vei fi învăţat poate, în tinereţe, câţiva ani prin şcolile laşului şi survenirile pe care le-ai păstrat nu corespund cu afirmaţiile mele? Poate că vei fi citit drăgălaşa literatură a apologeţilor acestei mândre cetăţi de Scaun? Poate că vei fi participat la vreo şedinţă a societăţii *Amicii laşului,* cu sediul în Bucureşti? Poate că ai legături cu vreun intelectual (toţi ieşenii sunt intelectuali), care te-a

— Zic laşul şi nu Iaşii sau Ieşii, nu din atitudine gramaticală.

ci numai pentru armonia frazei.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

convins că aeroplanul s-a inventat la Iaşi, că Ronsard era ieşan şi că Villa Borghese e un moft pe lângă Marele Hotel Traian? Au te îndoieşti cumva de cele ce-ţi spun şi crezi că din motive care îţi sunt necunoscute, ca netrebnic renegat, te mint? Ei bine, atunci, dacă îţi simţi inima tare, vino, cu mine!

Per me şi va nella città dolente

Gara Iaşi!

Cam pustie, cam tristă, nu?

Parcă s-a întâmplat o dramă grozavă şi acum lumea s-a împrăştiat. Nu te speria. Nu s-a întâmplat nimic, exact ca în casa despre care scrie d. M.

Sadoveanu. Aceasta e trăsătura caracteristică a oraşului cu gesticulaţia modelată pe un străvechi şi *molcom* andante. Trebuie să te pătrunzi bine de această atmosferă ca să poţi înţelege sufletul adormit al cetăţii somnambulice.

Şi ca să nu pierzi absolut nimic din cele ce ai de văzut să începem cu restaurantul gării. Zici că cel din Piteşti e mai prezentabil? Eu nu ţi-am spus? Ai vrut să te convingi personal? Convinge-te!

— Băiete, două ceaiuri!

— Ce să fie?

— Două ceaiuri!

*Momental,* dar mai aşteptaţi puţin că nu-4

foc.

Te uiţi la linguriţă? Da, e de plumb. Oraş sărac!

AL. O. TEODOREANU

Cornurile crezi că sunt de ieri? Eu sunt sigur, leşanul e conservator. Ceaiul e apă chioară? Nu-i nimic! Nu te oblig să-l bei. L-am cerut ca să-ţi faci o idee. Ţi-e grijă de bagaje? Linişteşte-te! Le vei găsi unde le-ai lăsat. Să nu-ţi închipui că hamalul simulează: doarme din picioare. Când n-au ce face.

hamalii se joacă de-a caii şi uite, s-au deprins.

Acuma cred că te-ai convins că ei nu vorbesc în hexametri şi te asigur că nici birjarul nu e wagnerian. Te

previn de asemeni că portarul n-a colaborat niciodată la Viaţa *Românească şi* că madama nu cultivă în timpul liber pictura. Are ocupaţii mai lucrative. Birja ţi se pare cam hodorogită? în schimb şi calul e bătrân. Ar fi ridicol să vezi înhămat un Orloff la o asemenea brişcă. Aşa, se armonizează. Nu găseşti? Te întrebi ce miroase aşa? Canalul! laşul e canalizat. Uite gurile, în fiecare stradă sunt guri. Pe cine am salutat? Gunoaiele! Sunt de anul trecut! Adică de anul trecut… zic şi eu aşa… cine ştie de când sunt? Poate dinainte de Unire, poate din timpul lui Ştefan, poate de la fondarea oraşului, în cazul acesta, nu văd de ce permit autorităţile să li se adauge gulere tari şi şoşoni vechi. Le alterează caracterul. E un anacronism. Ce comisiunea monumentelor istorice doarme? Nu te mira că s-a oprit trăsura. E la deal şi e prea încărcată. Să vezi că îndată calul o să înceapă a da înapoi. E mai cuminte să ne dăm jos. Trebuie să-i uşurăm sarcina. De altfel până la hotel nu mai e mult. Puţină mişcare ne dezmorţeşte. Iată, am ajuns. Ţi-am ghicit gândul: vrei să faci o baie! Să vedem, în Iaşi nu se ştie niciodată când curge apa.

Vrei să ştii câte instalaţii sunt în tot hotelul? Una



singură. Vrei să ţi-o arăt? Urmează-mă. Asta e.

Ia, învârte! auzi cum fâşiie ca gânsacul? îţi aminteşti desigur cupletul lui Tănase:

*Ăsta robinet Are marafet.*

*Învârţi în sus învârţi în jos Degeaba, face – fâs.*

Nu rimează, dar e adevărat: degeaba face f îs I Nu curge.

Inutil să te informezi la personal. Nimeni nu ştie. Ţi s-a vorbit de baia turcească? în adevăr, e foarte bună dar, luni nu funcţionează. Singura soluţie e să cumpărăm patruzeci de sifoane şi să facem duş pe rând. Te interesează cearşaful? Madama m-a asigurat că e foarte curat. Când i-am cerut să-l schimbe, părea profund jignită de neîncrederea mea.

— N-a dormit pe el decât o singură persoană.

Un domn colonel, mi-a spus ea.

Spuneai că ai vrea să revezi Cetăţuia. Să ieşim în piaţă, să căutăm un vehicul. Ştiu că nu-ţi place să circuli cu cai invalizi, dar iartă-mă, în automobile cu asemenea cauciucuri eu nu mă aventurez. Am mai păţit-o. Dacă vrei însă să te edifici asupra exactităţii spuselor mele, întreabă aşa de curiozitate chauffeur-ul cât ne cere până la grădina Copou. Ţi-am spus doar că nu-s taximetre.

Aici e pe învoială. Oraş patriarhal. Cât ţi-a cerut? O sută de lei? Vezi deci, că eu am exagerat în minus, când îţi spuneam că-ţi va cere numai şaizeci.

12 – Tămâie şi otravă

AL. O. TEODOREANU

La Bucureşti e drept că o cursă de mărimea acesteia nu înregistrează mai mult de optsprezece lei.

E adevărat însă că maşina nu are de luptat acolo cu atâtea accidente de teren şi că nici nu te poartă prin locuri atât de pitoreşti. Ş-apoi, Bucureştiul e capitală în lege. laşul nu e în ierarhia urbanistică decât a doua capitală, aşa ceva ca un fel de Subsecretar de Stat. Să facem o mică vizită prietenului nostru din Păcurari.

Hai şi pe jos, dacă vrei. Ce să-i telefonezi, domnule? Te crezi la Londra? Până îţi răspunde centrala, am ajuns. Ce te uiţi aşa la stradă, n-o mai recunoşti? Te cred: se mută! Dezgustată şi ea de Iaşi o ia încet-încet, ca broasca ţestoasă, spre Vest.

În fiecare an câte un metru. Prin simpatie, celelalte o urmează, cu tot, cu edificii şi monumente, aşa că nu e de mirare că într-o bună zi, compatrioţii mei se vor trezi cu laşul în Munţii Apuseni.

Iată, s-a făcut unu. Vrei să mergem la restaurant? Nu-i! Dacă îţi spun că nu-i, poţi să mă crezi.

Este o cafenea-restaurant care gătea şi mâncări când a inaugurat-o, dar acum nu cred să mai gătească. Era mereu pustie! De ce? Prea era luminată, prea era curată, prea pretenţioasă, îeşanul e om modest. O berărie şi o cârciumă, e prea destul. Ş-apoi, patronii cafenelii sunt din Bucureşti. Personalul de asemeni. Prea au procedat cu ostentaţie, închipuieşte-ţi că înainte de a deschide localul,

au scos de prin şuri, curte şi bucătării *patru* (pe onoarea mea) *sute* de căruţe de gunoaie în văzul indignat al tuturor ieşenilor. E umilitor pentru un oraş atât de istoric! Cum au stat gunoaiele cincizeci de ani, fără să supere pe nimeni, puteau să mai steie încă pe



atâta, fără niciun risc pentru imobil. Ce, o să-i înveţe bucureştenii pe ieşeni ce-i curăţenia? Dacă-s curaţi dumnealor, să fie la ei acasă! Asta este.

Îmi pare bine că vrei să mergem la o cârciumă.

Ţi s-a vorbit desigur de cârciumile laşului, îmi spuneai odată că ai avut nişte colegi de Universitate ieşeni, care, în mijlocul Parisului sufereau de nostalgia unui pahar de vin din oraşul natal.

Gustă şi alege. Ăsta e oţetit? Nu-i nimic. Să ne dea altul. Ăsta are miros de doagă? Altul, jupânef şi ăsta miroase? în definitiv nu-i nimic, poţi fi sigur că oricât îi bea *nu te doare capul.* Aşa mi-au spus toţi amicii care se întâlnesc zilnic în acest local.

Sunt oameni de bună credinţă. Dar în afară de asta „ştii ce calitate mai are acest vin? E *natural!* întreabă patronul:

— Natural! N-avem decât vinuri *naturale.*

Spune şi dumneata acum, că eşti un om, care ai călătorit, ai mai băut de când eşti, undeva în afară de Iaşi, vinuri naturale? Proaste, proaste, recunosc, dar garantat naturale? Pâinea? E de ieri, ca şi cornurile din gară. Nu se ştie bine de ce, dar în Iaşi e foarte greu să găseşti pâine de azi. De altfel, cea de ieri e mai bună pentru stomac, dat fiind că e de calitate inferioară. Să nu-ţi închipui însă că în toată Moldova e aşa. Uite, la Vaslui de pildă, dar ce Vaslui? alături, la Târgu-Frumos e o pâine excelentă.

Asta e şi uşor de înţeles. Oraşe mici, oamenii n-au ce face, se ţin de mofturi. Dar să încetăm glumele. Cred că te-am chinuit destul. Nu sunt de felul meu sadic şi nici nu vreau să pleci cu o impresie proastă din oraşul în care am copilărit şi am învăţat.

carte. Ţi-am rezervat o surpriză. Te ştiu meloman şi am oprit bilete pentru diseară la concertul pe care îl dă Cazals la Teatrul Naţional. Hai până la Agenţie să le ridicăm. Ian te uită, dragă, concertul nu mai are loc! Nu s-a vândut niciun bilet! Ce ghinion! Tocmai acum şi-a găsit şi Cazals să vie la Iaşi, când Mis Evelyn îşi ia adio de la ieşeni, vârându-şi pentru ultima oară în acest oraş, drăgălaşul ei cap în gura leului!

Ia uite ce de-a lume în faţa circului! Vin jandarmii.

O companie întreagă. Nu te mira. I-a scos să păzească intelectualii ca nu cumva să se strivească la înghesuială!

Ştii ce? nu mai dormim în Iaşi. Avem un tren la patru. Diseară suntem la Bucureşti: facem o baie mâncăm pâine de azi şi cu riscul de-a căpăta migrenă, vom bea o sticlă de vin care chiar de n-o fi *natural,* o să ne placă.

— Poftiţi în vagoane, domnilor!

Perspectiva Gării de Nord îţi surâde? Şi mie! Dar de ce mă priveşti aşa? Eşti poate, cum zice Neamţul, *ein exclusiver Idealist?* Materialismul meu brutal te jigneşte? în cazul acesta nu-mi rămâne decât să mă descopăr şi din toată inima să-ţi spun: mai poftim!

**GIOVINEZZA**

„Atenţiune! Cântece noi! Romanţe şi tangouri! Ultimele şlagăre! Didina-n pijama! La casa fără zăvor! Iubirea mea-i un submarin! Să nu iubeşti prea mult femeia! Şase lei, domnilor, şase lei!” Contemplam cu explicabilă milă pâlcurile de tineri cu pantaloni mult prea largi şi cu umerii vătuiţi ca nişte muguri de aripioare şi nevârstnicele copile cu sprâncenele smulse şi excesiv fardate, (vedete *în potenţia* într-un Hollywood imaginar), pe care ţigănuşul depozitar ambulant de hrană sufletească, le adunase în poarta Cişmigiului, distribuindu-le contra cost, marfa lui de şase lei. E întristător spectacolul desigur, să vezi adunată la un loc, atâta cantitate de omenesc inferior; dar precocii amatori de artă şi ideal de această natură, îi bănuiam făcând parte din categorii sociale năpăstuite,

care n-au avut nici când, nici unde să înveţe a preţui altceva.

Intrând în grădină însă, am văzut pe-o bancă patru elevi de liceu, urmărind fiecare cuvintele pe-o broşură fistichie, pe când un altul, deja tenor, le cânta cupletele. M-am întors la poartă, am cumpărat broşurele şi m-am aşezat pe-o bancă alăturată, pentru a păstra şi eu o amintire despre ceea ce poate face

AL. O. TEODOREANU

deliciul acestor viitori intelectuali, educatori şi desigur conducători de ţară. Tânărul care cânta câştigase o serioasă erudiţie în materie, deoarece fiecare titlu de cuplet, purta, dedesubt, după cum am constatat din lectura broşurelelor (aveam trei), indicaţia ariei pe care trebuie executat. Şi le-a cântat pe toate. Dau câteva exemple: *Junona* (se cântă pe aria Ilona). *E greu ca să găseşti o fată* (Se cântă pe aria: Aş vrea ca să găsesc o fată). *Uită-mă!* (Se cântă pe aria: Minte-mă!), *La casa cu geam colorat* (se cântă pe aria: La casa cu geam luminat), *Anita* (se cântă pe aria Roşită), *Cocuţa dragă de la colţ* (se cântă pe aria: Vecina mea de vis-à-vis), *Vândă* (se cântă pe aria: Sanda), etc., etc. O singură bucată: *O! Monah,* se cântă tot pe aria: O! Monah. E drept însă că structura versurilor face orice abatere aproape imposibilă.

Iată acum şi o probă (in extenso), de cântec nou (şase lei, domnilor!).

INEZ

Tu *eşti jolie, zău aşa, Cum alta pe pământ nu e îţi jur parol pe-onoarea mea că eşti comsa şi tout a fait Hai vin iubita mea Inez Iubirea mea să ţi-o declar Căci în amor eu nu sunt malaez Mă aprind ca un jar.*

REFREN:

*Inez aş vrea să fii a mea*

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

Căci *la tine am dambla*

*Draga mea*

*Inez tu eşti*

*Ca în poveşti*

*Că eşti – mişto cum altă fată nu-i*
*Şi eşti foarte elegantă*
*Cât se poate de picantă*
*Parol îţi spui*
*Doar tu mă furnici*
*Mă înfierbânţi c-un tremurici*
*Hai vino-ncoa'*
*Să fii a mea*
*Că eşti fată cu tipic*
*Şi ai şic.*

M-am ridicat de pe bancă cu o senzaţie de gol în toată fiinţa mea. Printre claxoanele şi vociferările Bulevardului nu mai auzeam tenorul din grădină. Vocea stridentă a vânzătorului de cântece noi, romanţe şi tangouri (şase lei, domnilor!) m-a urmărit multă vreme şi imaginea celor trei adolescenţi nu voia să mă părăsească. Se aprindeau pe rând, sus stele, jos reclame luminoase:

*Junona* (se cântă pe aria Ilona). *E greu ca să găseşti o fată* (se cântă pe aria: Aş vrea ca să găsesc o fată), *Uită-mă!* (se cântă pe aria: Minte-mă), etc., etc.

Îmi aminteam de-o vreme, când tineri şi tinere, îşi dădeau întâmire în toate grădinile din ţară, ca să recite *Luceafărul, Nunta Zamfirei* şi *Oltul.*

Ţi-aduci aminte, Deniostene?"

— Botez.

CĂMINUL

Mulţi reduc semnificaţia acestei înalte şi nobile noţiuni, la aparenţele ei materiale. Pentru aceştia, un acoperiş de ţiglă, tinichea sau stuh, aşezat pe patru ziduri şi cu om înăuntru, constituie un cămin.

Redus astfel, căminul e tot atât de puţin cămin „cât e un strat de grâu din Grădina Icoanei agricultură şi o cucoană care a învăţat două valsuri şi trei tangouri după ureche, la clavir, o artistă. Nu pe zidărie, nu pe materie şi nici măcar pe om, ci în primul loc, pe sufletul lui cade accentul în această noţiune. Materia e un efect şi-un accesoriu. Cu voia dumneavoastră am îndrăzni să definim căminul: *expresia materială a sufletului acelor ce locuiesc*

*laolaltă între patru pereţi,* în căminul lui, omul nu e numai *la* el, este el, în toată puterea cuvântului, e cel mai el, maximum de el. Fiecare încăpere, fiecare ungher, fiecare obiect, ni-l denunţă, harnic sau leneş, neglijent sau ordonat, murdar sau curat, generos sau meschin, artist sau cârnăţar, om de gust, sau gorilă. Dar nu despre latura psihologică şi estetică m-am îndemnat a scrie. Există o altă la



tură, care, momentan primează. I-am putea zice, fără să greşim, socială, dar pentru că mai aproape de trup ne e cămaşa decât paltonul, să-i zicem numai naţională. Asupra ei va să stăruim.

Căminul – şi când zic căminul înţeleg familia şi când zic familia înţeleg ţara – a reprezentat şi reprezintă în ordinea spirituală, ceea ce a reprezentat şi reprezintă în ordinea materială, proprietatea individuală, absolută şi transmisibilă, adică una din cele două pietre de temelie pe care s-a zidit omenirea şi pe care a vieţuit de la întemeiere, până în zilele noastre. E firesc deci, ca degradarea uneia din ele, să ameninţe existenţa întregului edificiu. Exemple avem destule, din toate timpurile şi la toate punctele cardinale. Ne gândim la aceste toate, astăzi, când în ţara de abia înjghebată, căminul românesc e departe de ceea ce-a fost şi de ceea ce-ar trebui să fie.

Marele cataclism care, cu preţul sângelui, ne-a statornicit hotarele la locul lor, unde-au fost, a adus, fără îndoială, uimitoare progrese tehnice omenirii, dar i-a sugrumat sufletul din faşă. Sleită de mizerie, lipsită de îndrumări şi ocrotire, în bubuit de tun, înapoia frontului a crescut o generaţie aprigă, setoasă de viaţă, ignară, primitivă şi brutală.

Oamenii toţi au devenit mai răi, raporturile dintre ei mai aspre, preocupările lor mai vulgare, în locul poeziei, în bibliotecă stă astăzi mănuşa de box, iar în ghiozdan, patina. Nu vreau, Doamne fereşte, să iau cumva atitudine în contra sportului, indispensabil unei armonioase dezvoltări, dar dus până la monomanie, ca acum, el devine

o serioasă primejdie şi-l condamn. Victoria n-a fost câştigată de saltim

AL. O. TEODOREANU

banei şi cei ce şi-au dat viaţa pentru România-Mare n-au făcut-o pentru ca astăzi, peste mormintele lor, ea să fie transformată în circ, cu menajerie.

Ostaşii lui Ştefan şi-ai lui Mihai îşi vedeau de trebile şi necazurile lor şi fără să ştie ce-i aceea „match" şi „campionat" şi-au apărat destul de bine tara, între intelectualul cocoşat şi atletul găunos, e loc destul pentru omul întreg. Un tânăr de douăzeci de ani, care în timp de douăzeci şi patru de ore n-a citit niciun rând şi nu s-a gândit la nimic, nu mai e un sportiv, ci de-a dreptul un imbecil. E trist ca la această vârstă el să nu ştie pe de rost măcar o strofă – şi nu ştie. E trist ca la această vârstă el să nu-şi fi cheltuit măcar odată toate economiile pentru a-şi ajuta un prieten, sau a face un chef cu mai mulţi – şi nu le-a cheltuit. E trist ca până la această vârstă el să nu-şi fi pierdut măcar o zi din viaţă pentru a strecura o floare unei fete – şi n-a făcut-o. Dar, să fim drepţi, asta nici nu mai are de ce s-o facă, de vreme ce fata vine la el, după fiecare match, pentru antrenament. Acasă n-o păzeşte nimeni şi pe acasă nici nu stă. Când nu-i la *el, e* la ştrand, când nu-i la ştrand e la dancing, când nu-i la dancing e la vreun bar, sau măcar pe Calea Victoriei. Mama, n-o aşteaptă, nici n-o caută. E şi ea la vreo partidă de bridge, la un ceai, la modistă, la dentist, mai ştiu eu unde? Tatăl, dacă nu-i la slujbă, e la Club, sau la Bodegă. Membrii familiei se vor vedea la masă, în cazul că nu mănâncă pe rând (în ordinea sosirii), şi dacă nu sunt reţinuţi aiurea. Dar casa care adăposteşte asemenea exemplare umane nu reprezintă un cămin şi cei ce convieţuiesc în ea nu reprezintă

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

O familie, decât printr-o anacronică prejudecată legală. Toţi îşi trăiesc viaţa separat şi în afară. Camerele lor nu au alt rost decât acela al cabinelor în care actorii se îmbracă şi se grimează, pentru spectacol. Piesa se joacă aiurea.

Din fericire, acest fel de a convieţui nu e generalizat încă şi, spre onoarea ei, provincia continuă să-i reziste, pe alocuri destul de dârz. E tot atât de adevărat însă, că şi acolo viaţa de familie a suferit simţitoare prefaceri şi că acei ce se adună la prânz şi seara în jurul unei mese, nu prea au ce-şi spune.

Tata, stă şi astăzi cu pălăria în mână în faţa camaradelor fiului.

Fiul, salută cu degetul, la beretul basc, pe prietenele mamei lui.

Tatăl, înainte de-a stinge lampa, mai citeşte o pagină, două, din Voltaire, Renan sau France, când nu are la îndemână o carte nouă.

Fiul nu citeşte decât pagina sporturilor, din cotidiane.

Mama, când rămâne singură, mai încearcă la piano o arie de Bach, Mozart, Beetehoven, Dupare sau Debussi.

Fiica nu ştie decât fox-troturi.

Mama n-a fumat niciodată (dacă fumează), în faţa părinţilor ei. Fiica fumează pe stradă.

Bineînţeles, acestea toate pe treapta cea mai de sus şi în casele în care părinţii şi-au făcut studiile complete, primind o educaţie desăvârşită.

Scoborând scara… Dar de ce să mai scoborâm?

Subiectele discuţiilor la masă s-au schimbat şi tonul lor, idem. Apostrofa grosolană, a înlocuit gluma, zeflemeaua şi ironia, conversaţia a devenit



ceartă, când nu, între tineri, păruială şi pugilat.

Curtenia, politeţea şi bunele maniere, au fost. Cartea? Parcă n-ar fi fost nicicând? Pentru oamenii aceştia, nici nu poate fi, căci, vorba cântecului, dacă ar fi, s-ar povesti.

Uitaţi-vă puţin la petrecerea de la acest tânăr menaj: toţi vorbesc deodată, fără să se asculte unul pe altul. Nimeni nu poate urmări o idee şi nimeni nu posedă una. Fragmente, frânturi, monoloage, interjecţii. O cucoană îşi întreabă vecina asupra ultimului flim cu Ivan Petrowich. Drept răspuns cealaltă o întreabă, la rându-i, ce rochie va

pune la balul de la prefectură. Doi tineri se ceartă pe rezultatul echipelor respective de „fot-baal”. Domnul de gazdă e nemulţumit de pilaf. Doamna de cravata domnului.

Ascultaţi un pic:

— Ştii că Marie divorţează?

— O să-ţi spun una nostimă!

— Proust? E autorul preferat al Magdei, nu cred că e ceva de capul lui.

— Habar n-ai, domnule! mai bune sunt cele de morun.

— Eu nu iau decât seara.

Toate acestea simultan, în timp ce aparatul de radio e lăsat deschis, pe când în faţa microfonului cântă George Enescu, sau glăsuieşte Tudor Arghezl Nimeni nu-i ascultă şi nimeni nu se gândeşte să închidă aparatul. Au nervi de cauciuc şi asta nu-i deranjează.

— Este acesta un cămin?

— O, nu!

— Formează oamenii aceştia o familie?

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

— Nici atât!

— Sunt ei, intelectualiceşte europeni, în sens antebelic?

— Nu, nu!

— Trib deghizat?

— Asta, da!

Evocând acestea, cu violenta aversiune pe care mi-o provoacă multele şi desele exemple care mă năpădesc, tiranica lege a contrastului mă duce departe şi demult, într-o seară petrecută în casa bunicului, la Iaşi. Era după masă. Ne adunasem toţi (şi eram mulţi), în salonul de lângă cabinetul lui de lucru. Pe bătrâni îi aştepta masa de preferans, pe copii dominoul, loto-ul şi alte jocuri. Deodată intră tata, vestind că Ardealul ne trimite un nou şi mare poet. Avea în mână primul volum de poezii semnat Octavian Goga. A citit una, a citit două, apoi trei, patru, cinci, tot volumul. Bătrânii au uitat de preferans şi nimeni nu s-a mai gândit că ora de culcare a copiilor trecuse

demult.

Astfel treceau serile de iarnă, în mai toate casele de cărturari, în acele vremi. Astăzi însă, în câte oare vor mai fi trecând aşa!

CARTEA ŞI SĂPUNUL

Câteva constatări triste, câteva sugestii utile.

*Cultura* românească a mers în progresie geometrică, *civilizaţia,* în progresie aritmetică.

Aceste noţiuni, aiurea când nu cumulate, cel puţin conexe, la noi sunt încă *antinomice.* Punerea lor de acord trebuie să formeze obiectivul principal al instrucţiei noastre publice. Cei care poartă această grea răspundere, au avut suficient timp să remarce că românul e foarte accesibil culturii şi paradoxal de *refractar* civilizaţiei. Luat de la coarnele plugului şi instruit în şcoli, după douăzeci de ani de învăţătură, el poate combate pe Kant şi polemiza cu Bergson, poate concura în mântuirea bisturiului cu Roux, şi să se măsoare cu Mackensen, dar pentru a învăţa să se radă, să se spele, să mănânce, să discute şi să se comporte în societate, nici contactul cu Occidentul şi nici mai multe generaţii de bună stare materială, nu-i ajung. Şi e desigur întristător şi din punct de vedere naţional umilitor

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

spectacol să vezi un om de înaltă cultură sau* un ministru al ţării, comportându-se ca un valet, când se pot vedea (şi foarte des), valeţi prezentându-se cu mai multă distincţie.

Fără îndoială că o adevărată civilizaţie românească începe să scoată la lumină, ca puiul din ou, un cap zăpăcit şi că în această privinţă, nu suntem cei din urmă. Chiar satiricul Bernard Shaw, recunoaşte în Bucureşti, faţă de stările de lucruri de la vecinii noştri de la sud, un colţ de occident. Dar din atâta nu putem bate monedă şi nici să ne declarăm satisfăcuţi. Avem toate drepturile şi în acelaşi timp datoria să formulăm aspiraţii mai mari.

Faţă de veacul în care trăim şi faţă de cultura pe care am izbutit s-o asimilăm, pseudocivilizaţia în care respirăm

e un penibil anacronism.

Dar nu despre civilizaţia română mi-am propus să scriu, ci numai despre o latură a ei, cea mai izbitoare şi cea mai uşor de remediat: higiena. Aşa cum s-a predat şi se predă în şcoli, nu e de mirare că se află în faza ei actuală, sau, mai bine zis că nu se află deloc, e de mirare însă că niciun semn de ameliorare nu se arată de la cei în drept (nu s-arată, nu s-arată!).

Remediul stă în primul rând în puterea celor două ministere cu primordial rol educativ: al *Instrucţiei publice* şi al *Armatei* şi bine înţeles şi a celorlalte, în măsura în care au, sub a lor oblăduire, căminuri şi şcoli.

Atâta vreme cât *Şcoala* nu va avea ca deviză:

— Acest saw, nu e pus la întâmplare.

AL. O. TEODOEEANU

*Spală românul şi pe urmă dă-i cartea* şi *Armata*

*Spală soldatul şi pe urmă dă-i puşca şi când pune puşca-n cui spală-l iar,* nimic de făcut!

— Prin asta vrei să spui că românul e murdar? ar putea interveni iritat un susceptibil.

— Exact! i-aş răspunde.

Dar, pentru că e preferabil să *demonstrezi* decât să *afirmi,* voi demonstra.

Înainte de a purcede însă la această operaţie, fie-mi îngăduit a face câteva necesare consideraţiuni preliminarii, de ordin general. Pentru a proceda metodic, să începem prin a defini noţiunea, la lumina căreia va să examinăm acest aspect al necivilizaţiei noastre. Aşa dar:

*Higiena* = Acea parte a medicinei, cuprinzând totalitatea regulilor care asigură conservarea vieţii.

E deci, o ştiinţă *preventivă. Ea* se ocupă de *om* în măsura în care îl poate pune în maximum de apărare faţă de mediu şi de *mediu,* în măsura în care îl poate modifica în sens util vieţii. Prin urmare, câmpul ei de activitate e vast. Dar, nu ne vom ocupa în prezentul articol nici de latura locuinţă, nici de cea vestimentară nici de cea alimentară, ci exclusiv de latura *higiena corporală, stricto sensu,* nu pentru că celelalte ar prezenta o importanţă mai

mică, ci numai pentru că aceasta e cea dintâi şi cea mai uşor de observat şi nu cere din partea nimănui decât… bunăvoinţă (nu voi neglija să dovedesc şi temeinicia acestei afirmaţii auxiliare, în demonstraţia de mai jos).

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

E fapt notoriu că în ceea ce priveşte confortul în general şi higiena corporală în special, popoarele nordice (englezi, germani, danezi, suedezi, norvegieni), deţin întâietatea. Constatarea aceasta a îndemnat mulţi teoreticieni să susţie că murdăria ar fi unul din defectele care întunecă strălucirea, din atâtea puncte de vedere inegalabilă, a rassei latine.

Dacă e aşa, atunci avem încă o dovadă (şi perentorie!), că suntem latini. Dar, cum în privinţa latinităţii noastre avem suficiente dovezi, îndrăznesc să afirm că aceasta e prima la care putem renunţa, fără primejdie istorică. * Ş-apoi (în hipoteza că alegaţia e justă), chiar de o fi adevărat că popoarele latine sunt murdare, nu sunt nici *singurele,* nici *cele mai* murdare.

În zilele noastre nu cred să existe om pe lume mai murdar ca soldatul rus. Unui escadron de Cazaci căruia nu i-ar ajunge, ca să-şi astâmpere setea zece butoaie de alcool, îi e destul, ca să se spele, o cană de apă. I-am văzut, cu ochii mei, în timpul războiului, pe toţi aceşti urlători combatanţi, *luând eptă în gură dându-i drumul în palmele aduse-n scoică, sub formă de şuviţă, care, în ultima emisiune exploda zgomotos şi răspândind-o apoi pe hirsuta lor fizionomie, cu răcnete de vădită satisfacţie.*

Operaţia terminată, bărboşii cavaleri ai haosului, erau gata să-şi dea viaţa pentru Ţar, sau pentru un clondir de votcă.

Dar, (ca să reluăm firul întrerupt), dacă pentru a susţine vocaţia latinităţii pentru murdărie, ne-am osteni (puţin!), suindu-ne până la origini, afirmaţia

— Nu-i aşa? 53 – Tămâie şi otravă

AL. O. TEODOREANU

ne pare cel puţin pripită. Urmele grandioasei concepţii edilitare a romanilor sfidează şi astăzi omenirea

şi e cunoscută tendinţa lor spre curăţenie şi confort.

Patricianul în piscină proprie, plebeul în băi publice, dar *toţi se kpălau.* Prin urmare, *nu în predispoziţiuni de rasisă, ci într-un concurs de împrejurări* trebuie căutată explicaţia. Şi nu e greu de găsit.

Ca o reacţiune împotriva desfrâului din epoca decadenţii romane, catolicismul a preconizat cultivarea sufletului şi neglijarea celor trupeşti şi trecătoare, până la dispreţ şi completă uitare. Replica era firească, dar a *mers prea departe şi a durat prea mult.* Datorită acestei noi orientări, Evul Mediu a fost o pepinieră de idealişti şi eroi nespălaţi. Au speriat Bizanţul cu murdăria lor. Numai gândul la efectele sălbaticii centuri de castitate e suficient; să scârbească până la vomitare, ambele Americi. Bineînţeles că acest detaliu nu avea cum să împiedice menestrelii şi trubadurii să închine galante compoziţii nevinovatelor victime şi nici pe superbii cavaleri să moară cu gândul la ele, dar cred că nici cel mai infect ciolovec din pedestrimea moscovită n-ar putea dormi astăzi în aceeaşi încăpere cu nobilul „cavaler fără frică şi fără de prihană”, răpus ca un viteaz la Abbiategrasso, cu faţa la inamic şi am motive să cred că vampirul din Duseldorf, ar fi cruţat-o pe Monna-Lisa. Miroseau castelanele, miroseau Cardinalii şi Papii, miroseau Regii şi împăraţii, toţi, toţi, Suzerani şi Vasali, madone şi paji, maeştri şi ucenici, occidentul în întregime, ca ţapul mirosea.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

*Renaşterea* (fenomen cultural şi artistic), pune contemporanii în contact cu *gândurile* anticilor, nu cu *obiceiurile* lor (procesul nostru actual).

Murdăria se menţine până în timpurile moderne, persistând pe alocuri şi în contemporaneitate.

De ce şi cum se vor fi pus mai repede *de la page* Anglo-Saxonii, decât italienii, spaniolii, francezii, e o întrebare pe care o las fără răspuns. Fapt e că în Italia de la 1914, într-un port ca Brmdisi (localitate în care a murit Virgiliu), nu se găsea decât un singur hotel cu instalaţie de baie, adică având o singură instalaţie de baie pentru tot

hotelul (ca astăzi la Bacău sau Roman)*, că în Spania actuală foarte multe oraşe de provincie nu sunt mai avansate şi că în Franţa mai există încă ceea ce se numeşte acolo *bains* d *domicile* (citeşte: o societate care trimite acasă celui ce doreşte să facă o baie o cadă, cu apa* caldă respectivă). Prin urmare, nu după menţionatele ţări trebuie să ne orientăm, *în această privinţă.*

Ar fi de dorit să procedăm cu higiena, aşa cum am procedat cu telefoanele de pildă, căci e oportun să amintesc că România e cel dintâi stat din Europa care a instalat telefoane în *toate* comunele rurale.

Că funcţionează şi acum ca şi atunci, e altă poveste.

Saint-Sinion raportează că Ludovic al XIV invitând un segneur la Curte, acesta nu s-a prezentat, scuzându-se că făcuse cm o *zi înainte, baie.*

Scuza a fost acceptată ca firească şi suficientă, întrucât în acel *grand siècle,* care îi poartă numele.

— Uitam laşul!

13*



Însăşi Majestatea Sa, Regele Soare, *Roi tres chrétien,* n-a făcut decât o singură baie, în tot decursul glorioasei lui vieţi. Dar, de atunci au trecut mai bine de două veacuri. Eu am. cunoscut însă, în copilărie, un apreciat magistrat superior, care nu ieşea din casă în ziua în care *se spăla pe picioare,* ca să nu răcească, zicea el. Dacă ţinem seama că în fiecare zi avea slujbă şi că în fiecare Duminică era invitat, concluzia e de prisos. Aşa dar, iată un om al legii, cu înalte studii şi deţinând o mare demnitate în stat, el însuşi creator de legi, la curent poate cu tot ce e *nou* în materie de legislaţie, perpetuând superstiţii de acum două sute de ani. Acest om *cult,* nu e numai necivilizat, nu e numai murdar, e foarte murdar, e superlativ murdar, e scârnav, e parşiv. Dar, pentru că am dat acest exemplu de cultură fără civilizaţie, e timp să dau şi unul de civilizaţie, fără cultură.

În fabricile de şocolată şi alte produse alimentare din România, lucrătorii care de cele mai multe ori nu au alte

studii decât cele patru clase primare, conformându-se unei salutare legiferări a Ministerului Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale, *nu pot intra la lucru înainte de a se spăla sub un duş cald.*

În Suedia unde noţiunile s-au contopit de mult, *la toate şcolile primare sunt instalate duşuri,* înainte de a începe cursurile, copiii sunt trecuţi sub duş şi îmbrăcaţi la fel, cu haine păstrate în şcoală. Se mai îndoieşte cineva că în asemenea condiţii *epidemiile sunt excluse* şi că mortalitatea infantilă e într-o sensibilă descreştere?

La noi, unde epidemiile sunt în floare şi murdăria la apogeu, ceea ce Ministerul Muncii a făcut pen



tru lucrătorii alimentari, Ministerul Instrucţiunii Publice.nu a făcut încă pentru conducătorii de mâine, dintre care se recrutează şi *profesorii.*

Aceste incursiuni în timp şi spaţiu nu le-am făcut din îndemnuri agresive, ci numai dintr-o sinceră dorinţă de tămăduire. Faptul că în Sfatul Ţării nu m-a chemat încă nimeni, nu mă împiedică să zugrăvesc o jalnică stare de lucruri, supunând de la această tribună orizontală, judecăţii celor *aleşi,* care nu-s totdeauna şi cei *chemaţi,* câteva utile sugestii.

Am definit mai sus higiena. Ţinând seamă de faza ei actuală, să căutăm acum o definiţie a omului care înţelege să trăiască în condiţii higienice, adică a omului civilizat (deci curat), valabilă pentru vremea în care trăim.

Înţeleg prin om curat, omul care îşi spală cu apă caldă şi săpun corpul în întregime, *cel puţin* odată pe zi şi care îşi perie dinţii *după fiecare masă.*

Am subliniat mai sus pe *cel puţin,* pentru că îndeobşte oamenii se spală dimineaţa şi în centrele mari, asta nu-i suficient pentru păstrarea unei desăvârşite curăţenii.

*Dovadă:*

Facă oricine următoarea experienţă: după o prelungită baie de vapori (cel mai radical mijloc de curăţenie trupească), să se plimbe nu mai mult de-un ceas,

prin oraş. Întors acasă să ia un colţ de şervet curat, sau o bucată de vată, să-l (sau s-o) moaie în alcool şi să-şi frece obrazul.

AL. O. TEODOREANU

Va vedea pe şervet sau pe vată urme negre, la fel cu acelea pe care le lasă funinginea locomotivelor în călătoriile cu trenul. Prin urmare, logica însăşi ne indică să facem baie seara, pentru a intra în pat *curaţi.* Dimineaţa, un duş rapid ajunge. Pentru acei ce nu au instalaţie de baie, un tub cu apă caldă seara şi fricţiuni cu o mănuşă aspră dimineaţa cu apă călduţă şi, pentru cine suportă, rece.

Aşa dar, aşezându-l în limitele riguroase ale acestei definiţii, rămâne să dovedesc:

I) Că românul e murdar.

II) Că poate înceta de a nu fi, fără cheltuială.

Pentru că murdăria nu e apanajul unei singure categorii de cetăţeni, s-o luăm de jos (de la popor), pornind de sus (sus la munte, la izvor) şi haida-ha haida-ha, prin toată ţara, până la cele mai piramidale aşezăminte culturale, până în vorba ceea, vârful piramidei.

Îmi închipui că nu e nimănui necunoscută zicala populară: *numai mortul nu face păduchi.*

Optimiştii extremişti îşi vor închipui poate că zicala citată e o simplă reminiscenţă a. unor vremi de mult apuse, în cazul acesta nu le rămâne decât să facă o mică anchetă pe oricare „picior de plai şi gură de rai" şi să întrebe pe badea Ion sau pe leliţa Ioana (direct şi fără nicio jenă), dacă au sau nu păduchi. Să nu se îndoiască cumva că i se va răspunde altfel decât cu menţionată zicală, care, ca toate proverbele şi zicalele, oglindeşte înţelepciunea poporului şi *experienţa* de veacuri adunată.

— De altfel şi la poporul francez se găsesc expresii similare.

De exemplu verbul **bassiner** înseamnă şi **a încălzi palul ţi i umezi o** rană (de la **băseiu) şi a plictisi.**

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

— Da' ce-s mort! (sau moartă) să n-am? vor obiecta

nedumeriţi de bizareria chestiunii.

Şi dacă anchetatorul nostru îşi va arunca în treacăt privirea pe satul din vale, nu se poate ca în clipa feerică în care mândrul soare apune pe holdele de aur, să nu fie oprit locului de această pitorească privelişte: pe prispa din faţa casei, în timp ce vitele se întorc de la păşune şi oamenii de la lucru, o bătrână gârbovă, zbârcită şi, cum zice poetul, încărcată de ani, căutând păduchii din capul sprijinit pe ai ei genunchi, al unei descendente nevârstnice. îl pot asigura că în această clipă eminamente poetică, pe miile de prispe din miile de sate ale ţării, mii de bătrâne scotocesc în miile de capete ale miilor de nepoate, în căutarea milioanelor de minuscule hemiptere, într-un grandios şi perfect sincronism, nerealizat încă pe asemenea scară, de niciuna din marile case de filme din Hollywood. Curiozitatea îl va împinge desigur pe călător să intre şi în casă. Se va convinge uşor de firea blândă şi primitoare a ţăranului nostru, de isteţimea lui, dar va fi silit să ia act în acelaşi timp şi de starea de primitivă înapoiere în care trăieşte. De cele mai multe ori, o numeroasă familie se adăposteşte în două camere scunde şi cu lut pe jos; una, în care primeşte musafirii (cea mai bună) şi alta în care mănâncă, doarme... şi se reproduce. Pe paturi de scânduri, la pământ, pe cuptor, doarme fiecare pe unde apucă, la un loc cu porcul, viţelul şi diferite orătănii. Cu toate acestea, atâţia domni poeţi ne-au cântat pe cele mai variate metrici *curăţenia* ţăranului român.

Vederile acestor literatori apologetici asupra higienii nu merg mai departe de cămaşa albă şi frumos

AL. O. TEODOREANU

brodată care, în adevăr, e de un minunat efect plastic, mai ales în adunări, ca hora şi hramurile (în Oltenia, nedei). Acestui elegant port strămoşesc îi datorim sugestivă expresie de *lume albă,* prin care vioiul oltean indică o mare mulţime de oameni. E clar că şi domnul poet e murdar, dar are scuza că e murdar fără să ştie.

Citadinului care nu vrea sau nu e în măsură să se

deplaseze, îi ofer un izvor de informaţie mai comod şi desigur mai plăcut. Citească domnâa-sa inimitabilele *Amintiri din copilărie* ale neîntrecutului nostru povestitor Ion Creangă. Acele pagjni magistrale îl vor edifica asupra felului de viaţă ai fruntaşilor satului din acea nu prea îndepărtată epocă (şi nu s-a schimbat nimic de-atunci!). Recomand în special atenţiunii cititorului pasajul în care autorul ne descrie, cu mult humor ce-i drept, cum a căpătat *râie.*

La aceste pilde, la îndemâna oricui, voi adăuga şi câteva observaţii personale.

Vorbeam la începutul acestui articol despre oarecare *recalcitranţă* la civilizaţie, din partea anumitor compatrioţi. Pentru că satul l-am luat de jos, să luăm şi oraşul, tot de-acolo.

La cererea prefectului de poliţie al capitalei proprietarul unei băi publice şi-a pus la dispoziţia prefecturii stabilimentul, o dată pe săptămână, dând astfel putinţă sergenţilor de oraş să-şi curate anatomia, pusă în slujba ordinii şi siguranţei statului.

Pentru a controla dacă dispoziţia e executată, fiecare sergent trebuia să prezinte şefului ierarhic o viză, din partea casierului băii. Rezultatul prim a fost că cea mai mare parte din paznicii vieţii şi

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

avutului nostru se prezentau la casier, *stăruind să le puie viza fără să mai facă baie* şi făgăduind să-l mulţumească în schimb pentru acest serviciu.

O atitudine similară am observat pe vremea epidemiei de tifos exantematic, la un spital de triaj.

Pentru că această cumplită boală se propagă îndeobşte prin păduchi, primul tratament la care era supus pacientul era *despăducherea.*

Fiecare nou venit era tuns cu maşina (pe toate părţile acoperite cu păr, după cum suna ordinul), schimbat de rufe şi dus la baie. Ei bine, mulţi din cei care înfruntaseră cu vitejie gloanţele vrăjmaşului, cereau să dezerteze în faţa săpunului.

— *Eu n-am nevoie de baie,* îi auzeai spunând jigniţi, *că sunt curat.*

Concepţia curăţeniei fără apă şi săpun e de altfel foarte răspândită şi nu odată am auzit oameni cu studii superioare susţinând că ţăranul român nu are nevoie să se spele, deoarece e îmbrăcat foarte uşor şi trăieşte în plin aer.

Exemplul acesta, îmi aminteşte însă, de-o conversaţie la care am asistat odată la o tutungerie periferică, pe când patroana îmi schimba nişte bani.

Un fercheş plutonier de cavalerie glumea cu două domnişoare plinuţe, desigur din partea locului.

— De ce n-ai fost joi la Cişmigiu, întrebă una? – Joia nu vin niciodată, că mă duc la baie!

— La baie? interveni a doua pufnind de râs.

— I-auzi, Lenţo, reluă prima, adresându-se unei a treia, care intrase în grup: domnul Jenică se duce la baie!

AL. O. TEODOREANU

— *Poate că are nevoie,* replică ironică aceasta, muşcând dispreţuitoare buze subţiri.

Aceste exemple nu trebuie să mire pe nimeni.

Ele pot fi luate în aceeaşi măsură din lumea oamenilor cu dare de mână şi a intelectualilor.

Iată câteva:

Mă aflam în cabinetul unui profesor de la Facultatea de Litere, aşteptând să-şi termine toalete.

Se nimerise zi de alegeri la Senatul universitar.

Servitorul introduse un coleg de facultate care se interesă:

— Ce face domnul?

— Vă roagă să-l aşteptaţi puţin: e în baie. Omul şcolii, avu un gest de nemulţumire.

— *Bine, domnule, tocmai azi şi-a găsit?*

Proprietara unei pensiuni din Bucureşti mi-a spus despre o profesoară pe care o avea chiriaşă şi despre care ştiam că are o conduită exemplară, că-i o *stricată.* La protestările mele, mi-a ripostat congestionată:

— O *femeie cinstită nu face baie în fiecare zi, ca*

*dumneaei.*

La conacul unui proprietar venise un vecin şi el proprietar de pământ, pentru nişte socoteli care aveau să dureze câteva zile. Dimineaţa, musafirul ceru feciorului cele necesare spălatului. Acesta îi indică, după obiceiul casei, odaia de baie.

— Nu, nu, adu-mi mai bine aici, insistă **el.**

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

Î s-a adus un lighean, o căldare şi o cană cu apă, după cum a cerut. Amfitrionul, punând această comportare pe seama timidităţii, a trimis a doua zi dimineaţa pe unul din copiii lui, să-l anunţe că baia e gata.

— Mulţumesc, nu-i nevoie!

A treia zi, s-a prezentat gazda însăşi:

— Poate că vrei să faci o baie?

— Mulţumesc, mulţumesc, nu fac azi. Fac eu baie acasă, poimâine.

Întâlnindu-l peste câtva tâmp la Bucureşti, mi s-a plâns:

— Frumos, frumos, n-am ce zice şi bine, la amicul dumitale, dar prea te pisează cu baia lui.

Dumneata, care eşti mai intim, ai putea să-i atragi atenţia. Parcă ce? eu n-am baie la ţară? Dar fac când vreau!

Şi, pentru a dovedi încă o dată că opulenţa nu-i numai decât un indiciu de trai civilizat, voi mai da un exemplu, cel puţin tot atât de caracteristic. Condusesem un cunoscut până la poarta casei (un palat!), pe-o arşiţă mare.

— Ce bun ar fi acuma un duş suspină el!

— Ce, dumneata n-ai baie acasă? îl întreb mirat.

— Am şi n-am!

— Cum ai şi n-ai? Ori ai, ori n-ai!

— Să-ţi explic, urmă el, nevinovat. Am o instalaţie splendidă: faianţă şi marmură, tot, dar nevastă-mea ţine-n ea rufe murdare, le mai moaie femeia înainte de a le spăla, aşa că nu prea e chip să te apropii!

AL. O. TEODOREANU

L-am auzit pe un profesor al meu, om foarte inteligent şi de mare cultură, dojenindu-şi un fost coleg de şcoală, ai cărui fii îi erau elevi:

— Am auzit că duci băieţii la baia de abur.

Rău faci! E foarte periculos! O pneumonie, doamne fereşte şi se prăpădesc copiii. Nu te potrivi la fără fastâcurile astea moderne. Uite, bietu' tată-meu, Dumnezeu să-l ierte, a trăit până aproape de nouăzeci de ani şi n-a făcut niciodată baie!

E drept că profesorul de mai sus era un om foarte bătrân şi de provenienţă modestă. Voi lua însă un exemplu din corpul didactic superior, citind cu exactitate surprinzătoarele cuvinte ale unui *tânăr* profesor universitar, cu doctoratul luat în străinătate şi aparţinând unei familii de oameni bogaţi şi cu rădăcini în trecutul ţării.

Răspunzând invitaţiei pe care mi-a făcut-o, am vizitat împreună o *şcoală model.*

În adevăr, sufrageria, sălile de studiu, sala de gimnastică şi dormitoarele, erau toate spaţioase, aerate şi bine întreţinute. Dormitoarele erau despărţite de încăperi lungi, destinate spălatului elevilor şi având scris, deasupra uşilor, la intrare; *Spălător.*

De-a lungul celor doi pereţi laterali se aliniau chiuvete, strălucitoare de curăţenie.

— Cheltuială inutilă şi ilogică, îi şoptesc.

— De ce?

— Nu-ţi dai seamă că banii cheltuiţi pe două chiuvete numai, ar fi fost suficienţi pentru instala

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

rea duşurilor întregii săli? (Iată exemplul de higiena economicoasă)".

O chiuvetă mult mai simplă ar fi putut servi foarte bine pentru spălatul pe mâini şi pe dinţi.

— Şi unde să se spele elevii dimineaţa?

— Sub duş, zic.

Tovarăşul meu mă privi scandalizat:

— Cum adică, să facă elevul duş, în fiecare zi?

— Şi de ce nu?

De astă dată, mi-o tăie, scurt:

— *Asta-i sibaritism şi efeminare!*

*O* astfel de replică din partea unui asemenea om, mă dispensează de a mai vorbi de simpli imbecili, de calibrul acelui bogătaş, locuind o casă în care nu lipsea nimic din tot ce-i mai modern ca instalaţie şi care mi se plângea într-o zi:

— Am auzit că englezii fac până şi copiilor baie, în fiecare zi!

— Dar, ce te împiedică pe dumneata să faci la fel? îl întreb uluit.

— E greu, domnule: trebuie să faci foc şi vara (avea calorifer, se înţelege), stropeşti pe jos şi se face apăraie… e deranj.

De altfel replica tânărului profesor şi o recentă întâmplare de la o şcoală secundară m-a determinat să scriu aceste rânduri:

— La un cunoscut liceu, un elev intern a fost pedepsit pentru că, plângându-se de regimul din

— Am anunţat că voi lămuri şi acest detaliu. Vă amintiţi

AL. O. TEODQREANU

şcoală unui pedagog, acesta l-a reclamat directorului că s-a *lăudat,* că la el acasă, făcea baie în fiecare dimineaţă.

Astfel de concepţii şi astfel de fapte nu trebuie să demoralizeze, ci să îndârjească pe acei care doresc o îndreptare. Astăzi, când atâtea boli contagioase bântuie prin toate colţurile ţării, secerând atâtea vieţi omeneşti, astăzi, când în atâtea aşezăminte publice, pe lângă molimele stabilizate, scabia, *tricofiţia* şi alte scârbe, se ivesc, ca tot atâtea stigmate ale normelor perimate, astăzi *când se clădesc atâtea şcoli,* socot ridicarea chestiunii cel puţin oportună.

Ştie oricine că primele noţiuni de higiena pe care, cu *aprobarea ministerului,* le-am primit în şcoală încă din abecedar, pentru o mai uşoară reţinere (dovadă că nu le-

am uitat), au fost, precum urmează, versificate:

*Dimineaţa cum mă* scol, *Mă-mbrac iute şi mă spăl** *Faţa-ntreagă, gâtul tot şi minele pân' la cot.*

Evident că în cele mai multe şcoli se găseau şi şcolari ai căror părinţi nu împărtăşeau acelaşi dispreţ pentru restul anatomiei umane. Dacă s-ar fi încredinţat acestor copii redactarea menţionatului capitol din abecedar şi dacă ei ar fi avut oarecare aplicaţie la versificare, ar fi fost îndrituiţi să scrie:

— Rima, după cum se vede, nu-i tocmai rimă, dar, mărturisesc că la acea vârstă fragedă, n-am băgat de seamă. Fondul însă (nu-i aşa?) … sare-n ochi.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

*Dimineaţa, cum mă scol.*

*Nu mă-mbrac: întâi mă spăl** *Faţa-ntreagă, trupul tot, Nu mâinile pân' la cot".*

Dar, îndeobşte, la vârsta de şapte ani zeflemeaua ia forme mai simple, mai violente şi mai nocive.

Neajunsurile unei astfel de învăţături sunt uşor de remarcat şi deci, uşor de înlăturat.

În primul rând, ea împarte elevii în categorii, ceea ce e o gravă eroare pedagogică. Celor ce urmează să-şi formeze educaţia exclusiv în şcoală li se impune o falsă noţiune, despre higiena corporală.

Cei care au avut avantajul să primească o educaţie de la părinţi, se află, de la primii paşi încă, în conflict cu oficialitatea, pe care vor avea destule motive s-o nesocotească mai târziu, pe măsură ce se vor lumina. Ei vor dispreţui, atât profesorul care le dă asemenea învăţături, cât şi pe colegii lor, care cred în ele.

O astfel de stare de spirit, nu poate decât dăuna bunului mers a şcolii.

Dacă adăugim la acea sta şi faptul că mai sunt profesori de higiena care în anul de la Hristos 1934, iar de la facerea lumii 7742 şi de la Pasteur 112, propovăduiesc de pe catedrele statului, elevilor de curs secundar, că e bine ca omul să-şi spele trupul odată pe săptămână (facultativ!), e inutil să afirmăm că rolul instrucţiei publice

în *civilizarea* românului nu e *numai* nul, ci de-a dreptul dăunător.

— Qnod licet bovi, non licet Jovi.

AL. O. TEODOREANU

Şi dacă sub regimul unor astfel de *principii de bază, căpătate în şcoală* funcţionează astăzi liceele, cazărmile, căminele, *[spitalele,* atâta vreme cât aceste principii nu vor fi înlocuite, nu avem nici motiv să sperăm în ameliorare şi nici drept să ne mai mirăm că într-un penitenciar românesc, un deţinut chiar politic, trăieşte în condiţiuni mult mai puţin higienice decât o vacă dintr-o fermă elveţiană.

Dar, la această cauză a cauzelor, care e instrucţia publică, se adaugă şi altele secundare, cu mult mai uşor de înlăturat, repede. Citez două, din cele mai aparente:

1) Hotelurile;

2) Casele de raport.

În hoteluri, camerele de baie se menţin în preţuri inabordabile unei pungi mijlocii. Dar dacă faptul acesta îşi poate găsi scuză, e inexplicabil ca *preţul unei băi* să fie atât de scandalos urcat, încât să egaleze preţul unei camere. Să se fi constituit hotelierii în Ligă în contra oamenilor curaţi? îşi închipuie ei că au ceva de câştigat condanînând la murdărie forţată pe propriii lor clienţi? Şi dacă vor fi căzut în asemenea uimitoare aberaţie, cine poate împiedica Ministerul *Sănătăţii* să oblige pe toţi proprietarii de hotel să aibă, asemeni cabinelor de telefon, şi alte încăperi comune, permiţând călătorului având halat şi săpun propriu să se poată spăla, fără să plătească nimic?

Cine şi ce poate împiedica acelaşi minister să introducă *obligativitatea* băii, pentru toţi călătorii veniţi din gară, înainte de a-şi ocupa camerele?

— Când nu, mai ales!

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

Dar dacă în hoteluri, plătind „se înţelege, omul se poate spăla, sunt case de raport în capitala ţării în care omul e *împiedicat să* se spele. Există unele case, care odată cu trenurile C.F.R. în ceea ce priveşte încălzitul,

intră, în ceea ce priveşte apa caldă, sub regimul *programului de vară,* afişat de altfel la portar şi introdus nu după capriciile climatului, ci la date prestabilite; *după anotimp.*

Prin *program de vară,* unii proprietari de imobile de raport înţeleg să întrerupă curgerea apei calde, nepermiţând locatarilor să se spele cum trebuie, decât în anumite zile din săptămână şi la anumite ore, de ei fixate. Când am asistat pentru prima oară la aplicarea prin surpriză a unei astfel de măsuri meschine (încălzirea centrală e ridicol de ieftină), dintr-un imobil cu *şapte etaje,* nu s-a ridicat decât o *singură voce* de protest, în felul acesta se suprapun etajele pe toată întinderea capitalei, câte cinci, câte şapte şi câte unsprezece, ca sertarele unor vaste scrinuri tixâte cu molii, ploşniţe şi nespălaţi.

Şi iată cum, din încălzirea centrală, element de economie-şi de progres, speculantul român, educat de şcoala românească şi tolerat de moravurile. româneşti a reuşit să facă un *obstacol* în calea progresului. Da, veţi zice, dar un om deprins să trăiască omeneşte, adică făcându-şi zilnic baia, va prefera să o facă rece, decât de loc. Aşa este, dar în cazul că e reumatic, apa rece îi e interzisă, aşa că el nu va putea trăi higienic înfavun imobil de raport din Bucureşti decât cu condiţia.ca acel imobil să nu fie *tocmai modern*. Într-un imobil nu tocmai modern, adică fără încălzire centrală, el îşi poate încălzi ne14 – Tămâie şi otravă

AL. O. TEODOREANU

supărat cazanul de la baie, când vrea. Într-un imobil *derier cri* însă, el *e oprit* din primăvara şi până toamna târziu să se spele, de către proprietar.

Şi dacă aşa stau lucrurile, cine poate împiedica Ministerul *Sănătăţii* şi *Ocrotirilor* sociale să oblige pe toţi proprietarii de imobile de raport să dea drumul zilnic la apa caldă *în tot cursul anului,* dacă nu neîntrerupt, măcar la anumite ore?

Şi cine poate împiedica acelaşi minister, dacă nu să *desfiinţeze apometrele* şi să acorde *prime de încurajare* pe

consumul de apă, dar să intefvie măcar la o serioasă reducere a taxelor, punând apa la îndemâna *tuturor?*

Şi cine îl poate împiedica să organizeze şcoli de misionari care să stimuleze în acest sens?

Nu neg, că pe acest negru tablou se ivesc din când în când şi datorită hazardului, sau iniţiativei particulare, puncte luminoase. Aşa, un distins medic mi-a mărturisit că în casa unui preot dintr-un sat oltenesc a găsit o frumoasă instalaţie de baie, cu rezervor în pod şi tot ce trebuie şi că preotul i-a spus că mai sunt opt gospodării *în sat,* care, nu numai că şi-au instalat şi ei baie, pentru a nu se lăsa mai prejos, dar că o *utilizează.* Faptul acesta e făcut să bucure mai mult pe acei ce doresc propăşirea acestei ţării, decât înfiinţarea unei noi Academii.

Dar acel care a contribuit mai mult la civilizarea condiţiilor de trai a ţării, a fost tocmai necivilizaţul îmbogăţit, de război, milionarul subit, proprie Aşa ar trebui!

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

tarul de cai de curse de alaltăieri, gentlemanul nou-nouţ, comicul *nouveau riche.*

După ce felul în care s-a executat exproprierea a ruinat majoritatea marilor proprietari, clasă de oameni evoluaţi şi adevăraţi stâlpi ai economiei naţionale, singurii deţinători şi cheltuitori de bani, aii rămas ei, samsarii. Epataţi de noile posibilităţi de viaţă picate pe negândite şi când se aşteptau mai puţin, ei s-au simţit zguduiţi de ambiţii care, de cele mai multe ori le depăşeau mijloacele, aşa că astăzi mulţi se pot împăuna cu titlul de fost *nouveau riche.*

E un început de trecut. Unii, au căpătat chiar cu vremea în urma bunelor relaţii oarecare *patină.*

Dar dacă, în comparaţie cu foştii conducători, oamenii aceştia ne apăreau naivi, primari şi ridicoli, nu e mai puţin adevărat că au fost şi folositori fermenţi de civilizaţie. Nimeni mai mult ca ei n-a introdus în ţară frigidere, patefoane, telefoane, aparate de radio… şi săpun. Tot ce au văzut aiurea, au poftit să aibă imediat la

ei în casă. Şi dacă o maimuţă poate învăţa în câteva luni să meargă pe bicicletă, nu e de mirare că un parvenit ignar, dar ambiţios şi oricum om, să înveţe într-un sezon la Ostanda sau Aix-les-Bains, *să* zise *spele.*

*Ambiţia a provocat imitatori,* aşa că, de la apariţia acestui troglodit cu automobil şi frigidere, săpunul românesc intră într-o perioadă de inflaţie.

Din motive lesne de înţeles, contactul acestei lunii cu lumea intelectuală nu s-a făcut. De altfel, e şi firesc ca ambiţiile acestui strat nou să se îndrepte mai mult (deocamdată), către politică şi mondenitate, decât către intelect (politica i-a primit cu



braţele deschise şi mondenitatea rezistă uşor)., De aceea, unii au rămas cu săpunul şi ceilalţi cu cartea.

În chip de concluzie, putem spune deci, fără a fi acuzaţi de exagerare că, atâta vreme – cât instrucţia publică nu-şi va lua asupră-şi o sarcină ce-i revine de plin drept şi atâta vreme cât efectele acestei intervenţii nu. se vor simţi, pătura conducătoare românească va rămâne despărţită în două categorii de cetăţeni:

Cei care *nu cunosc* baia şi cei care *au descoperit-o.*

Prima nu se spală. A doua nu vorbeşte decât de noua ei descoperire.

Ambele sunt infrequentabile.

**BIBLIOGRAFIE CRITICA**

DEMOSTENE BOTEZ, **Memorii,** Bucureşti, Editura **Minerva,** 1970.

G. CALINESCU, **AI. O. Teodoreanu „Tămâie şi otravă".**

(în) „Adevărul literar şi artistic", XIII „seria a II-a, nr. 723, 14 oct, 1934, p. 9.

G. CALINESCU, **Al. O. Teodoreanu „Tămâie şi otravă", (în)** „Adevărul literar. şi artistic", XV, seria a II-a; nr. 791, 2 febr. 1936.

G. CALINESCU, **Al. O. Teodoreanu „Tămâie şi**

**otravă”**... (în) „Ulysse”, Bucureşti, Editura pentru Literatură; 1967, pp. 195 – 198.

G. CALINESCU, **Istoria literaturii române de la origini... pisă în piezeat,** ediţia a II-a revăzută şi; adăugită, Bucureşti, Editura Minerva, 1982, pp.; 776 – 779.

NICOLAE CIOBANU, **Ionel Teodoreanu. Viaţa *şi*. opera,** Bucureşti, Editura Minerva, 1970, 267 p.

BARBU.G10CULESCU, **Al. O. Teodoreanu,** (în) voi... Literatura **română contemporană, I – Poezia,** Bucureşti, Editura Academiei,.1980, pp. 84 – 85.

ŞERBAN CIOCULESCU, **Al. O. Teodoreanu „Tămâie şi** otravă”, (în) „Adevărul”, 19, ian. 1936...]

ŞERBAN CIOCULESCU, **Varietăţi critice,** Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1966...

ŞERBAN. CIOCULESCU, **Amintiri”,** Bucureşti, Editura Eminescu, 1975.

AL. O. TEODOREANU

CONSTANTIN CIOPRAGA, **Al, O, Teodareanu – prozatorul,** (în) „Cronica”, Iaşi, an IX, nr. 11 (424), 15 mart. 1974, p. 2.

ROMULUS DEMETRESCU, **Al. O. Teodoreanu „Tămâie şi otravă” I,** cronică literară, (în) „Pagini literaro”, Turda, an I, 1934, nr. 3 – 4, iulie-august, pp. 194 – 195.

ROMULUS DEMETRESpU, **Al. O. Teodoreanu „Tămâie şi otravă” II,** cronică literară, (în) „Pagini literare”, Turcia, an III, 1936, nr. 3 – 4, martie-aprilie; pp. 207 – 208.

NICOLAE FLORESCU, **Elogiu improvizaţiei – Al. O. Teodoreanu,** (în) „Manuscriptum”, Bucureşti, nr. 3, iulie-septembrie, 1972.

MIRCEA HANDOCA, Excursia **literară,** Editura. Didactică; şi Pedagogică, Bucureşti, 1971.

MIRCEA HANDOCA, Al. **O. Teodorcanu-Păstorel,** Bucureşti, Editura Litera, 1975.

MIRCEA HANDOCA, **Pe urmele lui Al. O. Teodoreanu Păstorel,** Bucureşti, Editura Sport-Turism,

1988, 225 p.

AUREL LEON, **Umbre,** Iaşi, Editura Junimea, vol. I-V, 1970 – 1986.

GABfJEL LIICEANU, **Jurnalul de la Păltiniş (Un model paâdeic în cultura umanista),** Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1983, p. 29.

ALEXANDRU PALEOLOGU, **Spiritul şi litera,** Bucureşti, Editura Eminescu, 1970, pp. 173 – 179.

AL. A. PHILIPPIDE, **Premiile naţionale,** (în) „Adevărul: literar şi artistic", Bucureşti, 'nr. 861, 6 iun. 1937.

AL. PIRU, **Istoria literaturii române de la început până azi,** Bucureşti, Editura Univers, pp. 309 – 310.

MARIAN POPA, **Dicţionar de literatură română con tem...).: –.; porană,** Ediţia a II-a revizuită şi adăugită, Bucul» şti, Editura Albatros, 1977, p. 558.

C. STERI AN, AI. O. Teodoreanu **„Tămâie şi otravă", (în)**

„Viaţa literară", nr. 161, 1-15 sept. 1934.

TĂMÂIE ŞI OTRAVĂ

IONEL TEODOREANU, Masa **umbrelor,** Bucureşti, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1957.

IONEL TEODOREANU**, în casa bunicilor,** Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1946.

CUPRINS

Notă asupra ediţiei... 5
Tablou cronologic... 7
Predoslovie... 17
Cortina (Banalităţi paradoxale) ... 19
Un parvenit al tiparului: F. Aderca... 26
F. Aderca şi „Merele Paradisului"... 37
Poetul surdo-muţilor: Camil Baltazar... 42
Un Tartuffe al ortodoxiei: Petre Gârboviceanu... 52
„Unu Pascu" şi „Viaţa Românească"... 57
Iar George Pascu?... 62
Ca să terminăm cu George Pascu... 66
George Pascu Redivivus... 69
Vesela spovedanie... 75

Din „Hronicul Măscăriciului Vălătuc”... 78
Pilula Pink a unei generaţii: N. Iorga... 86
Omul care nu ne trebuie... 93
Marele Tot şi Micul netot sau Domnul M. Dragomirescu şi poetul (Fantezie grotescă pe o temă idioată) ... 98
Gramafonul Independent sau încă M. Dragomirescu
Institutul de Literatură şi România mare... 107
Scrisoare deschisă Sfinţiei Sale părintelui Damian. 129
Stănoiu la „Viaţa Românească”... 129
Cotnarul, Domnul Cioculescu şi literatura... 135
Ortografia la bir... 139
Era Caragiale inteligent?... 143
Polemistul... 147
Două anecdote... 151
Democraţi şi oligarhi... 155
Focuri în vin t: legile... 15, 9
Opinia publică... 104
Împuţinarea cuviinţei... 169
A doua capitală... 174
Giovinezza...181
Căminul... 184
Cartea şi săpunul (Câteva constatări triste, câtem sugestii utile) ...190
Bibliografie critică... 213
ISBN 973 – 36 – 0165 – 9
Redactor: EUGEN DOKCESCU Tehnoredactor: EMIL GRAMA
Bun de tipar: 10.02.1994.
Apărut: 1994.
Coli tipar: 13, 75.
Tiparul executat, la Imprimeria de Vest ORADEA, str. Mareşal Ion Antonescu nr. 105.
Sub comanda nr. 85 /1993.
ROMÂNIA
„Inteligent, cu un fond trainic de cultură clasică, afectiv şi impulsiv, cu un simţ al limbii excepţional, ardent,

jovial, conservator sincer şi înverşunat, Păstorel Teodoreanu înfăţişează cea mai firească împăcare a naraţiunii satirice galo-italice cu parfumul de vin vechi al cronicii moldoveneşti”.

G. CĂLINESCU

Lei 2000